

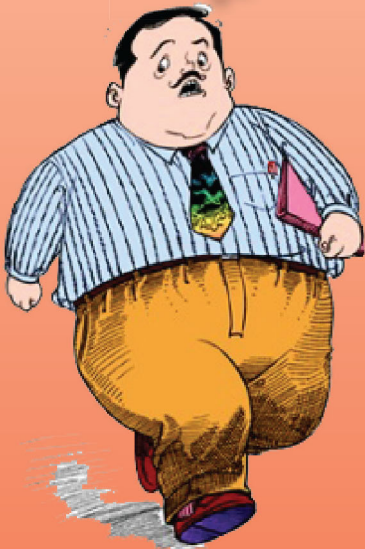

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ขอเสนอ
เรื่องเล่าเคล้าสิทธิมนุษยชน...ว่าด้วย

แนวทางปฏิบัติ ในการกำหนดสถานะบุคคล

เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจเท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้

ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ (ทำอะไรก็ได้) เท่าที่ไม่ผิดกฎหมาย

- ✓ หลักการสิทธิมนุษยชนกับการกำหนดสถานะบุคคล
- ✓ การสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูล
- ✓ การรับรองบุคคลในการสอบสวนปากคำ
- ✓ แนวทางการวิเคราะห์สถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ
- ✓ การขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน
- ✓ การขอสัญชาติไทยของบุตรชนกลุ่มที่รัฐบาลมีนโยบาย
- ✓ สิทธิในการก่อตั้งครอบครัว สโมสรและพัฒนาสถานะของคู่สมรส
- ✓ การขออนุญาตอยู่โดยชอบด้วยกฎหมายมีถิ่นที่อยู่อาศัยถาวร
- ✓ การปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร
- ✓ หลักและกระบวนการพิจารณาทางปกครอง
- ✓ การติดตามผลการยื่นคำร้องและการร้องเรียนต่อหน่วยงานต่างๆ

เรียบเรียงโดย

วินัส สีสู่ข

ยินดี ห้วยหงษ์ทอง

มานะ งามเนตร

นายอำเภอวาปีปทุม จังหวัดศรีสะเกษ

ช่วยราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ผู้จัดการสถานีสัญชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

ผู้อำนวยการกลุ่มงานประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

จัดพิมพ์โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ขอเชิญตรวจสอบและเตรียมความพร้อมข้อมูลของตนเอง หรือบุคคลในครอบครัว
ก่อนที่จะดำเนินการกำหนดสถานะบุคคลอย่างถูกต้อง...จะได้ไม่เสียเวลา

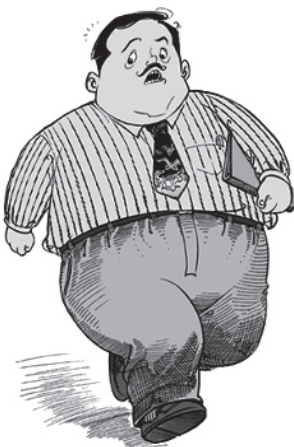
ก่อนจะพิจารณาให้คำปรึกษาว่า แต่ละคน แต่ละครอบครัว จะไปดำเนินการขอกำหนดสถานะบุคคลอย่างไร จะต้องต้องมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องของตัวเองและบุคคลอื่นๆ **ข้อมูลสำคัญๆที่ต้องการ** ได้แก่

รายการ	มี	ไม่มี
1. ชื่อตัว และชื่อสกุล (ถ้ามี) พร้อมกับชื่อเล่น หรือชื่อที่ใช้เมื่ออาศัยอยู่ในแต่ละชุมชน ที่ตนในชุมชนส่วนใหญ่รู้จัก เพราะอาจจะมีการติดตามสืบค้น ย้อนหลังไปในอดีต เมื่อครั้งอาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่รู้จัก เพราะอาจจะมีการติดตามสืบค้น ย้อนหลังไปในอดีต เมื่อครั้งอาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่รู้จัก		
2. เลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก (ถ้ามี) หากมีเลข 13 หลักเดิม ก่อนการได้รับเลขใหม่		
3. วัน เดือน พ.ศ. ที่เกิด (ถ้ามี) ครบ หรือ มีแค่เพียง พ.ศ./ปีที่เกิด ก็ได้		
4. สถานที่เกิดๆ ที่ไหน ช่วยระบุด้วย เช่น บ้านเลขที่ ? หมู่ที่? ตำบล? อำเภอ? จังหวัด?		
5. หลักฐานแสดงว่า เกิดในราชอาณาจักรไทย เช่น สูติบัตร หรือ หนังสือรับรองการเกิดจากสถานพยาบาล (ท.ร.1/1) หรือ หนังสือรับรองการเกิด(ท.ร.20/1)ที่นายทะเบียนออกให้ หรือ ใบรับแจ้งการเกิด(ท.ร.1 ตอนหน้า)ที่ผู้ใหญ่บ้านออกให้ หรือ หนังสือรับรองสถานที่เกิดที่ลงนามรับรองโดยนายอำเภอ/ปลัดอำเภอรักษาราชการแทนนายอำเภอ		
6. ข้อมูลของพ่อ / แม่ / ปู่ / ย่า / ตา / ยาย โดยดูจากในทะเบียนประวัติ(ที่มีภาพถ่ายรายบุคคลและภาพถ่ายครอบครัว) ภาพถ่ายทะเบียนประวัติชุดๆ เก็บไว้ ถ้าพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เกิดนอกประเทศไทย สิ่งที่ต้องการทราบ ก็คือ แต่ละคนย้ายถิ่นที่อยู่มาก่อนมาอยู่ในไทย เมื่อ พ.ศ. ไດ ซึ่งจะเขียนไว้ข้างๆ ภาพถ่ายเดียวในทะเบียนประวัติ และดูจากสมุดบ้านของทะเบียนประวัติ เพราะรัฐบาลกำหนดนโยบายเป็นมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2553 ไว้ว่า จะต้องเข้ามาอยู่ถึงวันที่ 18 มกราคม 2538 หรือ อาจกำหนดใหม่ ในอนาคตอีกก็ได้		
7. ข้อมูลการศึกษาของแต่ละคน		
8. ครอบครัวไหนที่พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง ท้องเดียวกัน ได้รับการพิจารณาให้ได้สัญชาติไทยแล้ว ขอให้เตรียมข้อมูลพร้อมเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักไว้ด้วย		
9. ถ้าใครเคยยื่นคำร้องเรื่องใดๆ ไว้แล้ว เมื่อใด ช่วยบันทึก หรือเก็บข้อมูลไว้ด้วย และ		
10. ถ้าครอบครัวไหน ต้องการจดทะเบียนสมรส ซึ่งจะมีคุณสมบัติตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์(ป.พ.พ.)บัญญัติไว้ หรือเคยจดทะเบียนสมรสแล้ว จะดำเนินการขอถือสัญชาติตามสามีสัญชาติไทย หรือ ขอแปลงสัญชาติ กรณีเมียเป็นบุคคลสัญชาติไทย ก็ควรระบุไปด้วย		
11. ข้อมูลอื่นๆ ที่น่า จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดสถานะบุคคลตามที่มีกฎหมายและนโยบาย		

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ขอเสนอ
เรื่องเล่าเคล้าสิทธิมนุษยชน...ว่าด้วย

แนวทางปฏิบัติ ในการกำหนดสถานะบุคคล

- ✓ หลักการสิทธิมนุษยชนกับการกำหนดสถานะบุคคล
- ✓ การสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูล
- ✓ การรับรองบุคคลในการสอบสวนปากคำ
- ✓ แนวทางการวิเคราะห์สถานะบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ
- ✓ การขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน
- ✓ การขอสัญชาติไทยของบุตรชนกลุ่มที่รัฐบาลมีนโยบาย
- ✓ สิทธิในการก่อตั้งครอบครัว สโมสรและพัฒนาสถานะของคู่สมรส
- ✓ การขออนุญาตอยู่โดยชอบด้วยกฎหมายมีถิ่นที่อยู่อาศัยถาวร
- ✓ การปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร
- ✓ หลักและกระบวนการพิจารณาทางปกครอง
- ✓ การติดตามผลการยื่นคำร้องและการร้องเรียนต่อหน่วยงานต่างๆ

เรียบเรียงโดย

วินัส สีสุข

ยินดี ห้วยหงษ์ทอง

มานะ งามเนตร

นายอำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ

ช่วยราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ผู้จัดการสถานีสัญญาณ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

ผู้อำนวยการกลุ่มงานประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เลขที่ 120 อาคารรัฐประศาสนภักดี(อาคาร บี) ชั้น 6 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทรศัพท์สายด่วนร้องเรียน 1377

โทรศัพท์ 0 2141 3800 และ 0 2141 3900 โทรสาร 0 2143 9575 ข้อมูลเพิ่มเติม www.nhrc.or.th

ข้อมูลการพิมพ์ : พิมพ์โดยบริษัท อันลิมิตพริ้นติ้ง จำกัด

เลขที่ 7 ซอยลาดพร้าว 65/1(ศรีสุข) ถนนลาดพร้าว

เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

คำนิยมของประธาน

ในโอกาสที่ข้ามารับผิดชอบในฐานะ **"ประธานอนุกรรมการด้านสถานะบุคคลและสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และแรงงานข้ามชาติ"** มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสถานะบุคคล และได้มีการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ในหลายประเด็น มีมาตรการการแก้ไขปัญหา รวมถึงมีข้อเสนอแนะต่างๆ ให้รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปรับปรุง ผู้ร้องเรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติ และหรือไร้รากเหง้า ได้รับการพิจารณากำหนดสถานะบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดและนโยบายของรัฐบาลกำหนดไว้ได้มากพอสมควร แต่ยังมีกลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยจำนวนมากที่รอการกำหนดสถานะบุคคลอยู่อีกมาก กระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นภารกิจที่ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ความถึงภาคประชาสังคมในระดับต่างๆ ต้องปฏิบัติร่วมกัน

การทำหน้าที่ของอนุกรรมการด้านสถานะบุคคลและสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ อาศัยหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับพันธกรณีระหว่างประเทศ รวมถึงกฎหมายภายใน และนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก โดยพิจารณาเป็นองค์รวมจากบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในที่นี้รวมถึงบุคคลที่มีสัญชาติไทย แต่ยังไม่ได้รับการพิจารณาจากผู้มีอำนาจในระดับต่างๆ ด้วย ทั้งหมดนี้ ถือเป็นภารกิจที่ควรจะต้องนำสืบอ้างพยานหลักฐานต่างๆ ประกอบการพิสูจน์ และนำไปสู่การกำหนดสถานะบุคคลที่สอดคล้องกฎหมาย อาศัยอยู่ได้อย่างถูกต้องในราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นเรื่องที่ภาครัฐจะต้องอำนวยความสะดวก ในการให้บริการสาธารณะในรูปแบบต่างๆ โดยที่มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติคอยเฝ้าติดตามและให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเสมอภาค

สิ่งหนึ่งที่สามารถสรุปได้จากการปฏิบัติหน้าที่ คือ การที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงประชาชนที่เป็นเจ้าของเรื่องที่ต้องการกำหนดสถานะบุคคล ยังมีองค์ความรู้ไม่เพียงพอในหลายๆ เรื่อง และแต่ละเรื่องมีรายละเอียดในกระบวนการที่ต้องปฏิบัติมากมาย คณะอนุกรรมการด้านสถานะบุคคลฯ มีความเห็นพ้องกันว่าควรจะต้องมีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ในเรื่องความรู้ในการกำหนดสถานะบุคคลจากมติสิทธิมนุษยชน จึงได้นำเรื่องที่นายมานะ งามเนตร ในฐานะข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อีกทั้งยังทำหน้าที่อนุกรรมการและเลขานุการของคณะอนุกรรมการด้านสถานะบุคคลฯ เรียบเรียงไว้ 2 เรื่อง คือ เรื่องเล่าในมิติของสิทธิมนุษยชนว่าด้วย "การออกหนังสือรับรองการเกิด(ท.ร.20/1)" กับ เรื่องเล่า ในมิติของสิทธิมนุษยชนว่าด้วย"แนวทางการปฏิบัติเมื่อพบบุคคลไร้บัตรฯ ไร้ทะเบียน ไม่มีเลข 13 หลัก" และที่เรียบเรียงร่วมกันกับนายวิเนส สีสุข ผู้ดำเนินการส่วนการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง ในฐานะอนุกรรมการ พร้อมด้วยนางยิณดี ห้วยหงษ์ทอง ผู้จัดการสถานีสัญชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ในเรื่อง "แนวทางการกำหนดสถานะบุคคล" รวมเป็น 3 เรื่อง โดยจัดทำเป็นเล่มแยกต่างหากกัน เพื่อความสะดวกสำหรับการเรียนรู้ และใช้ประโยชน์ในสถานการณ์ที่ต่างกัน หรืออาจจะต้องปฏิบัติตามจากเล่มใดเล่มหนึ่งก่อน แล้วจึงนำองค์ความรู้อีก 2 เล่มมาใช้เป็นแนวทาง นอกจากนี้ อาจจะยังต้องมีความรู้ในเรื่องอื่นๆ ที่อยู่ในกระบวนการมาเป็นแนวทางเพิ่มเติมอีกก็ได้เพราะสิ่งที่นำเสนอเพียง 3 เล่มนี้ มิใช่กระบวนการที่สิ้นสุดในการกำหนดสถานะบุคคล ยังมีอีกหลายลักษณะ ซึ่งอาจจะมีการเรียบเรียง และจัดพิมพ์เพิ่มในโอกาสต่อไป

คำนิยมของประธาน (ต่อ)

จากหนังสือ 3 เล่มดังกล่าวคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และคณะกรรมการด้านสถานะบุคคลและสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ มีความปรารถนาดี และตั้งใจที่จะเผยแพร่ข้อมูล รายละเอียดในกระบวนการที่ต้องปฏิบัติเพื่อกำหนดสถานะบุคคลที่เป็นธรรม มีประสิทธิภาพและร่วมสร้างสรรค์วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้กับบุคคลทั้งมวลที่ต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างสิทธิมนุษยชน ความมั่นคงของมนุษย์กับความมั่นคงของชาติ ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งทั้งประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และประธานอนุกรรมการด้านสถานะบุคคลและสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ ขอชื่นชมการนำองค์ความรู้ที่มีทั้งในมิติของกฎหมายที่บัญญัติไว้การกำหนดนโยบายของรัฐบาลที่มีในส่วนของภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นเอกสารทางวิชาการถึงเรื่องเล่าให้เข้าใจง่ายที่มีหลักการ มีข้อกฎหมาย มีหนังสือสั่งการในหลายลักษณะ และอธิบายความตามขั้นตอนตั้งแต่เตรียมการ เตรียมพยานหลักฐาน การไปติดต่อกับผู้มีหน้าที่การพิจารณาของผู้มีอำนาจหน้าที่ การติดตามผลการพิจารณา ผลสำเร็จจากคำสั่งทางปกครองที่อนุญาต หรืออนุมัติ รวมถึงกระบวนการพิจารณาทางปกครองที่ไม่อนุญาตหรือไม่อนุมัติ จำต้องมีการแจ้งสิทธิในการอุทธรณ์ ไปจนถึงการใช้สิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองที่มีกระบวนการยุติธรรมเข้ามาเป็นที่พึ่งอีก 2 ระดับ หนังสือทั้ง 3 เรื่องนี้ หากศึกษาอย่างถ่องแท้แล้ว อาจจะช่วยให้เข้าใจกระบวนการต่างๆ มากขึ้น สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี และหากยังมีประเด็นใดที่ขาดตกบกพร่อง ผู้เรียบเรียงก็จะได้รับปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบใจ ผู้เรียบเรียงทั้ง 3 ที่ทุ่มเท ระดมสรรพกำลังความสามารถอย่างเต็มที่ ใส่ใจในรายละเอียดเพื่อสร้างงานที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ หวังว่า คงจะมีเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็นแก่การปฏิบัติงานในการกำหนดสถานะบุคคลออกมาเผยแพร่ สร้างองค์ความรู้ให้เกิดความเข้าใจอีกต่อไป

ศาสตราจารย์ อมรา พงศาพิชญ์
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ประธานอนุกรรมการด้านสถานะบุคคลและ
สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และแรงงานข้ามชาติ
2 พฤศจิกายน 2558

คำนำผู้เรียบเรียง

ด้วยลักษณะที่ราชอาณาจักรไทยและประเทศข้างเคียงมีความเป็นพหุสังคมมาช้านาน เท่าที่มีการบันทึกเป็นหลักฐานไว้หลายร้อยปีมาแล้ว พบว่า ประชากรมีการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่กันไปมา ตั้งแต่ในอดีตโดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ จนถึงเมื่อมีการกำหนดเขตแดนของแต่ละรัฐ ทำให้การข้ามแดนจะต้องมีเอกสารแสดงตนว่า เป็นประชากรของรัฐไหน จึงสามารถข้ามแดนได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และมีบางส่วนมีความจำเป็นต้องย้ายถิ่นที่อยู่โดยไม่ผ่านขั้นตอนข้ามแดนแล้วอาศัยอยู่ในดินแดนที่มีความปลอดภัยและมีความมั่นคงในชีวิต ซึ่งมีทั้งอาศัยอยู่ในดินแดนห่างไกลจากชุมชนเมือง และแอบซ่อนตัวอยู่ในสังคมแบบไร้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เรื่อยมา

ตามเจตนารมณ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือ สมเด็จพระปิยะมหาราช ที่ทรงต้องการพัฒนาประเทศ หลังจากเสด็จนิวัติจากการประพาสทวีปยุโรปแล้ว ทรงนำแนวทางในการจัดการประชากรมาสำรวจประชาชนที่อยู่ตามหัวเมือง โดยเริ่มเมื่อ พ.ศ.2452 เพราะพระองค์ท่านต้องการทราบว่า “พลกนิกรของพระองค์มีจำนวนเท่าใด เป็นชายกี่คน หญิงกี่คน มีบ้านเรือนกี่หลัง อยู่ในท้องที่แห่งใดบ้าง เพื่อจะได้นำมาพัฒนาประเทศได้อย่างถูกต้อง” ผลการสำรวจได้มีรายงานไว้ว่า ในยุคนั้นมีประชากรในหัวเมืองรวมทั้งสิ้นประมาณ 8.6 ล้านคน

นับจากวันนั้น ถึงวันนี้เป็นเวลามากกว่า 100 ปี ประเทศชาติมีการพัฒนาไปในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี ฯลฯ แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นแนวทางตามที่องค์สมเด็จพระปิยะมหาราชทรงพระราชทานไว้แก่แผ่นดินก็คือ การที่รัฐบาล หรือส่วนราชการจะต้องทราบข้อมูลที่แท้จริงของประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศ ไม่ว่าจะอยู่แห่งหนตำบลใด จะเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือไม่มีสัญชาติไทยก็ตาม การประกาศของกระทรวงมหาดไทยว่าในปีที่ผ่านมา มีประชากรมากกว่า 65 ล้านคนเศษ ตัวเลขดังกล่าว เป็นความจริงเพียงใด ไม่มีใครทราบ แต่ที่แน่ๆ ยังมีบุคคลที่ตกหล่นทางทะเบียนราษฎร ยังไม่มีชื่อ-รายการบุคคลในฐานะข้อมูลทะเบียนประวัติประชาชน ไม่มีเลขประจำตัวประชาชน(13 หลัก) อีกจำนวนนับไม่ถ้วน มีทั้งผู้ที่อาจจะเป็นผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือ ไม่มีสัญชาติจริง หรือไม่ทราบว่าตัวเองเป็นใคร ไม่ทราบข้อมูลของตนเองว่า เกิดที่ใด เกิดเมื่อใด ไม่ทราบว่า ใครเป็นบิดา และหรือมารดา หรือทราบข้อมูลแต่เมื่อตรวจสอบแล้ว ไม่เป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือ หรือไม่มีข้อมูล กรณีเช่นนี้ รัฐบาล หรือส่วนราชการ และแม้แต่กระทั่งชุมชน ควรจะทำอย่างไร เรื่องนี้ ควรเป็นหน้าที่ของใคร

รัฐแต่ละรัฐ หรือหลายรัฐมีกฎหมาย มีนโยบายในแต่ละยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ ในสังคมไทยเมื่อย้อนกลับไปสัก 60 ปี หรือ 100 ปี ถึง 200 ปีขึ้นไป มีการเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับนับตั้งแต่การที่มีประชากรที่มาจากดินแดนข้างเคียง ผสมกลมกลืนกันทั้งในชุมชนที่เป็นชุมชนเศรษฐกิจและชุมชนชนบท รวมถึงชุมชนที่ห่างไกลจากชุมชนเมือง หรือผู้คนที่จากชนบทย้ายถิ่นเข้าไปประกอบอาชีพอยู่ในเมืองเศรษฐกิจในระดับต่างๆ การมีความสัมพันธ์กันในลักษณะต่างๆ ล้วนแล้วแต่มีการกำหนดสถานะบุคคลในทางกฎหมายที่หลากหลาย นั่นคือบุคคลที่เข้าถึงการกำหนดสถานะบุคคลเข้าสู่ระบบปกติได้อย่างไม่ยากนัก แต่มีตนบางกลุ่มในหลายชุมชนยังไม่ได้รับการ

กำหนดสถานะบุคคลตามสิทธิที่ควรจะเป็น อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตาม **“ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)”** ที่ผู้แทนประเทศสมาชิกของประชาคมโลกเกือบ 200 ประเทศที่ เรียกว่า องค์การสหประชาชาติ(United Nations Organization)หรือที่รู้จักกันนาม UN มาร่วมการประชุมและ ตกลงมติเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1948 ให้การรับรอง โดยข้อมติสมัชชาสหประชาชาติที่ 217 เอ(III) นั่นคือ การยอมรับถึงการที่มนุษย์ทุกคนจะได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของมนุษย์ มีศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งบุคคล จะต้องได้รับการยอมรับทุกแห่งหนว่าเป็น บุคคลตามกฎหมาย มีความเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ที่อาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้ ข้อบัญญัติที่สำคัญที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการ ยอมรับที่จะต้องกำหนดสถานะบุคคล ได้แก่ ข้อ 15 ที่มีข้อย่อย (1) **ทุกคนมีสิทธิในสัญชาติหนึ่ง** และข้อย่อย (2) **บุคคลใดจะถูกเพิกถอนสัญชาติของตนตามอำเภอใจ หรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของตนไม่ได้** นั่นคือ หลักการสำคัญที่จะต้องเรียนรู้กัน

ในฐานะที่ผู้เรียบเรียงได้เคยร่วมกันเรียบเรียงและใช้เผยแพร่ในการฝึกอบรม หรือการเรียนรู้เพื่อสนับสนุน การกำหนดสถานะบุคคลให้กับองค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนาภาคเอกชน หรือ NGOs รวมถึงภาคประชาสังคม และ บุคคลที่เป็นเจ้าของกรณีในหลากหลายรูปแบบ จากเดิมที่ยังไม่มีการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายของรัฐใดๆ ใน โลกที่เรียกว่า **“คนไร้รัฐ”** และเมื่อได้รับการบันทึกว่าเป็นประชากรของรัฐใด รัฐหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่สามารถขอสัญชาติ ของประเทศนั้นๆ ได้ ก็จะใช้คำว่า **“คนไร้สัญชาติ”** รวมถึงบุคคลที่ไม่ทราบว่าเป็นใครเป็นผู้ให้กำเนิด ซึ่งถูก เรียกว่า **“คนไร้รากเหง้า”** กลุ่มบุคคลต่างๆ เหล่านี้สามารถพัฒนาสถานะให้ได้รับการมี หรือได้ **“สัญชาติไทย”** ใน ลักษณะที่ต่างๆ กัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ คือ กฎหมาย นโยบายของรัฐ และข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้ประกอบในการ พิจารณา ซึ่งได้เรียบเรียงไว้เป็นองค์ความรู้ชุดหนึ่งอาจจะดูว่าเข้าใจยาก แต่คงไม่เกินความสามารถของท่านไปได้

จากการที่มีกฎหมายหลายฉบับและนโยบายพื้นฐานของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องกับการกำหนดสถานะบุคคลที่มี หลายลักษณะ หนังสือเล่มนี้เป็นหนึ่งเล่มที่ผู้เรียบเรียงทั้งสามคนได้พยายามปรับเนื้อหาให้เข้าใจได้ง่ายมากขึ้น ใช้ ถ้อยคำในภาษากฎหมายให้น้อยที่สุด รวบรวมเอาเรื่องที่เกี่ยวข้อง และคิดว่า น่าจะเรียงร้อยเรื่องราวในการกำหนด สถานะบุคคลสำหรับบุคคลที่ยังไม่สามารถมีสัญชาติไทยได้ บุคคลที่มีคุณสมบัติที่จะขอสัญชาติไทยในลักษณะต่างๆ รวมถึงการขออนุญาตเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายมีถิ่นที่อยู่ถาวร โดยมีตัวอย่าง แนวทางปฏิบัติทั้งที่เป็นหนังสือ ราชการ และเรื่องเล่าที่ขนานกระบวนการต่างๆ มาเผยแพร่ ที่คิดว่าครอบคลุมระดับหนึ่ง ซึ่งจะต้องพัฒนาเนื้อหาให้ เหมาะสมเพิ่มขึ้น หากมีคำชี้แนะประการใด ขอได้โปรดชี้แนะด้วย ขอขอบคุณผู้สนับสนุนทุกท่านที่ให้โอกาส

หวังว่า องค์ความรู้ที่ได้รับในหนังสือฉบับนี้ จะเป็นแนวทางในการช่วยเหลือผู้ที่รอการกำหนดสถานะบุคคล ในลักษณะต่างๆ ได้เป็นอย่างดี หากมีโอกาสเผยแพร่ไปให้ทั่วถึงกันจะเป็นการดีอย่างยิ่ง

วินัส สีสู่, ยินดี ห้วยหงษ์ทอง และ มานะ งามเนตร

สารบัญ

หน้า

คำนิยม

คำนำผู้เรียบเรียง

♦ แนวทางปฏิบัติในการกำหนดสถานะบุคคล	1
○ หลักการกำหนดสถานะบุคคลของประเทศไทยในปัจจุบัน	2
• การได้สัญชาติไทยโดยการเกิด	2
• การได้สัญชาติไทยภายหลังการเกิด	2
• การสละและการขอคืนสัญชาติไทย	2
• การอาศัยอยู่ในประเทศของบุคคลต่างด้าว	3
♦ การสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูล	5
○ กระบวนการในการสืบค้นและเก็บรวบรวมข้อมูล	5
○ การสอบถามข้อมูล	8
○ การวิเคราะห์ข้อมูล	8
○ การดำเนินการให้ความช่วยเหลือ	8
○ พยานหลักฐานที่ใช้ในการยืนยันบุคคล	9
♦ การรับรองบุคคลในการสอบสวนปากคำ	12
○ หลักในการการรับรองบุคคล	12
○ การสอบสวนเพื่อรับรองตัวบุคคล	14
○ การสอบสวนเพื่อรับรองพฤติการณ์	14
○ ถ้าผู้สอบสวนต้องการถ้อยคำที่มากเกินไปกว่าประเด็นการสอบที่ต้องการ หรือถ้อยคำที่ไม่มีความจำเป็น จะปฏิเสธ หรือบอปปะเยี่ยงอย่างไร	14
○ หลังจากให้ปากคำแล้ว สิ่งสำคัญคือ การอ่านอย่างเข้าใจและการลงลายมือชื่อในบันทึกถ้อยคำ	15
○ การพิมพ์ลายพิมพ์นิ้วหัวแม่มือลงในเอกสาร ทำอย่างไร จึงจะสมบูรณ์ตามกฎหมาย	15
○ การสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่มีอำนาจเพียงใด	16
○ การมีหนังสือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ยังไม่ได้รับคำขอ มีผลอย่างไรบ้าง	17
♦ การปฏิบัติตามกฎหมายด้วยการทะเบียนราษฎร	18
○ การอำนวยความสะดวกในการอนุญาตราชการ	18
○ การแจ้งการเกิดและบันทึกสถานะบุคคลให้กับเด็ก	18
○ กฎหมายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกข้อมูลของมนุษย์	20
○ วิธีการที่จะได้มาซึ่งเอกสารการทะเบียนราษฎรตามกฎหมาย	23
○ การแจ้งการเกิดภายในกำหนด	24
○ การแจ้งการเกิดเกินกำหนด	26
○ การแจ้งการเกิดต่างท้องที่ที่เกิด	28
○ การแจ้งการเกิด กรณีเด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือเด็กไร้รากเหง้า	29
♦ การขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านของคนที่ถูกบุกรุกหรือทอดทิ้งหรือคนไร้รากเหง้า	32

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
♦ คุณสมบัติ เงื่อนไข วิธีการยื่นคำขอ กระบวนการพิจารณา และผลในทางกฎหมาย	35
○ การขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน	35
○ ยื่นคำขอแบบใด	36
○ เสียค่าธรรมเนียมหรือไม่	36
○ ยื่นคำขอที่ไหน	36
○ การยื่นคำขอ จะต้องมีส่วนใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้นำชุมชนพามาพบเจ้าหน้าที่หรือไม่	36
○ กระบวนการพิจารณา	36
○ การพิจารณาของนายอำเภอบางคน กำหนดให้ทำประชาคม จะต้องทำหรือไม่	37
○ ระยะเวลาในการพิจารณา	37
○ ผู้มีอำนาจในการพิจารณาออกคำสั่งทางปกครอง	37
○ ผู้มีอำนาจในการพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองไม่อนุมัติ จะต้องทำอย่างไรบ้าง	38
♦ คำถามท้ายการเรียนรู้	55
♦ การขอสัญชาติไทย	56
♦ สิทธิในการก่อตั้งครอบครัว สมรสและพัฒนาสถานะของคู่สมรส	70
○ สิทธิในการจดทะเบียนสมรส	70
○ การขอถือสัญชาติไทยตามสามี	81
• กรณีบุคคลต่างด้าวทั่วไป	81
• กรณีบุคคลต่างด้าวที่เป็นชนกลุ่มชาติพันธุ์	81
○ การขอแปลงสัญชาติ	82
• กรณีบุคคลต่างด้าวทั่วไป(ชายและหญิง รวมถึงบุตร)	82
• กรณีบุคคลต่างด้าวที่เป็นชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่รัฐบาลมีนโยบายแล้ว	82
• บุคคลต่างด้าวที่เป็นสามี/คู่สมรสของหญิงสัญชาติไทย	82
• เด็ก 3 กลุ่ม ที่ที่ภูมิลำเนาในประเทศไทย	83
♦ การติดตามผลการยื่นคำร้อง	89
○ มีกฎหมายอะไรบ้างที่ใช้สำหรับการติดตาม	89

กรุณาติดตามข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคล

✓ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่ควบคุมและการอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวออกนอกเขตพื้นที่ควบคุม(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนพิเศษ 173 ง วันที่ 5 สิงหาคม 2559 หน้า 21) “ข้อ 5 คนต่างด้าวจะออกนอกเขตพื้นที่ควบคุมคนต่างด้าวได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้ 1) นายอำเภอที่ผู้ขออนุญาตมีภูมิลำเนาในกรณีออกนอกพื้นที่จังหวัด 2) ผู้อำนวยการสำนักงานกักการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง กรณีออกนอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร 3) ปลัดกระทรวงมหาดไทย กรณีออกนอกราชอาณาจักรและให้กลับเข้ามาในราชอาณาจักรได้อีก”

✓ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดประเภทงานที่คนต่างด้าวอาจขอรับใบอนุญาตเพื่อทำงานตาม มาตรา13 แห่งพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2559 ให้คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานานโดยได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษและ ได้รับการจัดทำทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด รวมถึงบุตรของคนต่างด้าวดังกล่าวที่เกิดในราชอาณาจักร และ คนต่างด้าวซึ่งนายอำเภอมีหนังสือรับรองว่าอยู่ระหว่างการพิสูจน์สัญชาติไทย ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ เพื่อการเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ทำงานได้ทุกประเภทงาน (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 260 ง วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559 หน้า 6) และเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2559 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ออกกฎกระทรวง ยกเว้นค่าธรรมเนียมการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2559 โดยให้นายกเว้นค่าธรรมเนียมการทำงานของคนต่างด้าว (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 100 ก วันที่ 1 ธันวาคม 2559 หน้า 8)

✓ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559 เห็นชอบตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ 3 เรื่องได้แก่

1. เห็นชอบร่างกฎกระทรวงตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4)พ.ศ.2551 ซึ่งต้องรอการประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผลทางกฎหมายที่จะเกิดขึ้น คือ บุตรบุคคลต่างด้าวทุกคนที่เกิดในราชอาณาจักรไทย จะได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในลักษณะชั่วคราว ทำให้ไม่มีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

2. อนุมัติให้บุตรของชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย และมีคุณสมบัติตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ(1. บิดา หรือมารดาที่เป็นชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มชาติพันธุ์ จะต้องได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติ มีเลขประจำตัว 13 หลักตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และต้องเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า 15 ปีนับถึงวันที่บุตรยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทย 2. ต้องมีหลักฐานการเกิดในราชอาณาจักรไทย และทะเบียนบ้าน หรือทะเบียนประวัติ 3.ต้องไม่ปรากฏหลักฐานการมีและใช้สัญชาติอื่น 4.ต้องพูดและเข้าใจภาษาไทย 5.มีความจงรักภักดีและเลื่อมใสต่อระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 6. มีความประพฤติดี ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคง ไม่เคยต้องรับโทษความผิดคดีอาญา เว้นแต่เป็นความผิดโดยประมาท หรือลหุโทษ หรือถ้าเคยรับโทษคดีอาญาต้องพ้นโทษมาแล้วเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า 5 ปีนับถึงวันที่ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทย)ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป กระบวนการและอำนาจการพิจารณาเป็นไปตามประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

3. อนุมัติให้เด็กและบุคคลที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในสถาบันการศึกษา หรือสำเร็จการศึกษาแล้ว ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยมีบิดา หรือมารดาเป็นคนต่างด้าวอื่นที่ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มชาติพันธุ์ตามที่กระทรวงมหาดไทยจัดทำทะเบียนประวัติ หรือไม่ปรากฏบิดา มารดา และมีคุณสมบัติตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ (1. ต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 1 - 6 ข้างต้น) 2. จบการศึกษาระดับอุดมศึกษา หรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาในประเทศไทย สำหรับผู้ที่เรียนจบจากสถาบันในต่างประเทศจะต้องเป็นผู้ที่ได้ทุนการศึกษาจากหน่วยงานของรัฐ 3. สำหรับคนไร้รากเหง้า ไม่ปรากฏบิดา มารดา หรือบิดา มารดาทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์ และยังไม่จบการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ต้องมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าจากหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และต้องมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันไม่น้อยกว่า 10 ปีนับถึงวันที่ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทย 4. สำหรับบุคคลที่อยู่ระหว่างการศึกษาในสถาบันการศึกษา และมีความจำเป็นจะต้องขอมีสัญชาติไทย ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากรัฐมนตรีฯ ด้วย)ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป กระบวนการและอำนาจการพิจารณาเป็นไปตามประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

แนวทางปฏิบัติในการกำหนดสถานะบุคคล

บทนำ

ขอเริ่มต้นจุดใกล้ตัว คือ คุณชนในบ้านของท่านเป็นอันดับแรก เมื่อถึงอายุครบเกณฑ์ สมาชิกในบ้านมีเอกสารแสดงตัวที่ทางราชการออกให้แล้วหรือยัง แต่ละคนมีเลขประจำตัวประชาชน(13 หลัก) แล้วหรือยัง ถ้าบ้านใด หรือในชุมชนไหน มีบุคคลที่ยังไม่มีเอกสารแสดงตัวที่ทางราชการออกให้ หรือยังไม่มีเลขประจำตัวประชาชน(13 หลัก) หรือมีทั้งสองอย่างแล้ว แต่ยังไม่มียุติบัตรไทย บางคนมีพ่อ และหรือแม่ หรือปู่ ย่า ตา ยาย เป็นผู้มียุติบัตรไทย โดยที่ลูกหลานยังไม่ได้แจ้งการเกิด ยังไม่มีเอกสารที่แสดงว่าเป็นบุคคลสัญชาติใด แล้วบุคคลที่อยู่ในบ้าน ในชุมชน จะเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือจะมีเอกสารแสดงตัวที่สามารถอยู่ได้ในประเทศอย่างถูกต้อง รวมถึงพัฒนาสถานะบุคคลที่เป็นไปตามกฎหมาย หรือนโยบายของรัฐบาลอย่างไรบ้าง

เมื่อทราบ และหรือพบตัวตนบุคคลที่ยังไม่มีเอกสารแสดงตัวที่ทางราชการออกให้ หรือยังไม่มีเลขประจำตัวประชาชน (13 หลัก) หรือมีทั้งสองอย่างแล้ว แต่ยังไม่มียุติบัตรไทย จะช่วยเหลือให้คำแนะนำ โดยไม่เรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดๆ ทั้งสิ้น ได้อย่างไรบ้าง ในชุมชน หรือในหมู่บ้าน ในตำบลมีผู้ที่อยู่ในสถานะแบบนี้ กี่คน ทราบหรือไม่ ท่านมีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการกำหนดสถานะบุคคลที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ และรัฐบาลมีนโยบายเพียงพอที่จะให้ความช่วยเหลือ มากน้อยเพียงใด สิ่งที่เคยเรียนรู้ หรือมีใครบอกเล่าให้ฟัง พร้อมทั้งเคยปฏิบัติมาแล้ว ณ เว้นี้อาจจะเป็นเรื่องที่ควรทบทวนว่า มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เอกสารฉบับนี้ จะมีประเด็นที่เป็นแนวทางในการกำหนดสถานะบุคคล เกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

1. การสืบค้นข้อมูลของบุคคลแต่ละคน แต่ละครอบครัว เพื่อนำไปสู่การกำหนดสถานะบุคคล
2. หลักการของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร เพื่อการวิเคราะห์การได้สัญชาติไทยของเด็กที่เกิดใหม่ จะแจ้งการเกิด ให้มีชื่อ รายการบุคคลในฐานะข้อมูลการทะเบียนราษฎร หรือบุคคลที่มีตัวตนอาศัยอยู่ในชุมชน แต่ยังไม่ได้รับการกำหนดสถานะบุคคล ควรจะได้รับความช่วยเหลือในเรื่องใดบ้าง
3. การเพิ่มชื่อ รายการบุคคลในฐานะข้อมูลการทะเบียนราษฎร เพื่อให้มีเลขประจำตัวประชาชน(13 หลัก) หรือมีเลข 13 หลักแล้ว แต่ยังไม่มียุติบัตรไทย ทั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสัญชาติไทย ในลักษณะต่างๆ หรือเป็นคนเกิดจากนอกประเทศแล้วเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ยังไม่มีเลข 13 หลัก หรือ ไม่มีข้อมูลใดๆ ที่จะบอกได้ว่า ตัวเองเป็นใคร เกิดที่ไหน เกิดเมื่อใด ไม่ทราบว่าเป็นผู้ให้กำเนิด
4. การทำหน้าที่รับรองบุคคลในฐานะพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือ มีหลักการ กระบวนการและข้อควรระวังในการรับรองอย่างไรบ้าง
5. การติดตามผล หลังจากที่ยื่นคำร้องแล้ว และกระบวนการพิจารณาทางปกครองของเจ้าหน้าที่ สำหรับท่านที่ได้ข้อมูลต่างๆ จากเอกสารฉบับนี้ไปศึกษา สามารถนำไปเผยแพร่ ไขประโยชน์โดยไม่ข้อจำกัด เพื่อให้ใครก็ตามที่สนใจ ต้องการเพิ่มพูนองค์ความรู้ที่อาจจะยังไม่มีหน่วยงาน หรือองค์กรใดรวบรวมไว้ให้เป็นแนวทาง จึงขอฝากข้อเขียนฉบับนี้ไว้ศึกษา หากพบว่า ยังมีข้อบกพร่อง หรือต้องการเพิ่มเติมใน ส่วนใด ขอให้ท่านได้ชี้แนะไปยังผู้เรียบเรียงทาง e-mail : humanstatus@gmail.com จะขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

หลักการกำหนดสถานะบุคคลของประเทศไทยในปัจจุบัน

กระบวนการกำหนดสถานะบุคคลของประเทศไทย ในปัจจุบันแบ่งเป็น 4 รูปแบบ โดยอาศัยหลักการตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 และฉบับแก้ไข พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 และฉบับแก้ไข พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 พร้อมทั้งนโยบายของรัฐบาลตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2553 และวันที่ 24 เมษายน 2555 สามารถสรุปย่อๆ ในเบื้องต้นให้ทราบได้ ดังนี้

1. การได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

เมื่อมีเด็ก หรือบุคคลเกิดขึ้นมาในและมีชีวิตอยู่รอดโลกนี้ ไม่ว่าจะเกิดที่ใด แต่ละประเทศมีหลักเกณฑ์ที่คล้ายกันเป็นส่วนใหญ่ คือ จะต้องยอมรับการเป็นบุคคล โดยบันทึกข้อมูล กำหนดชื่อและสัญชาติ สำหรับประเทศไทย ให้หลักการนี้สำหรับบุตรของผู้มีสัญชาติไทย หรือบุตรของบุคคลต่างด้าวที่เกิดในไทย ตามหลักการ 2 หลัก คือ

1.1 ตามหลักสายโลหิต โดยพิจารณาจากบุตรที่เกิดจากบิดา และหรือมารดา มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดที่ใดในโลกนี้ ก็จะได้สัญชาติไทยทุกคน

1.2 ตามหลักดินแดน โดยพิจารณาจากบุคคลที่เกิดในดินแดนประเทศไทย ที่มีบิดา และหรือมารดาเป็นบุคคลสัญชาติไทย หรือบุตรของบุคคลต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยแบบมีถิ่นที่อยู่ถาวร

2. การได้สัญชาติไทย หลังการเกิด

บุคคลบางคนเกิดมาในดินแดนไทย แม้จะไม่ได้สัญชาติไทยเพราะมีกฎหมายห้ามไว้ แต่กฎหมายได้เปิดช่องทางไว้หลายช่องทาง รวมไปถึงบุคคลที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทย เมื่อมีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศไทยแล้ว กฎหมายของประเทศไทยที่อนุวรรตตามหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ ให้สิทธิแก่ผู้มีคุณสมบัติที่จะเป็นบุคคลสัญชาติไทยด้วยวิธีการหลายรูปแบบ ได้แก่

2.1 ขอสัญชาติไทย บุคคลต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยอาจจะขอสัญชาติไทย ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายและนโยบายของรัฐบาลกำหนด ขณะนี้รัฐบาลมีนโยบายให้บุคคลกลุ่มต่างๆ 18 กลุ่ม ขอสัญชาติไทยได้ตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง

2.2 ขอถือสัญชาติไทย ตามสามี หญิงต่างด้าวที่สมรสกับชายสัญชาติไทย อาจจะขอสัญชาติไทย ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายและดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำหนด

2.3 ขอแปลงสัญชาติ มีบุคคลที่ได้รับสิทธิ 2 ลักษณะ คือ **บุคคลต่างด้าว ทั้งบุคคลทั่วไปและกลุ่มชาติพันธุ์** รวมถึง**บุคคลที่สมรสกับหญิงสัญชาติไทย** สามารถยื่นคำร้องขอแปลงสัญชาติไทย ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายและดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำหนด เพื่อนำความกราบทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หากมีพระบรมราชานุญาตแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะดำเนินการประกาศและหน่วยงานของกรมการปกครอง จะจัดทำเอกสารทะเบียนบ้าน(ท.ร.14)และบัตรประจำตัวประชาชนให้

2.4 โดยผลของกฎหมาย ขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายจะบัญญัติเช่นไร ตัวอย่าง คือ กฎหมายสัญชาติที่แก้ไขฉบับที่ 4 คั้นความเป็นผู้มีสัญชาติไทยให้กับบุตรและหลานของบุคคลต่างด้าวทุกคนที่เกิดในประเทศไทย ภายในระยะเวลาของกฎหมายจะได้สิทธิเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดน นับตั้งแต่วันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ คือ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 พร้อมกันทุกคนทั้งประเทศ ไม่ว่าจะยื่นคำร้อง หรือยังไม่ยื่นทำเรื่อง และกฎหมายสัญชาติที่แก้ไขฉบับที่ 5 คั้นความเป็นผู้มีสัญชาติไทยให้กับบุคคลที่มีเชื้อสายไทยที่เกิดจากนอกประเทศรวมถึงบุตรและหลานที่เกิดในประเทศไทย จะได้สิทธิเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักสายโลหิต

3. การสละและขอคืนสัญชาติไทย

บุคคลสัญชาติไทย บางคนมีความจำเป็นและประสงค์ที่จะขอสละสัญชาติไทย ก็สามารถยื่นคำร้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่(ตำรวจสันติบาล)เพื่อให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พิจารณาออกประกาศการสละสัญชาติในราชกิจจานุเบกษา บุคคลนั้น ก็จะพ้นจากการมีสัญชาติไทย บุตรที่เกิดหลังจากการสละสัญชาติ ก็จะไม่ได้อสัญชาติไทยตามหลักสายโลหิต ต่อมาบุคคลดังกล่าวมีความประสงค์ขอกลับคืนสัญชาติไทย ก็สามารถยื่นคำร้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่(ตำรวจสันติบาล)เพื่อให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พิจารณาออกประกาศการได้กลับคืนสัญชาติในราชกิจจานุเบกษา สิทธิในความเป็นผู้มีสัญชาติไทยก็จะกลับคืนมานับตั้งแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งทางปกครอง

4. การอาศัยอยู่ในประเทศของบุคคลต่างด้าว

บุคคลต่างด้าว คือ บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย ที่ต้องการเดินทางเข้ามาในประเทศไทย หากจะให้ถูกต้องตามหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ จะต้องมีการแสดงตัวจากประเทศเจ้าของสัญชาติหรือประเทศที่ตนเองสังกัดอยู่ ส่วนใหญ่จะใช้ “หนังสือเดินทาง(Passport)” และต้องได้รับการอนุญาตให้เข้าเมืองในแต่ละประเทศจากผู้มีอำนาจ เช่น บางประเทศมีสนธิสัญญากันว่า พลเมืองของตนสามารถเดินทางเข้าแบบไม่ต้องการขออนุญาตก่อน หรือตรวจลงตราเมื่อเดินทางมาถึง(visas on arrival) หรือต้องขออนุญาตก่อนในต่างประเทศ ซึ่งมักจะเริ่มที่สถานเอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุลที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกัน ส่วนการผ่านแดนเดินทางเข้าทางด้านตรวจคนเข้าเมือง โดยให้เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองตรวจสอบคำอนุญาต เมื่อถูกต้องก็อนุญาตด้วยการตีตราประทับในหนังสือเดินทาง ในกรณีที่ต้องการอยู่ในประเทศเกินระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต ก็สามารถติดต่อที่กรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ พิจารณาถึงเหตุผล ความจำเป็น และความเหมาะสมได้

ยังมีบุคคลจำพวกหนึ่งที่ไม่เดินทางเข้า-ออกตามด่านพรมแดนให้ถูกต้องตามกฎหมาย และเมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือได้รับอนุญาตแล้ว แต่อยู่เกินเวลาที่กำหนด(over stay) ในทางกฎหมายถือว่า “อยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง” ไม่มีการขาดอายุความในการกระทำความผิด จึงถือว่า “มีความผิดอยู่ตลอดเวลา” ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กำหนดการอาศัยอยู่ในประเทศของบุคคลทั้ง 2 ลักษณะ ดังนี้

4.1 มีถิ่นที่อยู่โดยชอบด้วยกฎหมาย

4.1.1 มีถิ่นที่อยู่แบบชั่วคราว กฎหมายและนโยบายของรัฐบาล เปิดโอกาสให้บุคคลต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เดินทางเข้า ออก และอาศัยอยู่ชั่วคราวเป็นระยะเวลาต่างๆ กันตามภารกิจ ความจำเป็น เช่น นักท่องเที่ยวมีระยะเวลาอาศัยอยู่ไม่เกิน 30 วัน หรือ 90 วัน ผู้ประกอบอาชีพที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงแรงงาน ได้รับอนุญาตครั้งละไม่เกิน 1 ปี นักเรียน นักศึกษา หรือผู้ปฏิบัติงานขององค์กรต่างๆ ตามระยะเวลาที่กำหนด ส่วนใหญ่จะต้องได้รับการตรวจลงตราในเอกสารการเดินทาง บุตรที่เกิดในไทยจะไม่ได้สัญชาติไทย

4.1.2 มีถิ่นที่อยู่แบบถาวร กฎหมายและรัฐบาล เปิดโอกาสให้บุคคลต่างด้าว ประเทศละ 100 คนต่อปี หากต้องการอาศัยอยู่ในประเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สามารถยื่นคำร้องขออนุญาตมีถิ่นที่อยู่ถาวรตามกระบวนการ โดยเริ่มที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง หากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอนุญาต จะเสียค่าธรรมเนียมตามที่กฎหมายกำหนดและได้รับใบสำคัญถิ่นที่อยู่ ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว โดยจะมีชื่อ รายการบุคคล ในทะเบียนบ้าน(ท.ร.14) มีเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก ในฐานะข้อมูลการทะเบียนราษฎร สามารถทำหนังสือเดินทางของไทยเดินทางไปต่างประเทศได้ โดยต้องขออนุญาตตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หากมีบุตรที่เกิดในไทยหลังการอนุญาต จะได้สัญชาติไทยโดยอัตโนมัติตามหลักดินแดน เมื่อต้องการมีสัญชาติไทย ก็ใช้วิธีการขอแปลงสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ มาตรา 10

4.2 อาศัยอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

จากที่กล่าวแล้วว่า มีบุคคลจำพวกหนึ่งที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่อยู่เกินกว่าที่ได้รับอนุญาต เมื่อยังอาศัยอยู่ในประเทศก็เท่ากับว่า เป็นบุคคลที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่ข้ามแดนเข้ามาอาศัยอยู่โดยไม่ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง และมีบุตร หลานเกิดขึ้นในประเทศไทย ทุกคนก็จะอยู่ในฐานะเป็นบุคคลที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน การผ่อนผัน หรือการยกเว้นการลงโทษ ก็ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลไม่ว่าบุคคลต่างด้าวจะเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย ที่มีทั้งอยู่แบบมีถิ่นที่อยู่ถาวร หรือแบบชั่วคราว หรือเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรก็กำหนดให้ทุกคนต้องได้รับการบันทึกไว้ว่าเป็นประชากรของไทย ส่วนจะมีสถานะบุคคลอย่างไร ขึ้นอยู่กับกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล

ในเรื่องนี้มีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2551 คือ มาตรา 38 วรรคสอง ให้ผู้ไม่มีสัญชาติไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศจริง ซึ่งอาจจะมีคู่สมรสและมีบุตรหลานกับคนสัญชาติไทย ซึ่งได้มีการสั่งการให้นายทะเบียนทราบ เพื่อดำเนินการรับคำร้องในการจัดทำทะเบียนประวัติ(ท.ร.38 ก.)แล้ว รัฐบาลที่ผ่านๆ มา ได้กำหนดเป็นนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา และเคยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยคนหนึ่ง กล่าวให้นโยบายไว้ถึงการที่จะบันทึกข้อมูลของชนทุกชนตามกฎหมาย ส่วนจะกำหนดสถานะบุคคลอย่างไร ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติตามกฎหมายและนโยบาย ส่วนผู้ที่เข้าเมืองอาศัยอยู่หลังจากวันที่ 18 มกราคม 2548 มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2555 เห็นชอบยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ โดยให้ประสานงานกับประเทศต้นทางส่งตัวกลับ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑

ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองที่อยู่ในประเทศไทย

กลุ่มเป้าหมาย ๑

ชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นเวลานานและกลับประเทศต้นทางไม่ได้

กลยุทธ์ที่ ๑

การกำหนดสถานะกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานและมีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนราษฎร

ประเด็นกลยุทธ์	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานร่วม	หมายเหตุ
๑) กลุ่มเป้าหมายที่อพยพเข้ามาจนถึงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๓๘ ให้เร่งรัดพิจารณากำหนดสถานะภายใต้หลักเกณฑ์การกำหนดสถานะ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๓	มท.	ศธ. / พม. / สธ. / ยธ. / กต. / กอ.รมน.	รับผิดชอบทั้ง ๓ ประเด็นกลยุทธ์
๒) กลุ่มที่อพยพเข้ามาตั้งแต่ ๑๙ มกราคม ๒๕๓๘ จนถึง ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ หากมีหลักฐานและผ่านกระบวนการตรวจสอบชัดเจนว่าไม่สามารถกลับประเทศต้นทางได้ และอาศัยอยู่ในประเทศไทยติดต่อกัน ๑๐ ปี นับจากวันที่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัว ให้กำหนดสถานะเป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และบุตรที่เกิดในประเทศไทยสามารถยื่นคำขอมีสัญชาติไทยตามที่กฎหมายกำหนด	แผนยุทธศาสตร์แก้ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2555 กำหนดต้องเอกสารที่มาจากผู้อยู่ในราชอาณาจักรไทย ใน 3 ห้วงเวลา โดยทุกขณะต้องได้รับการสำรองและ จัดทำทะเบียนประวัติ ออกบัตรประจำตัวได้แสดงตน จึงจะได้รับสิทธิการประจักษ์ตามที่รัฐบาลมีนโยบาย		
๓) กลุ่มที่เข้ามาหลัง ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ ให้ถือว่ามิมีสถานะเป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ทั้งนี้ ให้มีการประสานประเทศต้นทางอย่างต่อเนื่องเพื่อรับกลับ			

การสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการในการสืบค้นและเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อยืนยันการมีสิทธิในการมีสัญชาติได้สัญชาติหนึ่งหรือเป็นบุคคลที่ไม่สามารถระบุข้อมูลเกี่ยวกับชาติกำเนิดของตนก็อาจจะเป็นไปได้ ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่ง เนื่องจากจะเป็นปราการด่านแรกของการดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร เพราะโดยทั่วไปบุคคลกลุ่มนี้ มักจะมีความวิตกกังวลและไม่กล้าเปิดเผยตัว ในการพูดคุย เพื่อสอบถามข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ผู้ทำหน้าที่เก็บข้อมูลเพื่อช่วยเหลือ หากมีบุคลากรเพียงพอแล้ว ควรจะเข้าทำหน้าที่ลักษณะนี้อย่างน้อย 2 คน เพื่อเป็นเพื่อนช่วยเหลือกันในการสนทนาและเก็บข้อมูล ควรเริ่มต้นจากการสร้างความคุ้นเคยที่เป็นกันเอง สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มีความจริงใจ และเข้าใจปัญหา จึงจะทำให้ผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรเกิดความไว้วางใจ ถ้าเปิดเผยข้อมูลของตนเอง และแสดงความรู้สึกต่างๆ ออกมาได้อย่างเต็มที่ ในช่วงแรกที่ยังไม่คุ้นเคยอาจจะยังไม่กล้าให้ข้อมูลบางอย่าง ขั้นตอนนี้จำเป็นต้องใช้เวลา และใช้เวลามากพอสมควร เพราะผู้ให้ข้อมูลหรือผู้เกี่ยวข้องที่สามารถให้ข้อมูลได้ อาจจะต้องเรียบเรียงหรือทบทวนประสบการณ์ หรือรื้อฟื้นความทรงจำที่ผ่านมา...ผู้สอบถามข้อมูล ไม่ต้องไปเร่ง...รื้อเอาข้อมูลกับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน

เมื่อผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร เปิดใจ กล้าเปิดเผยข้อมูลในทุกเรื่องแล้ว การสอบถามข้อมูลเจ้าหน้าที่ต้องสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง วางตัวได้ตามสบาย ใช้วิธีสนทนา ใช้ลักษณะการพูดคุย เพื่อไม่ให้รู้สึกว่าเป็น “ถูกสอบสวน” โดยใช้คำภาษาที่เข้าใจง่ายและน้ำเสียงที่เป็นมิตร รวมทั้งท่าทีในการพูดและรับฟังปัญหาต้องเป็นธรรมชาติมากที่สุด หลังจากนั้นจึงเริ่มพูดคุยในคำถามง่ายๆ สั้นๆ แต่ต่อเนื่อง โดยผู้สอบถามข้อมูลจะต้องเรียบเรียงคำถามมาแล้วเป็นอย่างดี หากผู้ให้ข้อมูลเล่าถึงความเป็นมาที่เป็นจุดสำคัญๆ ก็ควรที่จะเก็บข้อมูลส่วนนั้นไว้ (ถ้ามีเครื่องมือที่ใช้บันทึกเสียงด้วยก็จะเป็นการดี เพราะจะได้นำมาทบทวนได้ภายหลัง) เริ่มที่การบันทึกข้อมูลของแต่ละคนด้วยตาราง/แผนผังครอบครัว โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการอาศัยอยู่ ณ ที่ปัจจุบันที่จะสามารถติดต่อได้ ไม่ว่าจะติดต่อกับเจ้าของข้อมูลเอง หรือผู้ประสานงาน หรือผู้นำชุมชนที่อาศัยอยู่ ไม่ว่าจะที่บ้านเลขที่ /หมายเลขโทรศัพท์ของบุคคลต่างๆ ที่จะบันทึกไว้ ณ เวลาที่พบ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ จะเป็นจุดในการติดต่อสื่อสารกันในโอกาสต่อไป

คำอธิบายการกรอกข้อมูลแผนผังครอบครัว

แต่ละครอบครัวของแต่ละคนในหน้าถัดไปจะขอให้กรอกข้อมูลของบุคคลต่างๆ 3 รุ่น ตั้งแต่ครอบครัวบรรพบุรุษจากซ้ายไปขวามี ปู่, ย่า, ตา, ยาย แถวกลางจะมี ลุง, ป้า, พ่อ, อาม, ลุง, ป้า, แม่, น้า และแถวล่างเป็นข้อมูลของรุ่นบุตร โดยในเอกสารชุดแรก(ครอบครัว) จะเป็นของครอบครัวที่มีบุตรไม่เกิน 3 คน ถ้าเกิน 3 คน ให้ใช้ชุดที่ 2 ให้ครบบุตร แล้วนำไปสู่การวิเคราะห์

เรื่องเล่าเคล้าสิทธิมนุษยชน...ว่าด้วย “แนวทางปฏิบัติในการกำหนดสถานะบุคคล”

เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้น หรือจุดเริ่มที่จะสนทนาต่อไปได้แล้ว จึงควรโยนเข้าสู่ประเด็นคำถามสำคัญที่จะเป็น ประโยชน์ต่อการดำเนินการช่วยเหลือ ดังตัวอย่างของประเด็นที่จะเก็บข้อมูลต่อไปนี้

- **ข้อมูลส่วนบุคคล** ชื่อ-สกุล วัน-เดือน-ปี เกิดและรู้ได้อย่างไร อายุ อาชีพ รายได้ สถานที่เกิดว่าเกิดในประเทศไทยหรือนอกประเทศ การศึกษา ประวัติการรักษายาบาล และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่นหนังสือรับรองการเกิด สูติบัตร ทะเบียนบ้าน หลักฐานการศึกษา หลักฐานการเกณฑ์ทหาร เป็นต้น

- **ข้อมูลครอบครัว** บิดา - มารดาเป็นใคร ไทยหรือไมไทย เกิดที่ไหน ในประเทศ / นอกประเทศ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ของครอบครัว - บรรพชนภูมิสำเนา ที่อยู่ปัจจุบัน เชื้อชาติ สัญชาติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การนับถือศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน รวมถึงพยานหลักฐานที่มี ซึ่งอาจจะเป็นภาพถ่าย หรือพยานเอกสารที่ได้ร่วมกิจกรรม

- **ข้อมูลการอยู่อาศัยในชุมชน** ระยะเวลาในการอยู่อาศัย การอพยพย้ายถิ่น ความคุ้นเคยหรือสัมพันธ์ภาพ กับคนในชุมชน

- **ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการ**ของผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร โดยต้องแยกแยะให้ได้ว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือปัญหาที่สืบเนื่องจากบุคคลอื่น ได้แก่ คู่ครอง บุตร พ่อ แม่ เป็นต้น ซึ่งปัญหาที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน หรือมีบัตรฯ ในรูปแบบเก่า(บัตรประจำตัวประชาชนแบบขาวดำ หรือมีสำเนา) ไม่สามารถแจ้งเกิดได้ ไม่สามารถเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน ไม่มีสิทธิทางด้านการรักษาพยาบาล ถูกปฏิเสธการสมัครงานหรือได้รับค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม ประสบกับข้อจำกัดในการเดินทาง เป็นต้น

- การติดต่อหรือดำเนินการที่ผ่านมา ควรสอบถาม หรือมีเอกสารที่เกี่ยวข้อง

- เคย แต่ถูกปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือ หรือไปติดต่อแล้วแต่เจ้าหน้าที่แนะนำให้ไปรวบรวมเอกสาร พยานหลักฐานเพิ่มเติม ซึ่งไม่สามารถหามาได้ และในบางครั้งก็ให้ไปตรวจหาสารพันธุกรรมลายพิมพ์ DNA(ดีเอ็นเอ)

- ไม่เคย เนื่องจาก ขาดความรู้ ความเข้าใจในขั้นตอน วิธีการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และขาดผู้ให้คำแนะนำ หรือกลัวถูกปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือ

จากสภาพปัญหาที่หลากหลายและมีความสลับซับซ้อน ควรแนะนำให้ผู้ที่มิปัญหาสถานะทางทะเบียนรวบรวมข้อเท็จจริงของตนเอง โดยการเขียนลำดับเวลาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาทิ พยานที่รู้เห็นการตั้งครรภ์ของมารดา พยานหลักฐานที่เคยมีการบันทึกเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ การพบแพทย์ระหว่างตั้งครรภ์ สถานที่เกิดๆ ที่ไหน เกิดเมื่อใด มีพยานรู้เห็นการเกิดหรือไม่ หากคลอดที่สถานพยาบาลมีเอกสารใดที่ออกโดยสถานพยาบาล(ได้แก่ หนังสือรับรองการเกิด(ท.ร. 20/1) หรือเอกสารที่บันทึกไว้ ณ ห้องคลอด หรือเอกสารของเด็กที่บันทึกการพบแพทย์ เป็นต้น) มีหรือไม่ ถ้าทำคลอดโดยหมอดำแย มีใครรู้เห็นการเกิดบ้าง เพื่อเป็นการบอกเล่าถึงปัญหา ความทุกข์ร้อน เดือดร้อนต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตหนึ่ง และส่งผลกระทบต่อชีวิตคนอื่นหลายคนตามมา และยิ่งอาจเป็นแรงบันดาลใจให้กับใครอีกหลายคนที่กำลังประสบปัญหาเช่นเดียวกันให้มีความมั่นใจมากขึ้นที่จะกล้าบอกเล่าปัญหาของตนเอง โดยสมาชิกในครอบครัว หรือในชุมชนต้องให้โอกาสและมีส่วนร่วมที่จะส่งเสริมให้บุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนได้แสดงตัวตน หรือเปิดเผยตัวตนอย่างเต็มที่

เมื่อสอบถามข้อมูลแล้ว ผู้เจ้าหน้าที่ควรฟังและจดบันทึกข้อมูลที่ได้รับฟังอย่างละเอียด รวมถึงสังเกตพฤติกรรม ภาษา และลักษณะท่าทาง เช่น การวางตัว ท่าหนึ่ง การเกร็ง ตื่นเต้น เป็นต้น หากข้อมูลยังไม่เพียงพอ ขาดความน่าเชื่อถือ หรือตรวจสอบด้วยกระบวนการอื่นที่สามารถลงไปเยี่ยมบ้าน และสัมภาษณ์บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม อาทิ เพื่อนบ้าน ครูจากสถานศึกษา หมอดำแย ผู้ทำคลอด นายจ้าง ญาติ เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวล วิเคราะห์หาความเชื่อมโยงของสภาพปัญหาโดยรวม เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการทำงานต่อไป

การสอบทานข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลมาจากบุคคลที่เราพบ เรียบเรียงเรื่องราวจากการสนทนา หรือการให้ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ จัดทำเป็นแฟ้มของแต่ละบุคคล หรือครอบครัวไว้เป็นลำดับ หรือเมื่อมีข้อมูลเพิ่มเติม ก็ให้เพิ่มเข้าไปในแฟ้ม ให้เป็นระบบเพื่อการสืบค้นและนำไปสู่การวิเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติงานของ พม.เอง หรือเมื่อต้องการขอให้ผู้ที่มีประสบการณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ช่วยวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลที่ได้อาจนำไปสู่การสอบทานความน่าจะเป็นของข้อมูล เป็นเบื้องต้น เพราะมีจำนวนไม่น้อยที่ผู้ให้ข้อมูลอาจจะไม่ได้เป็นบุคคลที่ต้องการให้ช่วยเหลือ อาจจะเป็นการบอกต่อ หรือจดจำข้อมูลที่ลืมนั่นเอง ในการนี้จำเป็นต้องหาโอกาสสอบทานกับแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่มีโอกาสจะสอบทานได้ และจากการที่เป็นหน่วยงานราชการที่มีอำนาจหน้าที่ เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ยังไม่มีชื่อรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร หน่วยงานของ พม.ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานระดับกระทรวง กรม หรือหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่า รวมถึงหน่วยงานระดับภูมิภาค/จังหวัด สามารถที่จะมีหนังสือขอความร่วมมือไปยังนายทะเบียนทุกสำนักงานทะเบียน หรือที่ทำการปกครองจังหวัด ในฐานะที่เป็นสำนักงานทะเบียนจังหวัด เพื่อให้สืบค้นชื่อ รายการบุคคล โดยอาศัยข้อมูลจากบ้านเลขที่ หมู่ที่ ถนน ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต จังหวัด โดยระบบการตรวจสอบฐานข้อมูลทะเบียนบ้าน(ท.ร.14 และท.ร.13) ที่เขียนด้วยลายมือ ซึ่งเคยบันทึกไว้ก่อนหน้านี้ที่จะมีการบันทึกข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์เมื่อ พ.ศ.2526 ที่ขณะนั้นมีการจัดเก็บเป็นแฟ้มในระบบอิเล็กทรอนิกส์แบบเชื่อมโยงข้อมูล(on-line)โดยทุกสำนักงานทะเบียนสามารถสืบค้นฐานข้อมูลได้ทั่วประเทศ เมื่อพบข้อมูลตามที่ต้องการก็สามารถส่งพิมพ์ทะเบียนบ้าน(ท.ร.14 และท.ร.13)ออกมา แล้วมีหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบกลับมายังหน่วยงานของ พม.ได้ โดยใช้เวลาไม่นานนัก ซึ่งอาจจะเพิ่มการติดตามหลังจากที่ส่งหนังสือขอความร่วมมือไปยังสำนักงานทะเบียนแล้ว จะได้กระตุ้นให้ผู้มีหน้าที่ช่วยไม่ให้ลืมนามสกุลของเรา เหตุที่นำเสนอในกรณีนี้ ถือเป็นเรื่องที่สะดวกเป็นอย่างมาก เพราะจะได้ตรวจสอบการให้ข้อมูลถึงในอดีต หรือที่มาของต้นตอ มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด อันจะนำไปสู่การสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลในจุดต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลักการวิเคราะห์ คือ การรวบรวมข้อมูลต่างๆ แล้วนำมาประมวลเข้าด้วยกัน ใช้ข้อมูลที่ยืนยันตรงกันนำมาเป็นประโยชน์ เพื่อค้นหาสาเหตุหรือพิจารณาตีความ ในการตีความหรือพิจารณาค้นหาสาเหตุก็จะต้องอาศัยหลักการเปรียบเทียบ ซึ่งจะต้องคิดเปรียบเทียบข้อมูลต่างๆ ที่ได้ทราบมาด้วยใจอันเป็นกลางจริงๆ มิใช่จะฝังใจเชื่อมั่นในเรื่องใดโดยเฉพาะ และเจ้าหน้าที่จะต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจน และสามารถประมวลเหตุการณ์และวิเคราะห์ออกมาได้ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน มีใครที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา มีเครือข่ายทางสังคมและทรัพยากรทางสังคมอะไรบ้าง แล้วสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้ว่า ปัญหาใดเป็นปัญหาเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือก่อน เพราะปัญหาจะไม่เพียงปัญหาเดียว เมื่อเกิดปัญหาหนึ่งผลของปัญหานั้นจะทำให้เกิดอีกปัญหาตามมา ดังนั้นการวิเคราะห์และประเมินก็เพื่อจะได้วางแผนและให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

การดำเนินการให้ความช่วยเหลือ

- **การให้ความช่วยเหลือโดยตรง** คือ เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือโดยให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ข้อมูลที่มีความกระจ่างในสาเหตุแห่งปัญหาและวิธีการในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ผู้มีปัญหาสถานะทางทะเบียนได้เข้าใจถึงหลักการขั้นตอนในการทำงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินการกระบวนการทางกฎหมาย อีกทั้งผู้มีปัญหาสถานะทางทะเบียนต้องมีความกระตือรือร้นในการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือโดยการให้ข้อมูลที่แท้จริงทุกประการ

- **สร้างความเข้าใจและความกระจ่างในสาเหตุแห่งปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา** เพื่อให้ผู้มีปัญหาสถานะทางทะเบียนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อภาระหน้าที่ของหน่วยงาน และข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหา ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินการกระบวนการทางกฎหมาย

- **กระตุ้นให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง** ความกระตือรือร้น และพร้อมที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง

- **สร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของหน่วยงานที่จะช่วยเหลือ** เพื่อให้เกิดความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่โดยการให้ข้อมูลที่แท้จริงทุกประการ และเกิดความพยายามในการค้นหาค้นหาพยานหลักฐาน เอกสารต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบในการพิจารณาสถานะบุคคล

พยานหลักฐานที่ใช้ในการยื่นยันบุคคล

ส่วนแนวคิดในเรื่องการพิจารณาสถานะบุคคลของประเทศไทยจะปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยลักษณะพยานกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และกระบวนการพิจารณาทางปกครอง ซึ่งเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนจะต้องจัดเตรียมเอกสาร ข้อมูลต่างๆ เพื่อใช้ประกอบในการพิจารณาสถานะบุคคล ดังนี้

1. กฎหมายว่าด้วยลักษณะพยาน

กฎหมายว่าด้วยลักษณะพยานเป็นกฎหมายที่ใช้ในการกำหนด “ลักษณะของพยานหลักฐานที่สามารถนำมาใช้ในการพิสูจน์” รวมไปถึง “วิธีการสืบพยาน” กฎหมายว่าด้วยลักษณะพยานถูกกำหนดอยู่ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีปกครอง และแม้ว่าหลักการเกี่ยวกับลักษณะพยานในกฎหมายแต่ละฉบับจะไม่แตกต่างกัน

มากนัก แต่การเลือกว่าจะต้องใช้กฎหมายโดยอ้อมจะต้องพิจารณาถึงธรรมชาติของแต่ละกรณีที่กำลังดำเนินการให้ความช่วยเหลืออยู่เป็นสำคัญ

หลักการของกฎหมายว่าด้วยลักษณะพยานโดยทั่วไปกำหนดพยานหลักฐานที่สามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดสถานะบุคคล มี 4 ประเภท ได้แก่

1) **พยานบุคคลที่น่าเชื่อถือ** ได้แก่ บุคคลที่บรรลุนิติภาวะ มีชื่อ/รายการบุคคลในทะเบียนบ้าน ผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ที่เป็นหลักแหล่ง มีฐานะมั่นคง เป็นที่เคารพนับถือของผู้อื่น หรือผู้ที่ป็นที่รู้จักคุ้นเคยกับผู้อื่นค้ำรอง สามารถให้ข้อมูลและรู้เห็นการเกิด หรือข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐ ข้าราชการบำนาญที่อยู่ในชุมชน ตลอดจนพระภิกษุ เกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งหมอด้ายที่เป็นผู้ทำคลอด หรือเพื่อนบ้านที่รู้เห็นการเกิดของเด็ก (อาศัยหลักการตามหนังสือของกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0309.1/ ว 1587 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2551 หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ด่วนที่สุด ที่ มท 0309.1/ ว 84 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2551 และที่ มท 0309.1/ ว 5 ลงวันที่ 23 มีนาคม 2553)

2) **พยานเอกสาร** ได้แก่ หนังสือรับรองการเกิด สูติบัตร สำเนาทะเบียนบ้าน(ท.ร.13 หรือ ท.ร.14) ไม่ว่าจะ เป็นรูปแบบ หรือลักษณะใด ล้วนเป็นประโยชน์ทั้งสิ้น หรือทะเบียนประวัติ หลักฐานการศึกษา เอกสารสำคัญที่หน่วยงานของรัฐออกให้ของพยานบุคคลโดยเฉพาะที่มีภาพถ่ายและมีตราประทับ เพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลง เช่น สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ทุกชนิด ฯลฯ

3) **พยานวัตถุ** เช่น ภาพถ่ายที่แสดงว่าบุคคลได้อาศัยอยู่ในประเทศไทย หลักฐานภาพถ่ายจากแหล่งต่างๆ ตั้งแต่ในอดีต เช่น ใบสูติ หรือหลักฐานการอุปสมบท หรือภาพถ่ายระหว่างการมีชีวิตอยู่ในปีต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของใบหน้า เพื่อยืนยันความเป็นตัวตนของคนเดิมจนถึงปัจจุบันที่ยังมีเค้าโครงจากภาพใบหน้าเดิมอยู่ เป็นต้น

4) **พยานผู้เชี่ยวชาญ** เช่น นักมานุษยวิทยาที่สามารถยืนยันได้ว่าหมู่บ้านตามแนวชายแดนเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยไหน เพื่อสร้างเป็นข้อสันนิษฐานว่าชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้นอยู่ในประเทศไทยมายาวนาน

ดังนั้น การดำเนินการช่วยเหลือต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร ซึ่งหากพบว่ายังขาดหลักฐาน หรือเอกสารในส่วนใด ต้องประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาหรือสำเนาหลักฐานประกอบการพิจารณาให้ความช่วยเหลือและดำเนินการกำหนดสถานะบุคคลต่อไป

อย่างไรก็ตาม กฎหมายว่าด้วยลักษณะพยานโดยทั่วไปอาจไม่สามารถนำมาใช้บังคับกับชาวเขาของประเทศไทยได้ เนื่องจากคนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกล และมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากคนเมือง เช่น การนิยมคลอดบุตรโดยใช้หมอด้าย เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดวิธีการพยานพิเศษขึ้น เช่น ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ.2543 เพื่อสันนิษฐานเป็นคุณให้แก่คนกลุ่มนี้ที่ไม่สามารถแสวงหาพยานหลักฐานตามที่กฎหมายทั่วไปกำหนดได้

2. กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร เป็นกฎหมายที่ใช้ในการบันทึกสถานะตามกฎหมายของบุคคล ไม่ว่าจะเป็น สถานการณ์เกิด สถานการณ์อยู่ หรือ สถานการณ์ตาย และนอกจากการบันทึกสถานะของบุคคลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญใน “การรับรองสิทธิในสัญชาติของบุคคลภายหลังการพิสูจน์” ซึ่งหากไม่มีกระบวนการรับรองสิทธิในสัญชาติด้วยการบันทึกในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรแล้ว การมีสิทธิในสัญชาติก็อาจใช้ยืนยันได้จริงในชีวิตประจำวัน

3. กระบวนการพิจารณาทางปกครอง

พยานหลักฐานที่ผู้ยื่นคำร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ตามหลักการของศาล คือ “ผู้ใดอ้างพยาน ผู้นั้นเป็นภาระในการนำสืบ” และพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการรวบรวมตามอำนาจหน้าที่แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 เป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปประกอบ เพื่อชี้แจงน้ำหนัก ในการพิจารณาเสนอส่วนของข้อเท็จจริงที่รวบรวมได้ และเป็นเหตุผลสนับสนุนการตัดสินใจในการออกคำสั่งทางปกครอง

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539* มาตราสำคัญ ที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐ มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้

“วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง” หมายความว่า “การเตรียมการและการดำเนินการของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครอง หรือกฎ และรวมถึงการดำเนินการใดๆ ในทางปกครองตามพระราชบัญญัตินี้”

“การพิจารณาทางปกครอง” หมายความว่า “การเตรียมการและการดำเนินการของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครอง”

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า “บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งใช้อำนาจ หรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ตาม”

“คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า

(1) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อเปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระบุ หรือมีผลกระทบต่องานภาพของสิทธิ หรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวร หรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ

(2) การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา 28 “ในการพิจารณาทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสมในเรื่องนั้น ๆ โดยไม่ต้องผูกพันอยู่กับคำขอหรือพยานหลักฐานของคู่กรณี”

มาตรา 29 “เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่ตนเห็นว่าจำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในการนี้ ให้รวมถึงการดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง
- (2) รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของคู่กรณีหรือของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่กรณีกล่าวอ้าง เว้นแต่เจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็นฟังเพื่อประโยชน์หรือเพื่อประวิงเวลา
- (3) ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ
- (4) ขอให้ผู้ครอบครองเอกสารส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- (5) ออกไปตรวจสอบสถานที่

คุณครูต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และมีหน้าที่แจ้งพยานหลักฐานที่ตนทราบแก่เจ้าหน้าที่พยานหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่เจ้าหน้าที่เรียกมาให้ถ้อยคำหรือทำความเห็นมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

*ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอน 60 ก วันที่ 14 พฤศจิกายน 2539 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม 2540

๒
ขอควรทราบ

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และแก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2557 เป็นกฎหมายกลางใช้กับทุกส่วนราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และองค์กรที่รับหน้าที่โดยเฉพาะเกี่ยวกับวิชาชีพ เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน และกำกับการปฏิบัติงานบางส่วน เพื่อคุ้มครองทั้งภาคประชาชนผู้รับบริการ และเจ้าหน้าที่รัฐที่ให้บริการให้มีมาตรฐานเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน ดังถ้อยคำตามหลักกฎหมายมหาชนที่ว่า

“ เจ้าหน้าที่ยี่สิบมีอำนาจเท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้
ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพทำอะไรก็ได้เท่าที่ไม่มีกฎหมายห้าม ”

บันทึกการเรียนรู้

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and run across the entire width of the page. There are no margins, text, or other markings present.

การรับรองบุคคลในการสอบสวนปากคำ

ถ้อยคำตามหลักกฎหมายมหาชน **“เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจเท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้”** ไม่น่าเชื่อว่า มีใครเคยได้ยิน ได้ศึกษาในรายละเอียดของคำๆ นี้บ้าง หรือไม่ สิ่งที่น่าห่วง คือ การทำหน้าที่ในขณะที่ยังดำรงตำแหน่ง หรือใครก็ตามที่ได้ รับการร้องขอให้ไปเป็นพยานรับรองบุคคล หรือเต็มใจที่จะรับรองใครสักคนที่ต้องให้ปากคำกับเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจรวบรวม พยานหลักฐาน

อ้างอิงจากหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0309.1/ว 1587 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2551 กำหนดไว้ว่า **“พยานบุคคลผู้นำเชื้อถือ”** หมายถึง **“ผู้ที่มีชื่อ และรายการบุคคลในทะเบียนบ้าน ซึ่งมีฐานะมั่นคง เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในท้องถิ่น มีที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นเป็นประจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และรู้จักคุ้นเคยกับผู้ ยื่นคำร้องเป็นอย่างดี ถ้าเป็นข้าราชการ ต้องเป็นข้าราชการตั้งแต่ขึ้นสัญญาบัตรขึ้นไป หรือเทียบเท่า หรือพนักงานของ รัฐที่ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าขึ้นสัญญาบัตร ถ้าเป็นข้าราชการบำนาญ ต้องเคยเป็นข้าราชการไม่ต่ำกว่าชั้นตรี หรือเคยเป็น ทหารตั้งแต่ชั้นสัญญาบัตร”**

เท่าที่ศึกษามาขอแบ่งในเบื้องต้นออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ที่เป็นข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- ข้าราชการ
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ
- เจ้าหน้าที่ในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2. ผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ที่เป็นข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกษียณแล้ว

3. ผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ที่เป็นสมาชิกสภา หรือผู้แทนในระดับต่างๆ

4. ประชาชนทั่วไป

ฉะนั้น บุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กล่าวข้างต้น หากมีความประสงค์ หรือยินยอมที่จะเข้ารับรองบุคคลใด ก็ถือว่า เป็นการขอด้วยกฎหมาย จะปฏิเสธตามที่ผู้ยื่นคำร้องขอและผู้รับรองจะพร้อมให้ถ้อยคำกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วน เจ้าหน้าที่ที่จะเชื่อฟัง หรือเชื่อถือในน้ำหนักของพยานที่ให้การรับรองบุคคล มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของการให้ เหตุผลและพยานหลักฐานประกอบการให้ถ้อยคำ หากพยานบุคคลที่นำสืบในการให้ถ้อยคำถูกต้องและจับใจได้ว่า ให้การเท็จต่อเจ้าพนักงาน ก็อาจจะเป็นความผิดตามมาตรา 137 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เจ้าพนักงานและรัฐ เป็นผู้เสียหาย ก็สามารถแจ้งความดำเนินคดี และฟ้องให้ศาลพิจารณาลงโทษได้

เหตุที่มีการกำหนดว่า พยานบุคคลจะต้องมีตำแหน่ง หน้าที่ มีสถานที่ประกอบอาชีพ มีฐานะมั่นคง เป็นที่เคารพ นับถือของประชาชนในท้องถิ่น มีที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นเป็นประจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และรู้จักคุ้นเคยกับผู้ยื่นคำร้องเป็น อย่างดี ก็ต้องการความเชื่อมั่นและความหนักแน่นของพยานที่จะให้ถ้อยคำว่า จะสามารถตามหาตัวได้ และถ้าเป็นข้าราชการ ก็จะยังมีพันธะเพิ่มขึ้น คือ ความผิดทางวินัยข้าราชการอีกชั้นหนึ่ง

หลักในการการรับรองบุคคล

เมื่อบุคคลต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว ยินยอมพร้อมใจที่จะให้การรับรองบุคคล ซึ่งเท่ากับเป็นการมีเจตนาดี และ พร้อมที่จะเสี่ยง หากรู้จักและมีข้อมูลของบุคคลนั้น ๆ จริง ตามหลักการสืบพยานของศาลที่กำหนดไว้ว่า **“ผู้ใดอ้างพยาน ผู้นั้นเป็นภาระในการนำสืบ”** ที่ขอนำแนวทางมาปรับใช้กับการสืบพยานในการกำหนดสถานะบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่มักไม่ คอยมีพยานเอกสาร จึงต้องอาศัยพยานบุคคลให้การรับรองด้วยการสอบสวนปากคำเป็นหลัก จึงมีคำแนะนำทั้งในส่วน ของผู้จะเป็นพยานและทั้งเจ้าหน้าที่ที่จะสอบสวนปากคำ รวมไปถึงผู้ยื่นคำร้องขอที่จะต้องไปสืบเสาะหาพยานบุคคลมาให้ เจ้าหน้าที่ได้สอบสวนปากคำ ตามประเด็นหรือตามคำร้องขอที่ยื่นในการกำหนดสถานะบุคคล ซึ่งประมวลองค์ความรู้มา วางเป็นแนวทาง ดังนี้

ในระหว่างที่ยังไม่ยื่นคำร้อง เจ้าหน้าที่รัฐผู้มีหน้าที่ให้บริการ มีอำนาจสั่งการหรือไม่

หากยึดถือตามหลักการของกฎหมายมหาชนที่มีว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ” หรือ “เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้” เมื่อบุคคลใดๆ ที่ประสงค์จะติดต่อกับหน่วยราชการ โดยในขณะนั้นมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 4ก เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2558 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2558 ที่มีการกำหนดหลักการว่า หน่วยราชการจะต้องอำนวยความสะดวกในการรับคำร้องขอในกรณีต่างๆ ก่อนจะพิจารณาอนุญาตตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งได้บัญญัติให้มีการจัดทำคู่มือหรือคู่มือสำหรับประชาชน ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข(ถ้ามี) ในการยื่นคำขอ ขึ้นตอน และระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาต และรายการเอกสารหรือหลักฐานที่ผู้ขออนุญาตจะต้องยื่นมาพร้อมกับคำขอ ซึ่งจะกำหนดให้ยื่นคำขอผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์แทนการมายื่นคำขอด้วยตนเองก็ได้(มาตรา 7)

หากจะพิจารณาห้วงบทกฎหมายในมาตรา 8 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“ให้ป็นหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการรับคำขอจะต้องตรวจสอบคำขอและรายการเอกสารหรือหลักฐานที่ยื่นพร้อมคำขอให้ถูกต้องครบถ้วน หากเห็นว่าคำขอไม่ถูกต้อง หรือยังขาดเอกสาร หรือหลักฐานใดให้แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอทราบทันที ถ้าเป็นกรณีที่สามารรถแก้ไข หรือเพิ่มเติมได้ในขณะนั้น ให้แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอดำเนินการแก้ไขหรือยื่นเอกสาร หรือหลักฐานเพิ่มเติมให้ครบถ้วน ถ้าเป็นกรณีที่ไมอาจดำเนินการได้ในขณะนั้น ให้บันทึกความบกพร่องและรายการเอกสารหรือหลักฐานที่จะต้องยื่นเพิ่มเติม พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาที่ผู้ยื่นคำขอจะต้องดำเนินการแก้ไข หรือยื่นเพิ่มเติมไว้ในบันทึกดังกล่าวด้วยและให้พนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้ยื่นคำขอลงนามไว้ในบันทึกนั้น

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มอบสำเนาบันทึกตามวรรคหนึ่งให้ผู้ยื่นคำขอไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอได้จัดทำคำขออนุญาตและแนบเอกสารหรือหลักฐานครบถ้วนตามที่ระบุในคู่มือสำหรับประชาชนตามมาตรา 7 แล้ว หรือได้แก้ไขหรือยื่นเอกสารหรือหลักฐานเพิ่มเติมครบถ้วน ตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่แนะนำหรือตามที่ปรากฏในบันทึกตามวรรคหนึ่งแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะเรียกเอกสารหรือหลักฐานเพิ่มเติมอื่นได้อีกไม่ได้ และจะปฏิเสธการพิจารณาคำขอนั้นโดยอาศัยเหตุแห่งความไม่สมบูรณ์ของคำขอ หรือความไม่ครบถ้วนของเอกสาร หรือหลักฐานไม่ได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ความไม่สมบูรณ์ หรือความไม่ครบถ้วนนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อ หรือทุจริตของพนักงานเจ้าหน้าที่ และเป็นผลให้ไม่อาจอนุญาตได้ ในกรณีนี้ให้ผู้อนุญาตสั่งการตามที่เห็นสมควร และให้ดำเนินการทางวินัย หรือดำเนินคดีกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยไม่ชักช้า”

สำหรับการเตรียมพยานหลักฐานต่างๆ พร้อมคำแนะนำให้เตรียมการให้ครบในแต่ละกรณี และหากแนะนำหรือกำหนดถึงพยานหลักฐานต่างๆ ที่นำมาประกอบการยื่นคำร้องขอไปแล้ว เมื่อวันที่ยื่นพยานหลักฐานที่ครบถ้วนตามคำแนะนำแล้ว แต่เจ้าหน้าที่กลับขอพยานหลักฐานเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่แนะนำในครั้งแรก ผู้ยื่นคำร้องขอสามารถที่จะไม่ต้องปฏิบัติตามสิ่งที่ร้องขอให้เพิ่มเติมดังกล่าวได้ นั่นคือ ใจความสำคัญของกฎหมายฉบับนี้

สำหรับการยื่นคำร้องขอเพื่อกำหนดสถานะบุคคล นั้น ก็อาศัยหลักการเดียวกันทุกประการ

การสอบสวนเพื่อรับรองตัวบุคคล

พนักงานสอบสวนตามกฎหมายต้องได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้อง หากไม่ได้รับการแต่งตั้งโดยชอบด้วยกฎหมาย การสอบสวนนั้น อาจจะเป็นโมฆะได้ เท่ากับเหมือนไม่เคยมีการกระทำนั้นๆ เลย ยิ่งถ้าเป็นการสอบสวนเพื่อการลงโทษแล้ว ยิ่งต้องทำให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ทุกประการ ส่วนการสอบสวนเพื่อรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการตามกระบวนการกำหนดสถานะบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งการเกิด การเพิ่มชื่อ การแก้ไขรายการบุคคล การขอเลขที่บ้าน หรือการแจ้งการตาย รวมไปถึงยังเป็นเรื่องที่ไม่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ในการสอบสวนดังเช่น ประมวลกฎหมายอาญา หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่เป็นการสอบถามข้อมูลความจริง เพื่อกำหนดข้อมูลต่างๆ ตามแบบพิมพ์แห่งกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร เท่านั้น การสอบสวนและออกคำสั่งทางอาญา จะต้องอาศัยผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น คดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยที่ได้มีการปรับปรุงใหม่ ส่วนการสอบปากคำของผู้ปฏิบัติงานทางด้านการทะเบียนราษฎร ควรเป็นไปตามกฎหมาย เพราะตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร บัญญัติอำนาจหน้าที่ของสำนักทะเบียน นายทะเบียนและผู้ช่วยนายทะเบียนไว้ เพียงว่า

“มีนายทะเบียนและผู้ช่วยนายทะเบียน ... มีหน้าที่รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานการทะเบียนราษฎรในเขต...”

ตัวอย่างของการสอบสวนในแบบนี้ มี ลักษณะ คือ

1. การรับรองบุคคลว่า **“บุคคลที่ยื่นคำร้องขอเป็นบุคคลคนดังกล่าวจริง”** ซึ่งผู้รับรองจะต้องรู้จักทั้งตัวบุคคลคนนั้น หรือรู้จักบุพการี หรือญาติพี่น้อง ไล่สายลำดับญาติกันได้ถูกต้อง ซึ่งอาจจะมีการสอบพยานรายอื่นแล้วให้พยานคนอื่นตรวจสอบย้อนไป มา เพื่อให้เกิดความรอบคอบ สมบูรณ์มากที่สุด

2. การรับรองว่า **“เป็นบุคคลที่เคยอยู่ในความรับผิดชอบ”** เช่น เคยเป็นบุคคลที่อยู่ในการปกครองดูแล เคยเป็นนักเรียนในสถานศึกษา/เคยเป็นลูกศิษย์/เคยเป็นทหาร/เคยเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียน เคยมีชีวิตในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งอาจจะต้องอาศัยพยานเอกสารที่ได้รับการบันทึกไว้ หากมีภาพถ่ายของผู้ยื่นคำร้องปิดไว้ในเอกสาร ก็จะเป็นการดี ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเพียงใดก็ตาม สามารถตรวจสอบรับรองได้

การสอบสวนเพื่อรับรองพฤติการณ์

บางครั้งการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ประกอบการพิจารณาของผู้มีอำนาจ หน้าที่ในการออกคำสั่งทางปกครอง หรือแม้แต่จะเป็นเจ้าหน้าที่ ผู้ช่วยนายทะเบียน หรือผู้ประสานงาน ควรจะกำหนดประเด็นให้ชัดเจน ถ้อยคำที่ต้องการให้พยานยืนยัน นอกจากคำถามพื้นฐานทั่วไปแล้ว ผู้ทำการสอบสวน ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย จะต้องการทราบถ้อยคำสำคัญที่จะนำไปสรุป หรือใช้อ้างอิง นั้น จะต้องชัด

**ถ้าผู้สอบสวนต้องการถ้อยคำที่มากเกินไปกว่าประเด็นการสอบที่ต้องการ หรือถ้อยคำที่ไม่มี
ความจำเป็นจะปฏิเสธ หรือบอปปียงอย่างไร**

เท่าที่มีประสบการณ์ พบว่า ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ในการสอบสวนปากคำของสำนักทะเบียนไม่ค่อยมีทักษะในการสอบสวน ไม่มีโอกาสเรียนรู้เรื่องการสืบสวน ส่วนใหญ่ศึกษามาในสาขารัฐศาสตร์ หรือสาขาการบริหารงานภาครัฐ แม้ว่าในยุคหลังๆ สถาบันการศึกษาในสาขานี้จะถูกบังคับให้มีหลักสูตรทางกฎหมายที่จำเป็นในบางวิชา แต่ก็ไม่ค่อยมีโอกาสดูซึมซับ หรือศึกษาเพิ่มเติม หรือมีการฝึกอบรมให้มีทักษะในเรื่องนี้ ในการปฏิบัติงาน จึงอาศัยรูปแบบของบุคคลากรรุ่นเก่า หรือแนวทางที่มีหนังสือสั่งการเวียนแจ้งให้เป็นตัวอย่าง การสอบสวนสืบสวนในบางเรื่องจึงไม่ค่อยตรงประเด็น น้ำหนักของการให้ปากคำอ่อน และยิ่งผู้ให้การรับรองที่อาจจะมีความกังวล แต่ผู้สอบสวนต้องการจะคาดคั้นเอาภัยพยานให้ได้ ทั้งๆ ที่พยานไม่ใช่เป็นผู้มีความสามารถในการรับรอง หรือยืนยันได้

กรณีนี้ถือเป็นสิทธิของผู้ที่พร้อมใจที่จะเป็นผู้ให้อภัยคำรับรอง ไม่ว่าจะเป็นการรับรองตัวบุคคล หรือการรับรองพฤติกรรมก็ตาม ผู้ให้อภัยคำรับรองควรจะตอบเฉพาะในสิ่งที่ตนเองทราบ และยินดีที่จะให้การรับรอง ส่วนคำถามอื่นๆ ที่เป็นคำถามในเชิงความเห็น ไม่ควรตอบและไม่ควรให้บันทึกปากคำไว้ เช่น

- ผู้สอบสวนมักจะตั้งคำถามให้ตอบว่า ยืนยันได้หรือไม่ว่า ผู้ยื่นคำร้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ซึ่งพยานไม่ควรตอบยืนยัน เรื่องนี้เป็นหน้าที่ของผู้สอบสวนที่จะนำข้อมูลจากการรับรองของพยานไปพิจารณา คำถามและคำตอบน่าจะ มีเพียงว่า พยานรู้จักกับผู้ยื่นคำร้องขออย่างไร บุคคลที่ยื่นคำร้องขอมีบุพการีเป็นใครบ้าง ทราบรายละเอียดมากน้อยเพียงใด มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลและครอบครัวนี้อย่างไร มีอะไรที่พยานจะนำชี้ให้เห็นเป็นจริงตามที่พยานอ้างได้บ้าง หรือ

- ในกรณีที่ผู้ยื่นคำร้องอ้างพยานที่เป็นครูที่เคยสอนในวัยเด็ก ผู้สอบสวนมักจะตั้งคำถามให้ตอบว่า ยืนยันได้หรือไม่ว่า ผู้ยื่นคำร้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ซึ่งพยานไม่ควรตอบยืนยัน เพราะพยานคงไม่มีความรู้ในเรื่องการพิจารณา การมีสัญชาติไทย ควรตอบในเรื่องที่ทราบว่า พยานรู้จักกับผู้ยื่นคำร้องขออย่างไร บุคคลที่ยื่นคำร้องขอมีบุพการีเป็นใครบ้าง ทราบรายละเอียดมากน้อยเพียงใด มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลและครอบครัวนี้อย่างไร มีอะไรที่พยานจะนำชี้ให้เห็นเป็นจริงตามที่พยานอ้างได้บ้าง ตัวอย่าง คือ การเป็นศิษย์และมีเพื่อนร่วมชั้นเรียนของผู้ยื่นคำร้อง มีพยานหลักฐานจากบันทึกของทะเบียนนักเรียน หลักฐานทางการศึกษาที่มีภาพถ่ายปิดไว้ในอดีต และเมื่อเทียบกับภาพใบหน้า หรือบุคคลปัจจุบัน ก็ยังยืนยันได้ว่า เป็นบุคคลที่เคยเรียนเคยสอนมาในวัยเด็ก เป็นต้น

หลังจากให้ปากคำแล้ว สิ่งสำคัญคือ การอ่านอย่างเข้าใจและการลงลายมือชื่อในบันทึกถ้อยคำ

มีบ่อยครั้งที่ผู้มีหน้าที่ มีอำนาจในการสอบสวนปากคำ ไม่ได้ทำการสอบสวน เพียงแต่ชวนพูดชวนคุย แล้วจดประเด็นย่อยๆ แล้วให้ผู้เป็นพยาน หรือผู้ยื่นคำร้องขอ ลงลายมือชื่อ(เซ็นชื่อ)ในกระดาษเปล่า หรือแบบพิมพ์บันทึกปากคำ (ป.ค.14)ที่ยังไม่กรอกข้อความ เรื่องนี้ เป็นเรื่องใหญ่ ที่ไม่ควรไว้วางใจ เพราะเมื่อลงลายมือชื่อไปแล้ว ผู้สอบสวนจะเขียน ถ้อยคำอย่างไรลงไปในบันทึกถ้อยคำ ก็ไม่อาจจะทราบได้ ไม่ว่าถ้อยคำที่ถูกเขียน หรือพิมพ์ จะบันทึกไว้ในลักษณะที่เป็นคุณสมบัติประโยชน์ หรือไม่ระบุประเด็นใดๆ โดยที่ผู้ให้ปากคำไม่ได้อ่าน ทำความเข้าใจกับถ้อยคำที่ให้อภัย จะก่อให้เกิดผลกระทบ ขึ้นมาได้

ฉะนั้น เพื่อป้องกันเหตุที่ไม่คาดฝันที่อาจจะเกิดขึ้น คำแนะนำในจุดนี้ จึงไม่ควรลงลายมือชื่อหรือเซ็นชื่อ หรือพิมพ์ลายพิมพ์นิ้วหัวแม่มือ(แปะโป้ง)ลงในเอกสารใดๆ โดยที่ยังไม่มีการกรอกถ้อยคำ ตามที่ได้ทราบ และยืนยันต่อผู้มีหน้าที่ มีอำนาจในการสอบสวน

การพิมพ์ลายพิมพ์นิ้วหัวแม่มือลงในเอกสาร ทำอย่างไร จึงจะสมบูรณ์ตามกฎหมาย

ประเทศไทยพยายามให้คนทุกคนได้อ่านและเขียนภาษาไทย ให้ได้มากที่สุด แต่ยังมีบุคคลที่ยังอ่านและเขียนภาษาไทย ไม่ได้อีกจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะส่วนใหญ่นักที่มีอายุ 70-80 ปีขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัด ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงในเรื่องต่างๆ มากมาย ผู้ร่างกฎหมายก็จะทราบข้อจำกัดนี้ จึงมีการกำหนดถึงกรณีการที่มีบุคคลที่ยังอ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ มีความจำเป็นจะต้องทำนิติกรรมต่างๆ โดยอาศัยวิธีการที่คุ้มครองให้ได้รับความเป็นธรรม ในเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ สำหรับการพิมพ์ลายพิมพ์นิ้วหัวแม่มือหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “แปะโป้ง”ลงในเอกสารใดๆ หากจะให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามกฎหมาย ในการพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ที่อ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ จำเป็นจะต้องมีบุคคลที่ลงนามด้วยการเขียนเป็นตัวอักษรได้ ลงนามกำกับกับการพิมพ์ลายนิ้วมือเพื่อเป็นพยานยืนยันว่า ผู้พิมพ์ลายนิ้วมือนั้น มีบุคคลที่อ่านและเขียนภาษาไทยได้อยู่ในระหว่างการพิมพ์ลายนิ้วมือ ส่วนใครที่เขียนได้เฉพาะชื่อ ชื่อสกุลของตัวเอง แต่อ่านภาษาไทยและเขียนตัวอื่นๆ ไม่ได้ แล้วมาให้ลงลายมือชื่อ(เซ็นชื่อ)รับรองในเอกสารต่างๆ ก็ถือว่า เสี่ยงภัยเป็นอย่างมาก คราวนี้หันมาพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของใครก็ตามที่จะให้พยานบุคคลรายนี้ มีอะไรซ่อนเร้น เอาเปรียบบ้าง

การสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่มีอำนาจเพียงใด

ถ้อยคำตามหลักกฎหมายมหาชนที่ว่า “เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจเท่าที่กฎหมายบัญญัติไว้” ไม่น่าจะน่าพอใจ มีใครเคยได้ยินได้ศึกษาในรายละเอียดของคำๆ นี้บ้าง หรือไม่ สิ่งที่น่าห่วงใย คือ การทำหน้าที่ในขณะที่ยังสอบสวน ซึ่งมีลักษณะคล้ายๆ กับการสอบสวนของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ แต่ผู้ทำหน้าที่สอบสวนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร จะมี 2 ส่วน คือ

1. สอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงที่ถูกต้อง ประกอบการบันทึกการบุคคลเข้าในฐานข้อมูลระบบการทะเบียนราษฎร ไม่ว่าจะเพื่อการแจ้งการเกิด แจ้งการตาย แจ้งขอย้ายที่อยู่ แจ้งเกี่ยวกับบ้าน แจ้งขอแก้ไขรายการต่างๆ หรือแจ้งขอเพิ่มชื่อ รายการบุคคล ในการปฏิบัติหน้าที่นอกจากจะได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดินแล้ว ยังต้องได้รับมอบหมายตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรอย่างถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งผู้ช่วยนายทะเบียน หรือปลัดอำเภอ ที่นายทะเบียนเป็นผู้มอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทน นับตั้งแต่วันที่กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรแก้ไขใหม่ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2551 เป็นต้นมา หากสำนักทะเบียนใด ไม่ปรับปรุงคำสั่งให้สอดคล้องกับกฎหมายที่แก้ไข อาจจะเป็นเหตุให้การปฏิบัติราชการมีความบกพร่อง การลงนามในกรณีออกคำสั่งทางปกครอง หรือการลงนามต่างๆ ในฐานนายทะเบียน จะไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย อาจจะเป็นโมฆะได้ ผลกระทบจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติราชการโดยไม่มีอำนาจ

นอกจากผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรแล้ว พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ยังกำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้จัดทำคำสั่งทางปกครอง มีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูล เพื่อเสนอให้ผู้มีอำนาจออกคำสั่งทางปกครองได้ใช้ข้อมูลต่างๆ อย่างเต็มที่ ฉะนั้น ในการออกคำสั่งแต่งตั้งให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่สอบสวน รวบรวมข้อมูล ควรอ้างบทบัญญัติในกฎหมายนี้ด้วย จะได้ทราบว่า มีอำนาจปฏิบัติการในฐานะฝ่ายปกครอง ในการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่และนายทะเบียน ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่บัญญัติไว้ว่า

“มาตรา 28 ในการพิจารณาทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสมในเรื่องนั้นๆ โดยไม่ต้องผูกพันอยู่กับคำขอหรือพยานหลักฐานของคู่กรณี

มาตรา 29 เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่ตนเห็นว่าจำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริง ในการนี้ให้รวมถึงการดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง

(2) รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของคู่กรณีหรือของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่กรณีกล่าวอ้าง เว้นแต่เจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็น ฟุ่มเฟือยหรือเพื่อประวิงเวลา

(3) ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ

(4) ขอให้ผู้ครอบครองเอกสาร ส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(5) ออกไปตรวจสอบสถานที่

คู่กรณีต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และมีหน้าที่แจ้งพยานหลักฐานที่ตนทราบแก่เจ้าหน้าที่พยานหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่เจ้าหน้าที่เรียกมาให้ถ้อยคำหรือทำความเห็น มีสิทธิได้รับค่าบ่วยการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

การมีหนังสือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ยังไม่ได้รับคำขอ มีผลอย่างไรบ้าง

ผู้ปฏิบัติหน้าที่ของสำนักทะเบียนที่อยู่ใกล้ชิดกับการบริการประชาชน ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรม หรือเรียนรู้ในเรื่องใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องกฎหมาย ระเบียบ หรือการสั่งการ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หรือการสั่งการ แล้วเกิดการปฏิบัติงานที่ติดขัด หรือเป็นเรื่องที่ยังไม่เคยปฏิบัติ อาจจะไม่ได้อ่านสื่อบริการจากเนื้อหาที่เปลี่ยนใหม่ หลายรายใช้วิธีโทรศัพท์ หรือสอบถามด้วยวาจากับผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ และสามารถแก้ไขข้อขัดข้องไปได้ ก็ถือว่าสำเร็จ หากมีกรณีใหม่ๆ ก็สอบถามกันเป็นครั้งคราว

สิ่งที่ปฏิบัติกันโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ คือ เมื่อมีผู้มาติดต่อขอรับบริการในเรื่องที่ต้องรวบรวม พยานหลักฐาน ที่ต้องอาศัยจากหน่วยงาน หรือขอพยานหลักฐานต่างๆ หรือแนะนำให้ผู้ยื่นคำร้องไปเตรียมมาโดยอ้าง สิ่งที่ต้องการเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยหลายสำนักทะเบียน ยังไม่รับคำร้องขอ แต่ได้ใช้อำนาจในการออกหนังสือ ขอข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ก็คือ การสั่งให้ไปตรวจหาความสัมพันธ์ของการเป็นผู้มีสายโลหิตเดียวกัน หรือตรวจหาลายพิมพ์สารพันธุกรรม(DNA) สิ่งที่น่ามาเสนอในส่วนนี้ ก็คือ เจ้าหน้าที่รัฐจะใช้อำนาจใดในการสั่งการ หรือมีหนังสือออกไปในฐานะใด ถ้าในหลักของการปฏิบัติราชการตามกระบวนการวิธีพิจารณาทางปกครองจะใช้คำว่า “คู่กรณี” แต่ในเมื่อหน่วยงานราชการยังไม่ได้รับคำร้องขอทั้งสองฝ่ายจะเป็นคู่กรณีได้อย่างไร จึงยังไม่มีอำนาจที่จะสั่งการ หรือมีหนังสือใดๆ ไปยังหน่วยงาน หรือองค์กรที่เป็นเจ้าของแหล่งข้อมูล ซึ่งอาจไม่ตอบหรือไม่ปฏิบัติตามก็ได้ เพราะผู้สั่งการยังไม่มีอำนาจ ปฏิบัติการ เนื่องจากผู้ที่ต้องการให้ทางราชการพิสูจน์ทราบ เพื่อรับรองสิทธิตามกฎหมายยังไม่ได้ดำเนินการยื่นคำร้อง ไม่อยู่ในฐานะคู่กรณี เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงยังไม่มีอำนาจที่ชอบด้วยกฎหมาย

การปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

การอำนวยความสะดวกในการอนุญาตราชการ

ด้วยมีการตราพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ.2558 ให้บังคับกับหน่วยราชการทุกหน่วยงาน หากมีประชาชนมาติดต่อขอรับบริการใดๆ ที่เป็นกรณีตามกฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นอำนาจ หน้าที่ในการพิจารณาอนุญาต หรืออนุมัติของผู้ที่กฎหมายกำหนดให้แล้ว ย่อมเป็นกระบวนการที่ต้องมีการกำหนดรายละเอียดของพยานหลักฐาน กระบวนการ ระยะเวลา ขั้นตอนการพิจารณา และค่าธรรมเนียมต่างๆ รวมถึงแบบพิมพ์ที่จะได้รับเมื่อมีคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยสามารถเข้าไปสืบค้นรายละเอียดต่างๆ ที่ www.info.go.th แล้วเลือกกระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง และมีเรื่องราวต่างๆ ตามที่กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรกำหนดไว้หลายประการ ทั้งนี้ ยังมีกระบวนการที่กำหนดระยะเวลาไว้ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 และแก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ.2557 ประกอบพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่มีหลักการว่า จะต้องพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วัน หลังจากที่ได้รับพยานหลักฐานตามที่กฎหมายกำหนดครบถ้วนแล้ว หากไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดอาจถือว่า กระทำการไม่เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ก็ได้

การแจ้งการเกิดและบันทึกสถานะบุคคลให้กับเด็ก

1. เมื่อมีเด็กเกิด และมีชีวิตอยู่รอด มีกระบวนการที่กฎหมายกำหนด ในกรณีต่างๆ ดังนี้

1.1 เมื่อมารดาคลอดบุตร ทั้งที่คลอดในหรือนอกสถานพยาบาล หากทำคลอดโดยบุคลากรทางการแพทย์ จะได้รับหนังสือรับรองการเกิด(ท.ร.1/1) หรือคลอดในบ้าน นอกบ้าน ผู้ที่เป็นเจ้าบ้าน หรือบิดา มารดา หากเกิดในหมู่บ้าน (นอกเขตเทศบาล) มีหน้าที่ไปแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านภายใน 15 วันนับจากที่เด็กเกิด จะได้ใบรับรองการเกิด(ท.ร.1 ตอนหน้า)เป็นหลักฐานว่า มีเด็กเกิดมาแล้ว โดยมีพยานให้การรับรอง คือ ผู้ทำคลอด และหรือผู้ช่วยนายทะเบียนประจำตำบลหมู่บ้าน คือ ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน(เฉพาะในหมู่บ้านของตนเอง) โดยไม่แยกว่า จะเป็นบุตรของผู้มีสัญชาติไทย หรือไม่มีสัญชาติ

1.2 ในกรณีที่พบเด็กที่ถูกทิ้ง โดยเฉพาะตั้งแต่แรกคลอด โดยไม่ทราบว่าเป็นบิดา มารดาของเด็กเป็นใคร คลอดที่ไหน ก็เป็นหน้าที่ของผู้พบเด็กต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เพื่อดำเนินการดูแลและแจ้งการเกิดต่อนายทะเบียน

หลังจากที่ได้เอกสารแสดงว่า มีเด็กเกิดในเขตปฏิบัติการของแต่ละสำนักทะเบียน โดยมีเอกสารยืนยันแล้ว กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ๆ จะต้องไปแจ้งต่อนายทะเบียนฯ ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร หากไม่แจ้งจะถือว่าเป็นความผิด และถ้าเจ้าหน้าที่ไม่รับแจ้ง เจ้าหน้าที่ที่ผิดเหมือนกัน

2. เจ้าหน้าที่ของสำนักทะเบียน เมื่อได้รับแจ้งแล้วต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ โดยตรวจสอบความจริงว่ามีเด็กเกิดในเขตอำนาจปฏิบัติการของสำนักทะเบียนหรือไม่ เมื่อพบว่า จริงก็ให้บันทึกข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ชื่อ (จะมีหรือไม่มีชื่อสกุลก็ได้) วัน เดือน ปีเกิด สถานที่เกิด ชื่อ ชื่อสกุล สถานะบุคคลและข้อมูลของบุพการีผู้ให้กำเนิด(หากไม่ทราบก็ให้นายทะเบียน - ในช่องรายการต่างๆ) กฎหมายกำหนดให้นายทะเบียนวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดสถิติบัตรให้ถูกต้องตามที่กฎหมายว่าด้วยสัญชาติบัญญัติไว้ ณ เวลาที่เกิดแล้วปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ซึ่งมีสถิติบัตรให้กับเด็กทุกคน 5 แบบ พร้อมเลขประจำตัวประชาชนที่ต่างกัน ได้แก่

(1) **สถิติบัตร(ท.ร.1) สำหรับบุคคลสัญชาติไทยที่แจ้งเกิดภายใน 15 วันนับจากการเกิด**
เลขประจำตัวประชาชนขึ้นต้นด้วยเลข 1 จะได้รับการบันทึกรายการบุคคลเข้าในทะเบียนบ้าน(ท.ร.14) เล่มสีน้ำเงิน เมื่ออายุครบ 7 ปีบริบูรณ์จะได้รับการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

(2) **สูติบัตร(ท.ร.2) สำหรับบุคคลสัญชาติไทยที่แจ้งเกิดเกินกำหนดหลัง 15 วันนับจากการเกิด**
เลขประจำตัวประชาชนขึ้นต้นด้วยเลข 2 จะได้รับการบันทึกรายการบุคคลเข้าในทะเบียนบ้าน(ท.ร.14) เล่มสีน้ำเงิน เมื่ออายุครบ 7 ปีบริบูรณ์จะได้รับการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

(3) **สูติบัตร(ท.ร.3) สำหรับบุคคลต่างด้าวที่บิดา มารดาเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย**
ทั้งที่แจ้งเกิดภายใน 15 วันนับจากการเกิดหรือเกินกำหนด เลขประจำตัวประชาชนขึ้นต้นด้วยเลข 7 จะได้รับการบันทึก
รายการบุคคลเข้าในทะเบียนบ้าน(ท.ร.13) เล่มสีเหลือง

(4) **สูติบัตร(ท.ร.031) สำหรับบุคคลต่างด้าวที่บิดา มารดาเป็นแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ**
ที่ได้รับอนุญาตทำงานและมีเอกสารการทะเบียนราษฎรเลขประจำตัวประชาชน ขึ้นต้นด้วยเลข 00 ได้รับการผ่อนผันให้อยู่โดยชอบด้วยกฎหมายแบบชั่วคราว ทั้งที่แจ้งเกิดภายใน 15 วันนับจากการเกิดหรือเกินกำหนด เลขประจำตัวประชาชนขึ้นต้นด้วยเลข 0 จะได้รับการบันทึกรายการบุคคลเข้าในทะเบียนประวัติ(ท.ร.38)

(5) **สูติบัตร(ท.ร.03) สำหรับบุคคลต่างด้าวที่บิดา มารดา ทั้งที่มีและไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร**
จะมี หรือไม่มีเลขประจำตัวประชาชน ก็ได้ ทั้งที่แจ้งเกิดภายใน 15 วันนับจากการเกิดหรือเกินกำหนด เลขประจำตัวประชาชนขึ้นต้นด้วยเลข 0 จะได้รับการบันทึกรายการบุคคลเข้าในทะเบียนประวัติ(ท.ร.38 ก.)

ส่วนเด็กที่ไม่ได้สัญชาติไทย ทำบัตรประจำตัวผู้ไม่มีสัญชาติไทย ตั้งแต่อายุครบ 5 ปีบริบูรณ์ โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ส่วนเด็กที่อายุ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปต้องเสียค่าธรรมเนียมฉบับละ 60 บาทสำหรับสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ เช่น การเข้ารับการศึกษาตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด สามารถเข้าศึกษาได้ทุกสถานศึกษา เพราะเป็นสิทธิของเด็ก ส่วนการได้สิทธิในการเข้าถึงเรื่องสาธารณสุข ยังมีประเด็นถกเถียงกันว่า รัฐบาลจะกำหนดเกณฑ์ หรือวิธีการปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างไร

สำนักทะเบียนจะปฏิเสธการออกสูติบัตรไม่ได้ทุกกรณี หากยังไม่สามารถออกสูติบัตรได้ ก็ให้ออกใบรับแจ้งการเกิด(ท.ร.100)ไว้ก่อนการพิสูจน์ ถือว่า ได้มาแจ้งการเกิดต่อนายทะเบียนไว้แล้ว เพราะทุกฝ่ายจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรและกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีตามมาตรา 82 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ.2550 หากปฏิเสธอาจถูกฟ้องข้อหาละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 และละเมิดรัฐธรรมนูญฯ รวมถึงความผิดทางวินัยราชการด้วย เหตุที่ทุกประเทศต้องบันทึกข้อมูลการเกิด ให้เด็กต้องมีชื่อและกำหนดสัญชาติให้ เนื่องจากเป็นกติการะหว่างประเทศที่ต้องจดทะเบียนการเกิดให้กับเด็กทุกคน ส่วนข้อมูลของบุคลากรผู้ให้กำเนิดที่ไม่ทราบ ก็ต้องบันทึกไว้ตามความจริง เด็กจะได้ไม่อยู่ในฐานะคนไร้รัฐ ส่วนจะเป็นคนไร้รากเหง้า และไร้สัญชาติ นั้น ก็เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณากันตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์

3. หลังจากนั้น ผู้แจ้งการเกิดหรือผู้ปกครองสามารถจะแจ้งการย้ายที่อยู่ของเด็กไปมีชื่อ รายการบุคคล ณ ที่อาศัยอยู่จริง

กฎหมายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกข้อมูลของมนุษย์

กฎหมายภายในประเทศ ซึ่งจะขอยกมาเป็นหลักในการคุ้มครองและพิทักษ์คนไร้รากเหง้าในทุกรัฐ ได้แก่

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ใน

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 5 ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเชื้อชาติ เผศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา 82 รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ตลอดจนต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้งตามพันธกรณีที่ได้กระทำไว้กับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ

2. กฎหมายอื่นๆ แทบจะทุกฉบับที่ประกาศใช้แล้ว ล้วนมีผลเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม มิให้ใช้สิทธิเกินส่วน อันจะเป็นการเอาเปรียบคนอื่น หากใครละเมิดสิทธิของคนอื่น ก็จะมีผู้รักษากฎหมายเข้ามาคุ้มครอง พินิจพิเคราะห์ให้อยู่ในกรอบของกติกา กฎหมายที่มีใช้บังคับอยู่ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558

2. พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขฉบับที่ 2,3 พ.ศ. 2535 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551 ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2555

3. พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 มาตรา 18 บัญญัติไว้ว่า

“เมื่อมีคนเกิดให้แจ้งการเกิด ดังต่อไปนี้

(1) คนเกิดในบ้าน ให้เจ้าบ้านหรือบิดาหรือมารดาแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่คนเกิดในบ้าน ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเกิด

(2) คนเกิดนอกบ้าน ให้บิดาหรือมารดาแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่คนเกิดนอกบ้านหรือแห่งท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเกิด ในกรณีจำเป็นไม่อาจแจ้งได้ตามกำหนด ให้แจ้งภายหลังได้แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันเกิด

การแจ้งตาม (1) และ (2) ให้แจ้งตามแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด พร้อมทั้งแจ้งชื่อคนเกิดด้วย”

4. กฎกระทรวง กำหนดให้คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยปฏิบัติเกี่ยวกับการทะเบียนราษฎรและกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม พ.ศ. 2551

“ข้อ 3 เมื่อมีคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยเกิดหรือตาย ให้บุคคลตามมาตรา 18 หรือตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 แจ้งการเกิดหรือการตาย แล้วแต่กรณี”

5. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540

6. พระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 มาตรา 24 บัญญัติไว้ว่า

“ในการปฏิบัติภารกิจใด หากส่วนราชการจำเป็นต้องได้รับอนุญาต อนุมัติ หรือความเห็นชอบจากส่วนราชการอื่นตามที่มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนด ให้ส่วนราชการที่มีอำนาจอนุญาต อนุมัติ หรือให้ความเห็นชอบดังกล่าว แจ้งผลการพิจารณาให้ส่วนราชการที่ยื่นคำขอทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ

ในกรณีที่เรื่องใดมีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติไว้ และขั้นตอนการปฏิบัตินั้นต้องให้ระยะเวลาเกินสิบห้าวัน ให้ส่วนราชการที่มีอำนาจอนุญาต อนุมัติ หรือให้ความเห็นชอบประกาศกำหนดระยะเวลาการพิจารณาไว้ให้ส่วนราชการอื่นทราบ

ส่วนราชการใดที่มีอำนาจอนุญาต อนุมัติ หรือให้ความเห็นชอบ มิได้ดำเนินการให้แล้วเสร็จตามวาระหนึ่งหรือวาระสอง หากเกิดความเสียหายได้ขึ้น ให้ถือว่าข้าราชการซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องและ หัวหน้าส่วนราชการนั้นประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความล่าช้านั้นมิได้เกิดขึ้นจากความผิดของตน”

กฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่

1. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal declaration of Human Rights) ค.ศ.1948

ซึ่งที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติให้การรับรองเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 โดยประเทศไทยออกเสียงสนับสนุน โดยข้อ 6 บัญญัติไว้ว่า “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งทุกหน” ทุกประเทศที่ให้การรับรองปฏิญญานี้ จึงต้องปฏิบัติตามสิ่งที่ให้การรับรองไว้ด้วย

2. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child : CRC) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2535 และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 โดยข้อ 7 บัญญัติไว้ว่า “เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิดและจะมีสิทธิที่จะมีชื่อ นับแต่เกิด และสิทธิที่จะได้สัญชาติตามกฎหมายภายในและพ้นกรณีของรัฐภาคี”

3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 โดยมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540 มีบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องไว้ถึง 2 ข้อ ได้แก่

ข้อ 16 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งทุกหน”

ข้อ 24 บัญญัติไว้ว่า “เด็กทุกคนต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีภายหลังการเกิดและต้องมีชื่อ”

การที่แต่ละรัฐ แต่ละประเทศต้องดำเนินการบันทึกการบุคคลและข้อมูลของประชากรที่อาศัยอยู่ในดินแดนของตน ให้ได้จำนวน ให้ทราบข้อมูลต่าง ๆ ว่า มีอะไรบ้าง ตอนนี้อาศัยอยู่ที่ไหน เพราะประชากรเป็นหนึ่งในเกณฑ์ขององค์ประกอบแห่งความเป็นรัฐด้วย สำหรับประเทศไทยหรือสยาม หรือจะใช้ชื่อใดในอดีตกาลก่อนหน้าหลายร้อยปีมาแล้ว ไม่ได้จดทะเบียนบันทึกข้อมูลของประชากรจนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตรากฎหมายให้สำรวจประชากรเฉพาะในหัวเมืองตามมณฑลต่างๆ เป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.2452 ในขณะนั้นได้รับรายงานว่ามีประชากร

ทั้งประเทศ ประมาณ 8 ล้านคน ต่อมาเมื่อมีระบบราชการกระจายไปตามภูมิภาค มีการตั้งหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด มีตัวแทนของภาคราชการที่มีการติดต่อระหว่างประชาชนกับราชการมากขึ้น ต่อมาจึงได้สำรวจสำมะโนประชากร ทำเอกสารสำหรับแต่ละครอบครัวขึ้นแรกใช้ชื่อว่า “สำมะโนครัว” ที่คนรุ่นเก่ายังเรียกติดปากกันอยู่ และในเวลาต่อมาได้มีการสำรวจเพิ่มเติมเป็นระยะๆ จนมามีการตรากฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรฉบับแรกใช้ชื่อว่า พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2499 พร้อมออกพระราชกฤษฎีกาส่งการสำรวจประชากรทั้งประเทศครั้งแรกระหว่างเดือนพฤษภาคม มิถุนายน 2499 และมีการจัดทำทะเบียนให้กับบ้านแต่ละหลัง แต่ละครอบครัว ปัจจุบันทะเบียนบ้านฉบับแรก ยังมีความสำคัญที่ต้องสืบค้นอยู่ เพราะยังมีผู้ที่อายุมากกว่า 60 ปี ยังต้องใช้สืบค้น เพื่อตามหาความเป็นญาติ โดยเฉพาะเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า ถ้าใครเกิดในราชอาณาจักรไทย ทุกคนจะเป็นผู้มีสัญชาติไทย (โดยการเกิด ตามหลักดินแดน) โดยสามารถให้บ้านเลขที่ หมู่ ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัดที่นำไปขอคัดสำเนาทะเบียนบ้านพ.ร.14) รุ่น พ.ศ. 2499, 2515 และ 2526 ได้จากทุกสำนักทะเบียนท้องถิ่น และสำนักทะเบียนจังหวัด

สำหรับคำว่า **“การทะเบียนราษฎร”** หมายถึง การแจ้ง การรับแจ้ง การจดทะเบียนพัก และการลงรายการเพื่อจัดทำหลักฐานทางทะเบียนสำหรับบุคคลธรรมดา ในอันที่จะบ่งบอกให้ทราบถึงสถานภาพตามกฎหมายของบุคคลที่ถือว่าเป็นราษฎรของประเทศ ทำให้ผู้ที่ได้รับการบันทึกหรือลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรมีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นถิ่นกำเนิด สัญชาติ หรือภูมิลำเนา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายธรรมชาติ ได้กำหนดจุดเริ่มต้นของสภาพบุคคลตามกฎหมาย โดยเริ่มตั้งแต่คลอดจากครรภ์มารดาแล้วอยู่รอดเป็นทารก แต่การเกิดสภาพบุคคลดังกล่าว ไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลนั้นดำรงชีวิตอยู่ในฐานะเป็นราษฎรของประเทศซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดได้อย่างเต็มภาคภูมิ ในสถานะของบุคคลที่พึงได้รับสิทธิเสรีภาพ และการคุ้มครองดูแลภายใต้กฎหมายของประเทศ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ได้รับการบันทึกและจดทะเบียนในเอกสารการทะเบียนราษฎร ซึ่งสภาพเช่นนี้ย่อมหมายถึงการตกอยู่ในสถานะเป็นบุคคลไร้รัฐหรือบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน เป็นบุคคลที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนไม่ยอมรับการเป็นบุคคลตามกฎหมาย และนำไปสู่การปฏิเสธการดำเนินการทั้งปวง ที่บุคคลนั้นร้องขอแม้ว่าเรื่องนั้นจะเป็นความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตก็ตาม เช่น การใช้สิทธิในเรื่องหลักประกันสุขภาพ สิทธิในเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สิทธิในการก่อตั้งครอบครัว สิทธิในการทำงาน เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีเอกสารราชการที่บ่งบอกถึงสถานะตามกฎหมายของบุคคล ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าเป็นใคร สัญชาติอะไร ภูมิลำเนาอยู่ที่ไหน อาศัยอยู่ในประเทศในสถานะเช่นไร

วิธีการที่จะได้มาซึ่งเอกสารการทะเบียนราษฎรตามกฎหมาย

เนื่องจากการจัดทำทะเบียนราษฎรเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อสิทธิในสถานะบุคคล การดำเนินการเรื่องดังกล่าวจึงต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งกฎหมายภายในประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันกับประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิก โดยกฎหมายฉบับที่สำคัญและเป็น ที่รู้จักเป็นการทั่วไป ได้แก่ **กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร** กฎหมายฉบับนี้ ใช้สำหรับการจัดทำทะเบียนราษฎรของประเทศไทย ทั้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และไปอาศัยนอกประเทศ เฉพาะเรื่องการจดทะเบียนคนเกิด ทะเบียนคนตาย ทะเบียนคนย้ายที่อยู่ ทะเบียนบ้าน และทะเบียนประวัติราษฎร โดยกฎหมายฉบับปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ได้กำหนดเรื่องการเข้าสู่ระบบการทะเบียนราษฎรหรือวิธีที่จะได้มาซึ่งเอกสารการทะเบียนราษฎรและเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก ไว้ใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

ลักษณะที่ 1 การเข้าสู่ระบบการทะเบียนราษฎรโดยการแจ้งการเกิดหรือจดทะเบียนการเกิด

การบันทึกสถานะบุคคลในทะเบียนบ้าน

1. แจ้งการเกิด → สูติบัตร (ท.ร.1, ท.ร.2, ท.ร.3 และ ท.ร.03)

ทะเบียนประวัติ
ท.ร.38 หรือ 38 ก

ทะเบียนบ้าน
(ท.ร.14, ท.ร.13)

2. ขอเพิ่มชื่อ (ระเบียบ สนท.กลาง ข้อ 93 - 106)

ข้อ 93, 94, 95, 96, 96/1, 97, 98 เลขประจำตัวประชาชนขึ้นต้นเลข 5

ข้อ 105 วรรคหนึ่ง เลขประจำตัวประชาชนขึ้นต้นเลข 6

ข้อ 105 วรรคสอง เลขประจำตัวประชาชนขึ้นต้นเลข 0 - 00

ใครที่เกิดในประเทศไทยมาตั้งแต่ พ.ศ.2452 ถ้าจะนับวันนี้ก็อายุ 100 กว่าปี หรือใครที่เกิดในระหว่างที่พระ
ราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2499 ใช้บังคับแล้วถูกยกเลิกและมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการทะเบียน
ราษฎร พ.ศ. 2534 เรื่อยมาซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2551 โดยพระราชบัญญัติการทะเบียน
ราษฎร(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน หากยังไม่มีชื่อในฐานข้อมูลระบบการทะเบียนราษฎร กฎหมาย
ได้กำหนดหลักการเรื่องการจดทะเบียนการเกิดของเด็กทุกคนที่เกิดในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นบุตรของคนสัญชาติไทย หรือ
เป็นบุตรของคนต่างด้าวที่เข้ามาเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายหรือผู้หลบหนีเข้าเมือง โดยบิดาหรือมารดาของผู้เกิด หรือเจ้าบ้าน
ของบ้านหลังที่เด็กเกิด ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่แจ้งการเกิดจะต้องแจ้งการเกิดต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้ง ณ สำนัก
ทะเบียนอำเภอ (อำเภอหรือกิ่งอำเภอ) หรือสำนักทะเบียนท้องถิ่น(สำนักงานเขต เทศบาล หรือเมืองพัทยา) แห่งท้อง
ที่ที่เด็กเกิด หรือจะแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่อื่นที่บิดา มารดาหรือผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็กที่
เกิดนั้นมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านก็ได้ โดยนายทะเบียนต้องรับแจ้งการเกิดและออกสูติบัตรหรือใบเกิดให้กับผู้แจ้งตามข้อเท็จ
จริงเท่าที่จะสามารถทราบได้ ไม่ว่าการแจ้งการเกิดนั้นจะแจ้งภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือแจ้งเกินกว่าระยะเวลาที่
กฎหมายกำหนดก็ตาม

การแจ้งการเกิดแบ่งออกเป็น

1. การแจ้งคนเกิดในบ้านหรือเกิดนอกบ้าน
2. การแจ้งการเกิดเกินกำหนด
3. การแจ้งการเกิดกรณีเด็กถูกทอดทิ้งหรือเด็กไร้รากเหง้า
4. การแจ้งการเกิดของบุตรผู้ลี้ภัยในที่พำนักชั่วคราว
5. การแจ้งการเกิดกรณีเด็กที่เกิดต่างประเทศ

โดยในที่นี้ จะกล่าวเฉพาะ การแจ้งการเกิดบางกรณีเท่านั้น เพราะลักษณะจะคล้ายกัน

1. การแจ้งการเกิดภายในกำหนด

ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติ

ก. เด็กเกิดในบ้าน (อาคารที่มีทะเบียนบ้าน รวมถึงสถานพยาบาลต่างๆ ที่เป็นหน่วยงานรัฐและเอกชน)

ผู้แจ้ง ได้แก่ บิดา หรือมารดา หรือเจ้าบ้านที่เด็กเกิด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากบิดา มารดาหรือเจ้าบ้าน

ระยะเวลาการแจ้ง ภายใน 15 วันนับแต่วันเกิด

สำนักทะเบียนที่แจ้งการเกิด สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่เด็กเกิด

ขั้นตอนการแจ้ง

1. ผู้แจ้งยื่นคำร้องพร้อมแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน ได้แก่

- (1) บัตรประจำตัวผู้แจ้ง และ บัตรประจำตัวของบิดา มารดา (ถ้ามี)
- (2) สำเนาทะเบียนบ้าน หรือสำเนาทะเบียนประวัติของบิดา มารดา (ถ้ามี)
- (3) สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านที่จะเพิ่มชื่อเด็กที่เกิด (กรณีบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของผู้เกิดมีชื่อในทะเบียนบ้าน)
- (4) หนังสือรับรองการเกิด(ท.ร.1/1) ตอนที่ 1 ที่ออกให้โดยโรงพยาบาลหรือ สถานพยาบาลที่เด็กเกิด

(กรณีเด็กเกิดในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล)

(5) ใบรับแจ้งการเกิด(แบบ ท.ร.1 ตอนหน้า) กรณีแจ้งเกิดกับกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีอำนาจรับแจ้งภายใน
15 วันนับตั้งแต่วันที่เด็กเกิด ถึงจะมีผลในทางกฎหมาย ส่วนจะนำไปรับแจ้งการเกิดไปขอรับสูติบัตรจากนายทะเบียน ณ
สำนักทะเบียนท้องถิ่นๆ เด็กเกิดเมื่อใดก็ได้ จะไม่ถือว่าเป็นการแจ้งการเกิดเกินกำหนด

(6) หนังสือมอบหมาย (กรณีบิดา มารดา หรือเจ้าบ้านมอบหมายให้บุคคลอื่นแจ้งการเกิดแทน)

2. หลังจากนั้นจะเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยนายทะเบียนดำเนินการตรวจสอบพยานหลักฐานที่อาจจะมี การสอบสวนปากคำผู้ที่เกี่ยวข้อง กรณีหลักฐานถูกต้อง จะต้องจัดทำสูติบัตร หรือใบเกิดตามสถานะของเด็กที่เกิด พร้อมกับมอบสูติบัตรให้ผู้แจ้งการเกิด ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทนำแล้ว

ขั้นตอนต่อไป จะเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยนายทะเบียน ที่จะดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาทางปกครอง โดยการตรวจสอบพยานหลักฐาน แล้วจะรวบรวมข้อเท็จจริงที่พบ ประกอบกับข้อกฎหมาย ข้อเสนอพร้อมด้วยความเห็นและเหตุผลสนับสนุนในการพิจารณา โดยมีเวลารวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่ศาลปกครองสูงสุดกำหนดไว้คือ ไม่เกิน 90 วัน เสนอไปยังผู้มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งทางปกครอง (ในกรณีนี้คือ นายทะเบียน หรือผู้ช่วยนายทะเบียนที่ได้รับการแต่งตั้งและมีอำนาจที่ได้รับมอบอย่างถูกต้องตามกฎหมาย) ที่ผู้มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองภายในระยะเวลาไม่เกิน 15 วัน หากมีคำสั่งทางปกครองไม่อนุญาตต้องแจ้งให้ผู้ร้องทราบเป็นลายลักษณ์อักษร ถึงผลการพิจารณา ข้อมูลและเหตุผลที่ใช้ในการพิจารณาทั้งหมด (มาตรา 37 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ประกอบประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2543 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนพิเศษ 84 ลง วันที่ 23 สิงหาคม 2543) และสิทธิพร้อมทั้งวิธีการ ระยะเวลาในการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ภายใน 3 วันนับจากออกคำสั่ง ซึ่งเรื่องนี้ผู้ปฏิบัติงานของสำนักทะเบียนและผู้ยื่นคำร้อง มักจะไม่ค่อยทราบว่า มีสิทธิในสถานะคู่กรณีที่จะอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครองที่ต้องอ้างข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและข้อมูลเพิ่มเติมเป็นลายลักษณ์อักษร ยื่นต่อผู้ออกคำสั่งทางปกครอง หรือผู้บังคับบัญชา ภายใน 15 วัน เพื่อที่จะให้ผู้มีอำนาจพิจารณาอีกครั้งหนึ่งโดยไม่ชักช้า (ไม่เกิน 30 วัน)

หากผู้มีอำนาจพิจารณายังยืนยันคำสั่งเดิม จะต้องส่งเรื่องไปให้ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไประดับหนึ่งเป็นผู้พิจารณา ซึ่งผู้ที่มีเวลาพิจารณาในชั้นแรก 30 วัน ถ้ายังพิจารณาไม่เสร็จให้มีหนังสือแจ้งผู้อุทธรณ์ทราบ ระยะเวลาพิจารณาจะขยายออกไปอีก 30 วัน ส่วนผลการพิจารณาจะยืนยันตามคำสั่งเดิมที่เคยออกไว้ หรือเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะทั้งหมด หรือบางส่วน ผู้ออกคำสั่งทางปกครองจะต้องปฏิบัติ หรือฟ้องศาลปกครองในส่วนที่ไม่เห็นด้วย ส่วนผู้ยื่นคำร้องก็มีสิทธิฟ้องศาลปกครอง ในกรณีที่เกินเวลา 90 วันนับจากที่ยื่นคำอุทธรณ์ หรือไม่ได้รับอนุญาตเช่นเดิม โดยไม่มีข้อกำหนดระยะเวลาฟ้อง ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาปกครอง พ.ศ. 2542

ข. เด็กเกิดนอกบ้าน เช่น ศาลาที่พักผู้โดยสาร ห้างนา รถยนต์ เรือยนต์ เป็นต้น

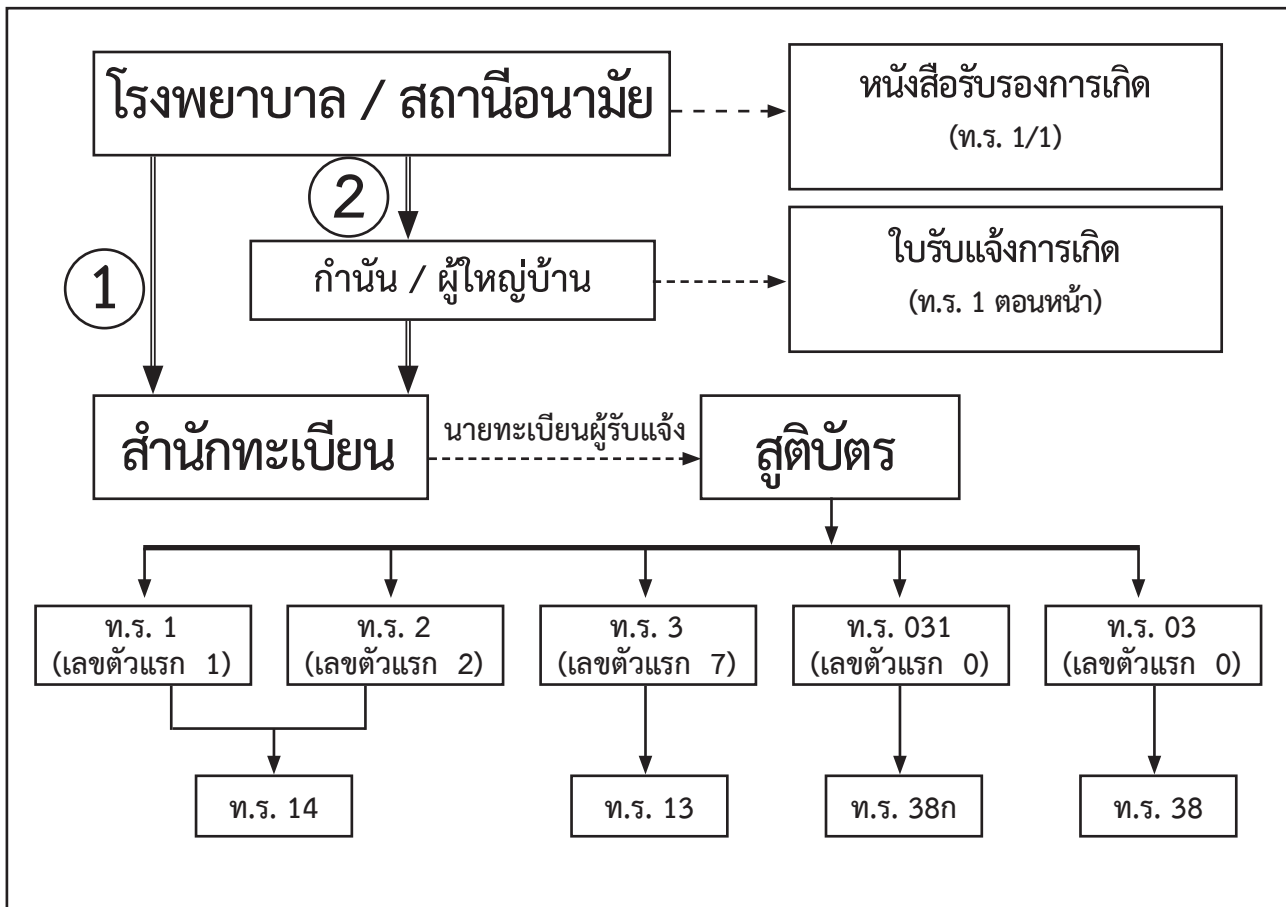
- ผู้แจ้ง ได้แก่บิดา หรือมารดา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากบิดาหรือมารดา
- ระยะเวลาการแจ้ง ภายใน 15 วันนับแต่วันเกิด เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นให้แจ้งภายหลังได้ แต่ต้องไม่เกิน 30 วันนับแต่วันเกิด ตามกฎกระทรวง พ.ศ. 2551 เรื่องการแจ้งเกิดต่างๆ

- สำนักทะเบียนที่แจ้ง สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่เด็กเกิด หรือท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้
- ขั้นตอนการแจ้ง จะมีลักษณะเหมือนกับการแจ้งการเกิดของเด็กที่เกิดในบ้านที่ผู้แจ้งจะต้องเตรียมพยานเอกสาร

หลักฐานแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน

ขั้นตอนต่อไป จะเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยนายทะเบียน ที่จะดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาทางปกครอง ซึ่งได้กล่าวโดยสรุปมาก่อนหน้านี้แล้ว

ผู้มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองในกรณีนี้คือ นายทะเบียน หรือผู้ช่วยนายทะเบียนที่ได้รับการแต่งตั้ง และมีอำนาจที่ได้รับมอบอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

2. การแจ้งการเกิดเกินกำหนด

กฎหมาย

■ พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 (ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 38 ก เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2551 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2551)

■ มาตรา 19/2 “การพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กตามมาตรา 19 และมาตรา 19/1 ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ในกรณีที่ไม้อาจพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติได้ ให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นจัดทำทะเบียนประวัติและออกเอกสารแสดงตนให้เด็กไว้เป็นหลักฐานตามระเบียบที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด”

■ มาตรา 19/3 “ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งเจ้าบ้านหรือบิดามารดาไม่ได้แจ้งการเกิดให้ตามมาตรา 18 อาจร้องขอต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งเพื่อแจ้งการเกิดได้ตามระเบียบที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดและให้นำความในมาตรา 19/2 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองแจ้งแทนได้ แต่สำหรับกรณีของบิดามารดาให้นายทะเบียนดำเนินการให้ต่อเมื่อได้ชำระค่าปรับตามที่นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นเปรียบเทียบตามมาตรา 47 (2) และมาตรา 51 แล้ว”

การแจ้งการเกิดเกินกำหนดของผู้ไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทย

○ ผู้แจ้ง ได้แก่ บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง (สำหรับกรณีบุคคลที่จะแจ้งการเกิดยังไม่บรรลุนิติภาวะ) หรือกรณีผู้เกิดบรรลุนิติภาวะแล้ว สามารถขอแจ้งการเกิดด้วยตนเองได้

○ ระยะเวลาการแจ้ง ตั้งแต่วันพ้นกำหนด 15 วันนับแต่วันที่เกิด หรือวันพ้นกำหนด 30 วันนับแต่วันที่เกิด (กรณีเด็กเกิดนอกบ้านและมีเหตุจำเป็นไม่สามารถแจ้งการเกิดได้ภายใน 15 วัน)

- สำเนาทะเบียนที่แจ้งการเกิด ได้แก่ สำเนาทะเบียนอำเภอหรือสำเนาทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่เกิด
- ขั้นตอนการแจ้งผู้แจ้งยื่นคำร้องพร้อมแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน เช่นเดียวกับกรณีที่กำลังกล่าวมาแล้ว แต่

กรณีนี้จะมีการเปรียบเทียบปรับ กรณีระยะเวลาการแจ้งเกิดยังไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่มีวันระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้แจ้ง (15 วัน หรือ 30 วัน แล้วแต่กรณี) และจะได้รับใบรับแจ้งการเกิด (ท.ร.100) ให้กับผู้แจ้งการเกิดไว้เป็นหลักฐานการรับเรื่อง

ถ้าบุคคลที่ขอแจ้งเกิดเกินกำหนดที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป นายทะเบียนจะรวบรวมหลักฐานพยาน และเสนอความเห็นไปยังนายอำเภอท้องที่ เพื่อพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติโดยให้สรุปความเห็นพร้อมระบุเหตุผลประกอบว่าบุคคลที่ขอแจ้งการเกิดเป็นผู้เกิดในราชอาณาจักรหรือไม่ เป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือไม่ได้สัญชาติไทย หรือไม่สามารถยืนยันสถานะการเกิดและสัญชาติของผู้ที่เกิด โดยกระบวนการทุกขั้นตอนจะใช้เวลาพิจารณาไม่เกิน 30 วันนับจากที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ครบถ้วนสมบูรณ์

กรณีผู้เกิดที่มีอายุไม่เกินเจ็ดปีบริบูรณ์ในวันที่ยื่นคำร้อง ให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นรับผิดชอบการพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กที่เกิดแทนนายอำเภอ

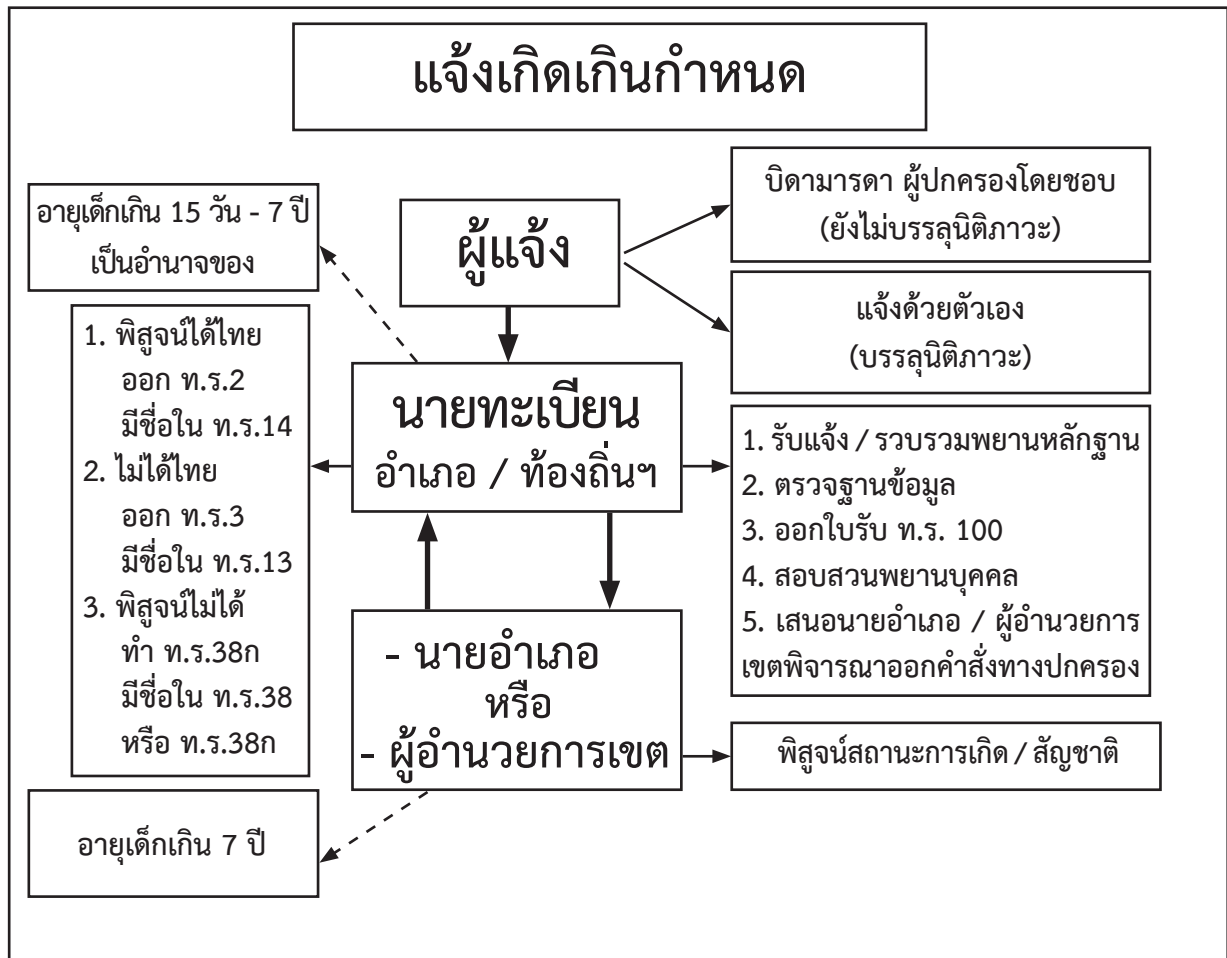
ถ้าผลการพิจารณาสถานะการเกิดและสัญชาติปรากฏว่า บุคคลที่แจ้งการเกิดเป็นผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรและเป็นผู้ไม่มีสัญชาติไทย นายทะเบียนจะมอบสูติบัตร(ท.ร. 3)ให้แก่ผู้แจ้ง แล้วเพิ่มชื่อบุคคลที่เกิดเข้าในทะเบียนบ้าน(ท.ร.13) หรือทะเบียนบ้านกลาง (ท.ร.13) แล้วแต่กรณี

ถ้าผลการพิจารณาปรากฏว่าบุคคลที่แจ้งการเกิดไม่ได้เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้สัญชาติไทยหรือไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของบุคคลดังกล่าวได้ ให้นายทะเบียนจัดทำทะเบียนประวัติ(ท.ร. 38 ก)ให้บุคคลนั้นเป็นบุคคลประเภท 0 โดยใช้เลขที่บ้านของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง

ขั้นตอนต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยนายทะเบียน ที่จะดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาทางปกครอง และสิทธิของผู้ยื่นคำร้องในการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ซึ่งได้กล่าวโดยสรุปมาก่อนหน้านี้แล้ว

ผู้มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองในกรณีนี้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. **สำหรับเด็กที่ขอแจ้งการเกิดเกินกำหนดอายุตั้งแต่หลังจาก 15 วันนับตั้งแต่เกิดจนถึงอายุไม่เกิน 7 ปีบริบูรณ์ เป็นอำนาจของนายทะเบียน หรือผู้ช่วยนายทะเบียน** ที่ได้รับการแต่งตั้ง และมีอำนาจที่ได้รับมอบให้ปฏิบัติราชการแทนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งในส่วนของผู้แจ้งทะเบียนอำเภอและสำเนาทะเบียนท้องถิ่น
2. **สำหรับเด็กที่ขอแจ้งการเกิดเกินกำหนด อายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปโดยไม่จำกัดอายุ เป็นอำนาจของนายอำเภอ(ในต่างจังหวัด) หรือผู้อำนวยการเขต(ในกรุงเทพมหานคร)** ส่วนจะเป็นผู้ที่รักษาราชการแทน หรือรักษาราชการในตำแหน่งนายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต ก็ขึ้นอยู่กับคำสั่งที่ได้รับมอบอำนาจ

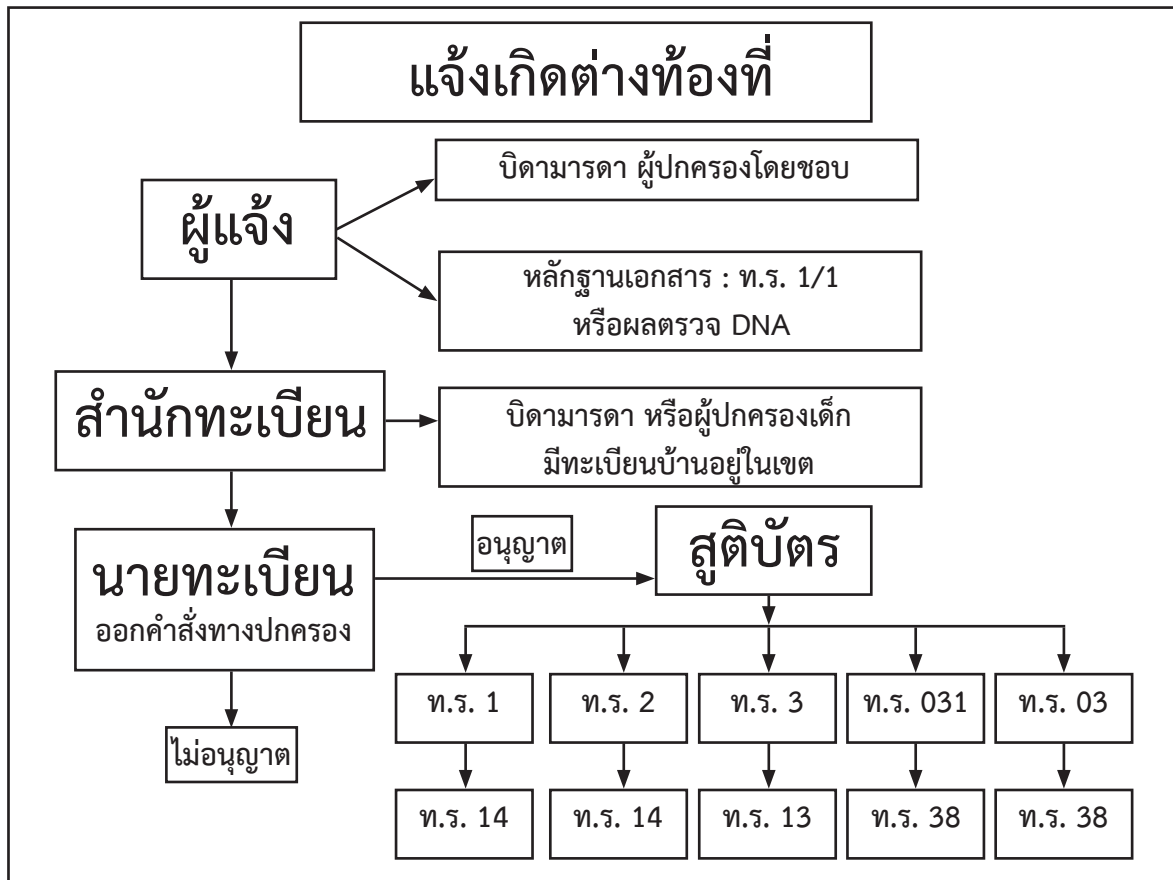

การแจ้งการเกิดต่างท้องที่ที่เกิด

สำหรับการแจ้งการเกิดภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดและการแจ้งเกิดเกินกำหนดตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ถ้าผู้มีหน้าที่แจ้งการเกิดไม่สะดวกจะแจ้งเกิดที่สำนักทะเบียนอำเภอ หรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นซึ่งเป็นท้องที่ที่เด็กเกิด ก็สามารถขอแจ้งการเกิดที่สำนักทะเบียนแห่งที่บิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครองโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้เกิดมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน (ท.ร.14 หรือ ท.ร.13) ก็ได้ แต่มีเงื่อนไขว่าผู้เกิดจะต้องมีหลักฐานหนังสือรับรองการเกิดตามแบบ ท.ร.1/1 ที่โรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลที่เด็กเกิดออกให้ หรือมีผลการตรวจสอบสารพันธุกรรม(ดีเอ็นเอ) ระหว่างบิดา หรือมารดากับผู้เกิด แสดงต่อนายทะเบียนด้วย และต้องเสียค่าธรรมเนียมเป็นเงิน 20 บาท โดยมีขั้นตอนและวิธีปฏิบัติ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่จะเพิ่มในส่วนของการสอบสวนผู้แจ้งให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุที่ไม่แจ้งการเกิด ณ สำนักทะเบียนแห่งท้องที่ที่เด็กเกิด ประวัติของเด็กที่เกิด และที่อยู่ปัจจุบันของเด็ก และบิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย สอบสวนพยานบุคคล ให้ทราบประวัติของเด็กที่แจ้งเกิด และบิดา มารดา

ขั้นตอนต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยนายทะเบียน ที่จะดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาทางปกครอง และสิทธิของผู้ยื่นคำร้องในการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ซึ่งได้กล่าวโดยสรุปมาก่อนหน้านี้แล้ว

ผู้มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองในกรณีนี้ ก็จะเป็นลักษณะเดียวกันกับกรณีที่ผ่านมา คือ นายอำเภอ(ในต่างจังหวัด) หรือผู้อำนวยการเขต(ในกรุงเทพมหานคร) ส่วนจะเป็นผู้ที่รักษาราชการแทน หรือรักษาราชการในตำแหน่งนายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต ก็ขึ้นอยู่กับคำสั่งที่ได้รับมอบอำนาจ

การแจ้งการเกิด กรณีเด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือเด็กไร้รากเหง้า

ก. การแจ้งการเกิดกรณีเด็กแรกเกิดหรือเด็กไร้เดียงสาถูกทอดทิ้งที่ไม่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ

กฎหมาย

✓ พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551

มาตรา 19 “ผู้ใดพบเด็กในสภาพแรกเกิดหรือเด็กไร้เดียงสาซึ่งถูกทอดทิ้ง ให้นำตัวเด็กไปส่งและ แจ้งต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งปฏิบัติงานในท้องที่ที่พบเด็กนั้นโดยเร็ว เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้รับตัวเด็กไว้แล้วให้บันทึกการรับตัวเด็กไว้ในกรณีนี้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรับเด็กไว้ให้นำตัวเด็กพร้อมบันทึกการรับตัวเด็กส่งให้เจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในเขตท้องที่ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้รับตัวเด็กไว้หรือได้รับตัวเด็กจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแล้ว ให้แจ้งการเกิดต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งและให้นายทะเบียนออกใบรับแจ้ง ทั้งนี้ ตามระเบียบและแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด

บันทึกการรับตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้ทำเป็นสองฉบับและเก็บไว้ที่เจ้าหน้าที่ผู้รับตัวเด็กหนึ่งฉบับ และส่งมอบให้กับนายทะเบียนผู้รับแจ้งหนึ่งฉบับ โดยให้มีรายละเอียดเกี่ยวกับรายการบุคคลของผู้ที่พบเด็ก พฤติการณ์ สถานที่และวันเวลาที่พบเด็ก สภาพทางกายภาพโดยทั่วไปของเด็ก เอกสารที่ติดตัวมากับเด็ก และประวัติของเด็กเท่าที่ทราบ และในกรณีที่ไม่มีอาชญากรรมของตัวเด็กให้บันทึกข้อเท็จจริงดังกล่าวไว้”

✓ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กซึ่งถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน หรือเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้ง พ.ศ. 2551 บัญญัติไว้ว่า

“ข้อ 2 เมื่อนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นได้รับแจ้งการเกิดเด็กในสภาพแรกเกิดหรือเด็กไร้เดียงสาซึ่งถูกทอดทิ้ง... ให้นายทะเบียนออกใบรับแจ้งให้แจ้งการเกิดตามแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด พร้อมทั้งเรียกตรวจหลักฐานจากผู้แจ้งและสอบสวนพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กที่แจ้งการเกิด ดังนี้

เรื่องเล่าเคล้าสิทธิมนุษยชน...ว่าด้วย “แนวทางปฏิบัติในการกำหนดสถานะบุคคล”

(1) พยานหลักฐาน ได้แก่

- (ก) บันทึกการรับตัวเด็กที่จัดทำขึ้นโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้รับตัวเด็กไว้ สำหรับเด็กแรกเกิดหรือเด็ก ไร้เดียงสาซึ่งถูกทอดทิ้ง
- (ข) หลักฐานการรับตัวเด็กของหน่วยงานที่รับตัวเด็กไว้ดูแลหรืออุปการะ
- (ค) รูปถ่ายของเด็กขนาด 2 นิ้ว จำนวน 2 รูป
- (ง) หลักฐานทะเบียนราษฎรของผู้ปกครองของเด็ก (ถ้ามี)
- (จ) หลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กทั้งพยานเอกสารและวัตถุพยาน (ถ้ามี) เช่น หนังสือรับรองการเกิดของสถานพยาบาล(ท.ร.1/1 ตอนหน้า) สำเนาทะเบียนนักเรียน จดหมาย รูปถ่ายของบุคคลในครอบครัว เป็นต้น

(2) พยานบุคคล ได้แก่

- (ก) ผู้แจ้งการเกิด
- (ข) เด็กที่ขอแจ้งการเกิดกรณีเด็กที่มีอายุตั้งแต่เจ็ดปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- (ค) บุพการี หรือผู้ปกครองของเด็ก (ถ้ามี)
- (ง) ผู้รู้เห็นการเกิดของเด็กหรือสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะการเกิดของเด็ก (ถ้ามี)
- (จ) บุคคลที่เด็กเคยอาศัยอยู่หรือเคยทำงานด้วย (ถ้ามี)

ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติ

เด็กที่จะแจ้งการเกิด ต้องมีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 7 ปี เว้นแต่เด็กที่ปราศจากความรู้ผู้รู้ชอบตามปกติสามัญ อันเนื่องมาจากการพัฒนาการทางร่างกายของเด็กเทียบเท่าเด็กที่มีอายุต่ำกว่าเจ็ดปี

- ☐ ผู้แจ้ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่รับตัวเด็ก
- ☐ ระยะเวลาการแจ้ง กฎหมายกำหนดให้แจ้งโดยเร็วแต่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนไว้ แต่ควรแจ้งภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับตัวเด็ก
- ☐ สำนักทะเบียนที่แจ้ง สำนักทะเบียนอำเภอหรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่หน่วยงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ได้รับตัวเด็กนั้นไว้ตั้งอยู่
- ☐ ขั้นตอนการแจ้ง

1. ผู้แจ้งยื่นคำร้องพร้อมแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน ได้แก่ บัตรประจำตัวประชาชนของผู้แจ้ง สำเนาทะเบียนบ้านของสถานสงเคราะห์ หรือสถานที่ที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นซึ่งรับตัวเด็กที่ขอแจ้งการเกิดไว้

2. บันทึกการรับตัวเด็กซึ่งจัดทำโดยพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ได้รับตัวเด็กจากผู้พบเด็ก

3. หลักฐานการรับตัวเด็กของหน่วยงานที่รับตัวเด็กไว้ พร้อมรูปถ่ายของเด็ก ขนาด 2 นิ้ว จำนวน 2 รูป และหลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กทั้งพยานเอกสาร และวัตถุพยาน(ถ้ามี)

ขั้นตอนต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยนายทะเบียน ที่จะดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาทางปกครอง และสิทธิของผู้ยื่นคำร้องในการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ซึ่งได้กล่าวโดยสรุปมาก่อนหน้านี้แล้ว

ผู้มีอำนาจพิจารณาคำสั่งทางปกครองในกรณีนี้ ก็จะเป็นลักษณะเดียวกันกับกรณีที่ผ่านมา คือ นายอำเภอ(ในต่างจังหวัด) หรือผู้อำนวยการเขต(ในกรุงเทพมหานคร) ส่วนจะเป็นผู้ที่รักษาราชการแทน หรือรักษาการในตำแหน่งนายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต ก็ขึ้นอยู่กับคำสั่งที่ได้รับมอบอำนาจ

ข. การแจ้งการเกิดกรณีเด็กเร่ร่อน หรือเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้งที่อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน

กฎหมาย ญ. ระเบียบ คำสั่ง ประกาศและหนังสือสั่งการ เช่นเดียวกับกรณีที่ได้กล่าวไว้ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ

✓ พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551

มาตรา 19/1 เด็กเร่ร่อนหรือเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้งซึ่งอยู่ในการอุปการะของหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่จดทะเบียนตามกฎหมายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กตามที่มีรัฐมนตรีประกาศกำหนด ถ้าเด็กยังไม่ได้แจ้งการเกิดและไม่มีรายการบุคคลในทะเบียนบ้าน ให้หัวหน้าหน่วยงานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหน่วยงานเป็นผู้แจ้งการเกิดต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่หน่วยงานนั้นตั้งอยู่ และให้นายทะเบียนออกใบรับแจ้ง ทั้งนี้ตามระเบียบและแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด

✓ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติของเด็กซึ่งถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อนหรือเด็กที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้ง พ.ศ. 2551

ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติ

เด็กที่จะแจ้งการเกิดต้องอยู่ในการอุปการะของหน่วยงานที่สงเคราะห์เด็กและต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี

○ **ผู้แจ้ง** ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่สงเคราะห์ ช่วยเหลือเด็กหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย โดยถ้าเป็นสถานสงเคราะห์หรือหน่วยงานสงเคราะห์เอกชน มีเงื่อนไขว่าจะต้องเป็นหน่วยงานที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งอาจจะจดทะเบียนเป็นสถานสงเคราะห์ไว้กับ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) หรือจดทะเบียนเป็นมูลนิธิหรือสมาคมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็ก และต้องได้รับการประกาศเป็นหน่วยงานสงเคราะห์ตามมาตรา 19/1 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ระยะเวลาการแจ้ง กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนไว้แต่ควรแจ้งโดยเร็ว เช่น ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับตัวเด็กไว้อุปการะหรือสงเคราะห์

สำเนาทะเบียนที่แจ้งการเกิด สำเนาทะเบียนอำเภอหรือสำเนาทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่หน่วยงานที่อุปการะหรือสงเคราะห์เด็กตั้งอยู่

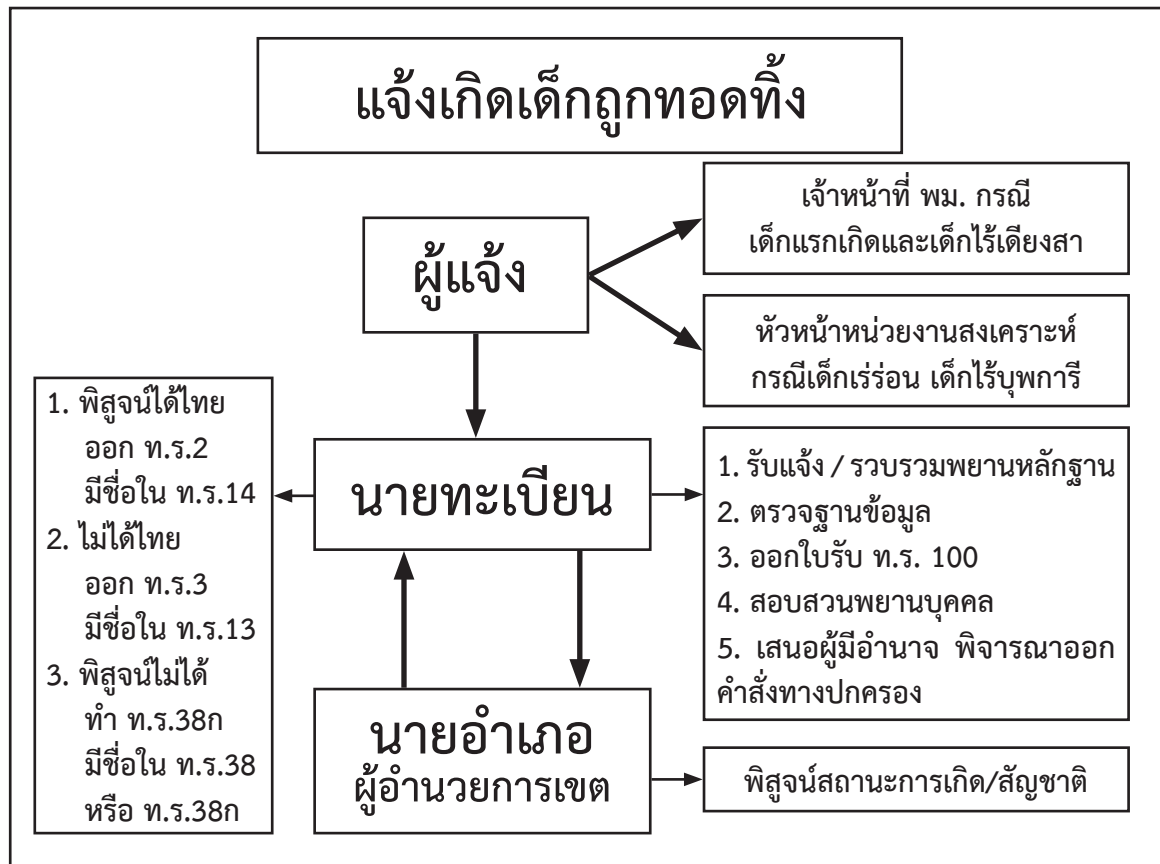
○ ขั้นตอนการแจ้ง

1. ผู้แจ้งยื่นคำร้องพร้อมแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน ได้แก่ บัตรประจำตัวประชาชนของผู้แจ้ง สำเนาทะเบียนบ้านของหน่วยงานที่ให้การอุปการะหรือสงเคราะห์เด็ก หลักฐานการรับตัวเด็กของหน่วยงานที่ดูแลหรืออุปการะเลี้ยงดูเด็ก รูปถ่ายของเด็กขนาด 2 นิ้ว จำนวน 2 รูป หนังสือมอบหมายให้แจ้งการเกิดแทน (ถ้ามี) หลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กทั้งพยานเอกสารและวัตถุพยาน (ถ้ามี)

2. ขั้นตอนต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยนายทะเบียน ที่จะดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาทางปกครอง และสิทธิของผู้ยื่นคำร้องในการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ซึ่งได้กล่าวโดยสรุปมาก่อนหน้านี้แล้ว

ผู้มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งทาง ปกครองในกรณีนี้ ก็จะเป็นลักษณะเดียวกันกับกรณีที่ผ่านมา คือ นายอำเภอ (ในต่างจังหวัด) หรือผู้อำนวยการเขต (ในกรุงเทพมหานคร) ส่วนจะเป็นผู้ที่รักษาราชการแทน หรือรักษาการในตำแหน่ง นายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต ก็ขึ้นอยู่กับคำสั่งที่ได้รับมอบอำนาจ

ส่วนกรณีเด็กที่อยู่ในการสงเคราะห์หรืออุปการะของบุคคล หรือหน่วยงานเอกชนที่ไม่ปรากฏชื่อตามประกาศกระทรวงมหาดไทยให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นยกคำร้องขอแจ้งการเกิด และแนะนำผู้ร้องให้ยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านกรณีเด็กกอนาถาที่อยู่ในการดูแลของหน่วยงานฯ

ลักษณะที่ 2 โดยการเพิ่มชื่อเข้าในทะเบียน

การขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านของคนที่ถูกบุพการีทอดทิ้งหรือคนไร้รากเหง้า

เมื่อพิจารณาจากระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 5 พ.ศ.2551 พบว่า คนที่ถูกบุพการีทอดทิ้ง หรือคนไร้รากเหง้ามีวิธีการขอเพิ่มชื่อเข้าในทะเบียนบ้านได้ 4 กรณี ได้แก่

1. กรณีบุคคลอ้างว่าเป็นคนที่มีสัญชาติไทย ขอเพิ่มชื่อโดยไม่มีหลักฐานเอกสารราชการ

สถานที่ยื่นคำร้อง ได้แก่ สำนักทะเบียนอำเภอ หรือสำนักทะเบียนท้องถิ่นที่บุคคลนั้นมีภูมิลำเนาอยู่
ผู้ยื่นคำร้อง ได้แก่ เจ้าบ้าน หรือผู้ที่ขอเพิ่มชื่อซึ่งมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป

หลักฐานประกอบการยื่นคำร้อง

1. สำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) ของบ้านที่จะขอเพิ่มชื่อ
2. บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐของผู้ร้อง หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ (ถ้ามี)
3. เอกสารที่ราชการออกให้ (ถ้ามี) เช่น หลักฐานการศึกษา หลักฐานทางทหาร เป็นต้น
4. หลักฐานอื่นที่สามารถแสดงรายการบุคคลหรือบ่งบอกตัวบุคคลของผู้ขอเพิ่มชื่อ (ถ้ามี)
5. พยานบุคคลที่น่าเชื่อถือซึ่งสามารถรับรองและยืนยันตัวบุคคลได้

ขั้นตอนต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยนายทะเบียน ที่จะดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาทางปกครอง และสิทธิของผู้ยื่นคำร้องในการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ซึ่งได้กล่าวโดยสรุปมาก่อนหน้านี้แล้ว

ผู้มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองในกรณีนี้ ก็จะเป็นลักษณะเดียวกันกับกรณีที่ผ่านมา คือ นายอำเภอ (ในต่างจังหวัด) หรือผู้อำนวยการเขต (ในกรุงเทพมหานคร) ส่วนจะเป็นผู้ที่รักษาราชการแทน หรือรักษาราชการในตำแหน่ง นายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต ก็ขึ้นอยู่กับคำสั่งที่ได้รับมอบอำนาจ

กรณีไม่อนุญาตตามคำร้อง ให้สอบถามผู้ร้องว่าประสงค์จะให้นายทะเบียนจัดทำทะเบียนประวัติให้เป็นหลักฐานก่อนหรือไม่ ถ้าประสงค์ ให้นายทะเบียนจัดทำทะเบียนประวัติ (ท.ร.38 ก) กำหนดเลขประจำตัวประชาชนเป็นบุคคลประเภท 0 แต่ถ้าไม่ประสงค์ ให้นำคำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้ร้องทราบภายใน 3 วันนับแต่วันที่มีคำสั่ง เพื่อให้ได้แย้งหรืออุทธรณ์คำสั่งภายใน 15 วัน

2. กรณีได้กอนาณัติซึ่งอยู่ในการอุปการะเลี้ยงดูของบุคคล หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนขอเพิ่มชื่อ

สถานที่ยื่นคำร้อง ได้แก่ สำนักงานทะเบียนอำเภอหรือสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นที่ได้กอนาณัติมีภูมิลำเนาอยู่

ผู้ยื่นคำร้อง ได้แก่ ผู้อุปการะ หรือหัวหน้าหน่วยงานที่อุปการะได้กอนาณัติ

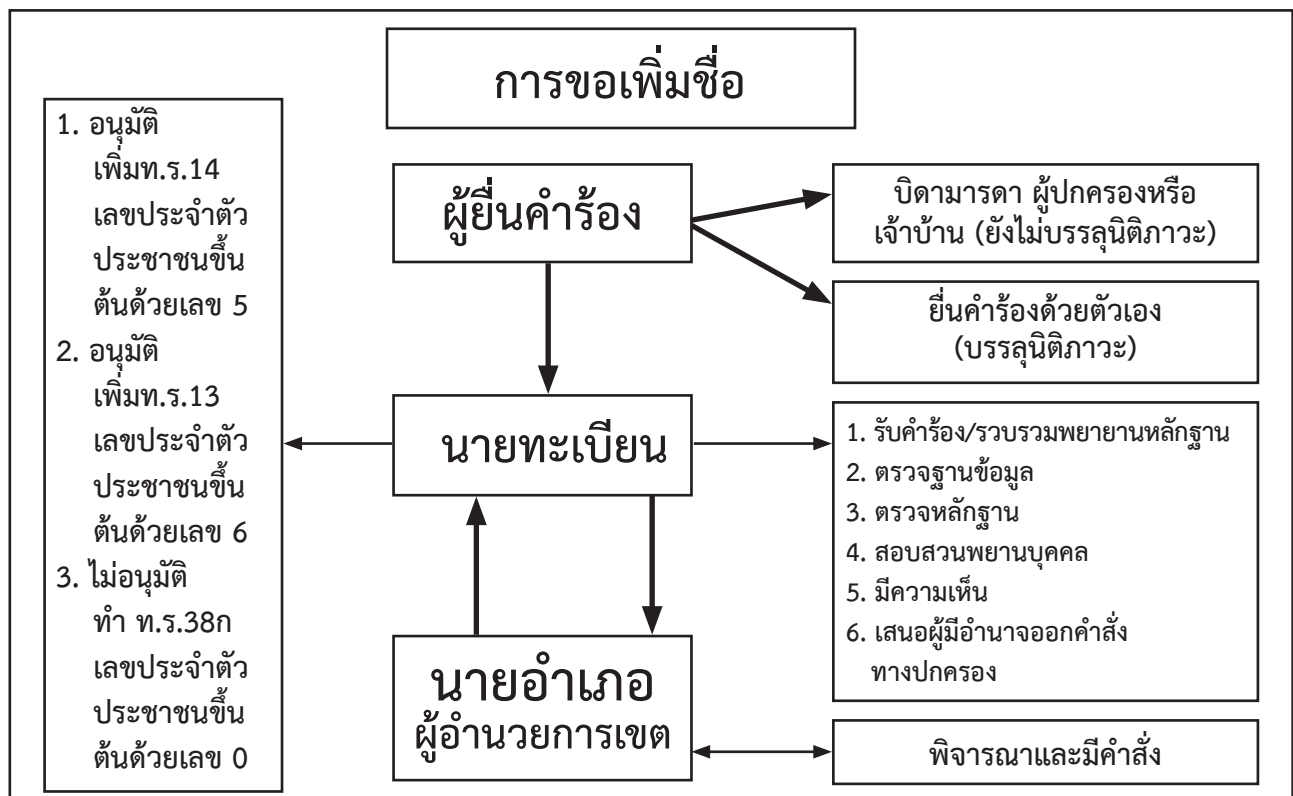
หลักฐานประกอบการแจ้ง

1. สำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) ของบ้านที่จะขอเพิ่มชื่อ
2. บัตรประจำตัวประชาชนของผู้ร้อง (ถ้ามี)
3. หลักฐานการรับตัวเด็กไว้ในอุปการะ (ถ้ามี)
4. หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กที่ขอเพิ่มชื่อ (ถ้ามี) เช่น หลักฐานการศึกษา จดหมาย ภาพถ่าย เป็นต้น
5. พยานบุคคลที่น่าเชื่อถือซึ่งสามารถรับรองและยืนยันตัวบุคคลได้

ขั้นตอนต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยนายทะเบียน ที่จะดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาทางปกครอง และสิทธิของผู้ยื่นคำร้องในการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ซึ่งได้กล่าวโดยสรุปมาก่อนหน้านี้แล้ว

ผู้มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองในกรณีนี้ ก็จะเป็นลักษณะเดียวกันกับกรณีที่ผ่านมา คือ นายอำเภอ (ในต่างจังหวัด) หรือผู้อำนวยการเขต (ในกรุงเทพมหานคร) ส่วนจะเป็นผู้ที่รักษาราชการแทน หรือรักษาราชการในตำแหน่ง นายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต ก็ขึ้นอยู่กับคำสั่งที่ได้รับมอบอำนาจ

กรณีนายอำเภอไม่อนุมัติตามคำร้อง ให้สอบถามผู้ร้องว่า ประสงค์จะให้นายทะเบียนจัดทำทะเบียนประวัติให้เป็นหลักฐานก่อนหรือไม่ ถ้าประสงค์ ให้นายทะเบียนจัดทำทะเบียนประวัติ (ท.ร.38ก) กำหนดเลขประจำตัวประชาชนเป็นบุคคลประเภท 0 แต่ถ้าไม่ประสงค์ ให้นำคำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้ร้องทราบภายใน 3 วันนับแต่วันที่มีคำสั่ง เพื่อให้ได้แย้ง หรืออุทธรณ์คำสั่งภายใน 15 วัน

3. กรณีคนที่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิด โดยไม่อาจพิจารณาเป็นอย่างอื่นขอเพิ่มชื่อ

สถานที่ยื่นคำร้อง ได้แก่ สำนักงานทะเบียนอำเภอหรือสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่
ผู้ยื่นคำร้อง ได้แก่ เจ้าบ้าน หรือผู้ที่ขอเพิ่มชื่อซึ่งมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป

หลักฐานประกอบการแจ้ง

1. สำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) ของบ้านที่จะขอเพิ่มชื่อ
2. บัตรประจำตัวประชาชนของผู้ร้อง (ถ้ามี)
3. หลักฐานทะเบียนที่มีรายการบุคคลของผู้ขอเพิ่มชื่อ (ถ้ามี) เช่น บัญชีสำมะโนครัว ทะเบียนสมรส

หนังสือสำคัญการจดทะเบียนรับรองบุตร เป็นต้น

4. เอกสารทะเบียนราษฎร (ถ้ามี) เช่นทะเบียนบ้าน (ท.ร.13) ทะเบียนประวัติ (ท.ร.38/1 หรือ ท.ร. 38 ข)

5. เอกสารที่ราชการออกให้ (ถ้ามี) เช่น หลักฐานการศึกษา หลักฐานทางทหาร ใบสำคัญถิ่นที่อยู่หรือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวของบิดา และมารดา (กรณีผู้ขอเพิ่มชื่อมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว) คำพิพากษาของศาล เป็นต้น

6. พยานบุคคลที่น่าเชื่อถือซึ่งสามารถรับรองและยืนยันตัวบุคคลได้

ขั้นตอนต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยนายทะเบียน ที่จะดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาทางปกครอง และ

สิทธิของผู้ยื่นคำร้องในการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ซึ่งได้กล่าวโดยสรุปมาก่อนหน้านี้แล้ว

ผู้มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองในกรณีนี้ ก็จะเป็นลักษณะเดียวกันกับกรณีที่ผ่านมา คือ นายอำเภอ (ในต่างจังหวัด) หรือผู้อำนวยการเขต (ในกรุงเทพมหานคร) ส่วนจะเป็นผู้ที่รักษาราชการแทน หรือรักษาการในตำแหน่ง นายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต ก็ขึ้นอยู่กับคำสั่งที่ได้รับมอบอำนาจ

4. กรณีคนที่เกิดในราชอาณาจักรไทย แต่ไม่ได้สัญชาติไทยขอเพิ่มชื่อ

สถานที่ยื่นคำร้อง ผู้ยื่นคำร้อง และหลักฐานประกอบการยื่นคำร้อง จะเหมือนกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่กระบวนการที่เพิ่มเติมในกรณีนี้ คือ จะมีการสอบสวนผู้ร้องและพยานบุคคล ให้ปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและรายการบุคคลของผู้ขอเพิ่มชื่อ สถานที่เกิด สถานะการอาศัยอยู่ในประเทศไทยของผู้ขอเพิ่มชื่อ และความยินยอมให้เพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน(กรณีสอบสวนเจ้าบ้าน)

ต่อจากนั้น จะมีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอเพิ่มชื่อว่าเป็นบุคคลที่ได้รับผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษหรือไม่ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาไม่สามารถส่งกลับประเทศต้นทางหรือเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรได้ไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือไม่(ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่รัฐบาลมีนโยบายให้สถานะตามกฎหมาย) แล้วมีการรวบรวมหลักฐานพร้อมความเห็นเสนอนายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขตพิจารณา

เมื่อนายอำเภออนุมัติตามคำร้อง ให้นายทะเบียนเพิ่มชื่อบุคคลดังกล่าวในทะเบียนบ้าน(ท.ร.13) หรือ กรณี นายอำเภอแจ้งผลการพิจารณาว่าผู้ขอเพิ่มชื่อเป็นบุคคลที่ไม่มีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศให้จัดทำทะเบียนบ้าน(ท.ร.13) ให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน(ท.ร. 38 ก) ให้แก่บุคคลนั้นโดยกำหนดเลขประจำตัวเป็นบุคคลประเภท 0 และเมื่อมีการถ่ายรูป พิมพ์ลายนิ้วมือเข้าระบบคอมพิวเตอร์แล้ว จะได้รับใบรับรองการการทะเบียนประวัติ(ท.ร.38 ข.) ที่มีภาพถ่ายและลายพิมพ์นิ้วมือไว้เป็นหลักฐานว่า ทางราชการได้บันทึกข้อมูลชื่อ รายการบุคคลเข้าในระบบข้อมูลระบบการทะเบียนราษฎรแล้ว

คุณสมบัติ เงื่อนไข วิธีการยื่นคำขอ กระบวนการพิจารณา และผลในทางกฎหมาย

✓ ขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน

✓ **กลุ่มชาติพันธุ์ (ชาวเขา 9 เผ่า)** ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาแต่ดั้งเดิม ตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางฯ 2543 ใช้เฉพาะในท้องที่ 20 จังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่สูง ในภาคเหนือและภาคตะวันตก (หากสนใจให้ติดต่อขอทราบรายละเอียดเพิ่มเติม ขออนุญาตไม่นำเสนอในเอกสารชิ้นนี้ เพราะมีรายละเอียดและคำอธิบายจำนวนมาก)

➤ ผลในทางกฎหมาย

ถือว่า มีสัญชาติไทยย้อนหลังตั้งแต่วันที่คลอดจากครรภ์มารดา

✓ กลุ่มผู้ได้อิทธิพลกลับคืนสัญชาติไทย ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551

กรณีของบุตรและหลานบุคคลต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยที่เคยมีสัญชาติไทย แต่ถูกถอนและไม่ได้สัญชาติไทย โดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337

➤ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิในการยื่นคำขอ มีดังนี้

✓ เป็นบุตรบุคคลต่างด้าวที่เกิดมาในประเทศไทยทุกคน ทั้งที่เคยมีสัญชาติไทยแล้วถูกถอนสัญชาติไทย(เกิด

ก่อนวันที่ 14 ธันวาคม 2515) และเกิดมาไม่ได้สัญชาติไทย (เกิดตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม 2515-25 กุมภาพันธ์ 2535) บุคคลต่างด้าวที่เกิดนอกประเทศและเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นผู้เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย ที่ต่อมาก็ยังอยู่โดยได้รับอนุญาต ทั้งกลุ่มที่มีถิ่นที่อยู่ถาวร หรือชั่วคราว พร้อมกับผู้เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย ที่ต่อมาก็อาจจะอยู่ต่อโดยไม่ได้รับอนุญาต ในอดีตบุตรที่เกิดมาเป็นผู้มีสัญชาติไทยตามหลักดินแดน จนกระทั่งมีประกาศคณะปฏิวัติ (ปว.) ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ประกาศถอนสัญชาติไทยของบุตรบุคคลต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยทุกคนและกำหนดว่านับตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม 2515 เป็นต้นไป บุตรบุคคลต่างด้าวที่อาศัยอยู่แบบชั่วคราว หรือเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายทุกคน ซึ่งเกิดในประเทศไทย จะไม่ได้สัญชาติไทย ต่อมา เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติ 2508 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 2 พ.ศ.2535 เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2535 ได้มีการยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 แล้วตรากฎหมายเป็นมาตรา 7 ทวิ ซึ่งมีสามวรรค โดยกำหนดว่า ถ้าบิดาและมารดาของบุตรที่เกิดในประเทศไทย 3 ลักษณะที่อาศัยอยู่แบบชั่วคราว หรือเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทุกคนจะไม่ได้สัญชาติไทย

ต่อมา เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ.2551 เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2551 โดยคืนสัญชาติไทยให้กับบุตรบุคคลต่างด้าวที่เกิดมาในประเทศไทยทุกคนที่เคยมีสัญชาติไทยและไม่ได้สัญชาติไทย

✓ เป็นรุ่นหลาน(บุตรของบุตรบุคคลต่างด้าว)ที่เกิดมาในประเทศไทยทุกคน ซึ่งเกิดมาแล้วไม่ได้สัญชาติ

ไทย (เกิดตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม 2515-27 กุมภาพันธ์ 2551) หลังจากที่ถูกถอนสัญชาติ ย่า ตา และยาย ที่เกิดนอกประเทศแล้วเข้ามาอยู่ในประเทศไทย และมีบุตรเกิดในประเทศไทย บุคคลในชั้นบุตรทั้งที่เคยมีสัญชาติไทยแล้วถูกถอนสัญชาติไทย(เกิดก่อนวันที่ 14 ธันวาคม 2515) และเกิดมาไม่ได้สัญชาติไทย(เกิดตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม 2515-25 กุมภาพันธ์ 2535) จากรุ่นบุตรที่ถูกถอนสัญชาติไทยและยังไม่ได้สัญชาติไทย อาจจะมีส่วน ญาติที่เป็นบุคคลที่เกิดมาถูกถอนสัญชาติไทย และยังไม่ได้สัญชาติไทย จนกระทั่งมีรุ่นหลานเกิดในประเทศไทย คุณสมบัติที่เป็นเอกสารยืนยันของผู้มีสิทธิยื่นคำร้องของลงรายการสัญชาติไทย โดยมีคุณสมบัติ 3 ประการคือ

1. ได้รับการจัดทำทะเบียนราษฎร มีเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก มีหลักฐานแสดงว่าเกิดในประเทศไทย เช่น สูติบัตร หนังสือรับรองสถานที่เกิด และหนังสือรับรองการเกิด(ท.ร.20/1)

2. เป็นผู้มีความประพฤติดี หรือเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้กับสังคม หรือประเทศไทย โดยมีพยานบุคคล **ผู้แนะนำชื่อ** รับรอง ตามจำนวนของลักษณะการมีชื่อ รายการบุคคลในฐานะข้อมูลการทะเบียนราษฎร รวมแล้วไม่น้อยกว่า 5 คน แต่บางกรณีอาจจะใช้เพียง 2-3 คน

3. มีประวัติการอาศัยอยู่ในประเทศไทยจริง และอาศัยอยู่ติดต่อกัน

○ ยื่นคำขอแบบใด

ใช้แบบคำขอตามที่ปลัดกระทรวงมหาดไทย(นายพงศ์ไพบยม วาสภูติ)แจ้งเวียนไปยังนายอำเภอและสำนักทะเบียนทุกแห่งทั่วประเทศ ตามหนังสือ กระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0309.1/ ว 1587 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2551¹

○ เสียค่าธรรมเนียมหรือไม่

ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายใดๆ ให้ใครทั้งสิ้น

○ ยื่นคำขอที่ไหน

ผู้มีคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายประกาศ สามารถยื่นคำขอพร้อมพยานเอกสารที่กำหนด และรายชื่อพยานบุคคลที่จะรับรองคุณสมบัติ ณ สำนักทะเบียน ณ ท้องที่ๆ มีภูมิลำเนาตามที่ได้รับการจัดทำทะเบียนราษฎรทุกแห่ง

○ การยื่นคำขอ จะต้องมีผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้นำชุมชนพามาพบเจ้าหน้าที่หรือไม่

ผู้ยื่นคำขอที่มีคุณสมบัติครบถ้วน สามารถยื่นคำขอได้ด้วยตนเอง ยกเว้นผู้เยาว์/บุคคลอายุไม่ถึง 15 ปีบริบูรณ์ ไร้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่อุปการะเลี้ยงดูเป็นผู้ยื่นคำขอแทน ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้นำชุมชนพามาพบเจ้าหน้าที่ แต่การที่หลายสำนักทะเบียน/อำเภอ กำหนดมาตรการที่จะต้องใช้ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้นำชุมชนพามาพบเจ้าหน้าที่ หากไม่มีการเรียกรับผลประโยชน์ตอบแทนก็ดี แต่ถ้ามีการกำหนดผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้นำชุมชนพามาพบเจ้าหน้าที่แล้วมีการเรียกรับผลประโยชน์ตอบแทน ก็เป็นเรื่องที่พึงระวัง เพราะใครที่จ่ายเงินให้ อาจจะเป็นการให้สินบนต่อเจ้าพนักงานก็ได้

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่เจ้าหน้าที่กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้นำชุมชนพาผู้ยื่นคำร้องมาพบ ก็เพราะจะได้เป็นหลักประกันว่า จะไม่ถูกหลอก แต่นั่นคือการเปิดช่องทางให้บุคคลบางกลุ่มหาประโยชน์โดยคิดร่วมกันไว้ก่อนแล้ว หรือไม่คาดคิดว่า จะเกิดเหตุก็ได้

จะอย่างไรก็ตาม ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้นำชุมชน ก็จะต้องถูกสอบสวนปากคำ เพื่อเป็นการยืนยันการมีตัวตนอยู่จริงในหมู่บ้าน หรือชุมชน แต่ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้นำชุมชนจะรู้จักลูกบ้านของตนครบทุกคนหรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่ต้องพิสูจน์ การเป็นพยานจากตำแหน่งหน้าที่ในฐานะผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้นำชุมชนนั้น บางครั้งไม่อาจเป็นไปได้ทุกเรื่อง และบางเรื่องเมื่อผู้ยื่นคำร้องขอมีพยานที่น่าเชื่อถือได้ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือผู้นำชุมชนก็มีความจำเป็นน้อยลง ดังจะเห็นได้จากหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0309.1/ว 1587 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2551 และในประกาศของสำนักทะเบียนกลาง ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2551 กำหนดให้พยานบุคคลที่น่าเชื่อถือในการออกหนังสือรับรองการเกิด(ท.ร.20/1)เป็นบุคคลที่รู้เห็นการเกิด หรือรู้จักกับครอบครัวผู้ยื่นคำร้องขอเป็นอย่างดี โดยจัดลำดับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ไว้ในอันดับท้ายๆ แต่ก็ได้ไม่ได้หมายความว่า จะลดบทบาท หรือลดความสำคัญลงไป แต่เป็นการให้น้ำหนักกับพยานที่รู้เห็นจริง ๆ ที่เรียกว่า **"ประจักษ์พยาน"** มากกว่าพยานโดยตำแหน่ง

○ กระบวนการพิจารณา

1. นายทะเบียนแห่งสำนักทะเบียน ณ ท้องที่ๆ มีภูมิลำเนาตามที่ได้รับการจัดทำทะเบียนราษฎร(นายทะเบียนท้องถิ่นเขตในกรุงเทพฯ เทศบาลและเมืองพัทยา ส่วนนายทะเบียนอำเภอรับผิดชอบท้องที่ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว)ทุกแห่ง รับคำขอตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้น จากพยานหลักฐานต่างๆ

2. ออกใบรับเรื่อง(ตามหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0309.1/ ว 16648 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2554) แล้วนัดหมาย เพื่อสอบสวนปากคำผู้ยื่นคำขอและพยานตามที่ผู้ยื่นคำขอกล่าวอ้าง และอาจจะมีการสืบสวน หรือสอบสวนพยานคนอื่นๆ เพื่อชี้แจงน้ำหนักพยาน แต่ต้องไม่ดำเนินการในลักษณะกลั่นแกล้ง หรือการเรียกรับผลประโยชน์ตอบแทน

¹ ตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท 0309.1/ว 1587 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2551 กำหนดไว้ว่า “พยานบุคคลผู้มาเชื่อถือ หมายถึง ผู้ที่มีชื่อ และรายการบุคคลในทะเบียนบ้าน ซึ่งมีฐานะมั่นคง เป็นที่เคารพไปถือของประชาชนในท้องถิ่น มีที่อยู่ไม่ทอดทิ้งเป็นประจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และรู้จักคุ้นเคยกับผู้ยื่นคำร้องเป็นอย่างดี ถ้าเป็นข้าราชการ ต้องเป็นข้าราชการตั้งแต่ชั้นสัญญาบัตรขึ้นไป หรือเทียบเท่า หรือพนักงานของรัฐที่ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าชั้นสัญญาบัตร ถ้าเป็นข้าราชการบำนาญ ต้องเคยเป็นข้าราชการไม่ต่ำกว่าชั้นตรี หรือเคยเป็นทหารตั้งแต่ชั้นสัญญาบัตร”

3. ในการสอบสวนผู้ยื่นคำขอจะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับบิดา มารดา สัญชาติของบิดา มารดา สถานที่เกิด จำนวนพี่น้องร่วมบิดา มารดา และที่อยู่ปัจจุบัน เพื่อให้นายทะเบียนบันทึกในการสอบสวน

4. ในการสอบสวนผู้ยื่นคำขอจะต้องแสดงถึงความเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พร้อมทั้งปฏิญาณตนต่อหน้านายทะเบียนพร้อมด้วยพยานอย่างน้อย 2 คน แล้วลงลายมือชื่อ (เซ็นชื่อ) กำกับการปฏิญาณตนไว้ด้วย

○ การพิจารณาของนายอำเภอบางคน กำหนดให้ทำประชาคม จะต้องทำหรือไม่

กระบวนการที่กำหนดในกฎหมายและการสั่งการของปลัดกระทรวงมหาดไทยรวมถึงอธิบดีกรมการปกครอง มิได้สั่งการให้ มีกระบวนการทำประชาคม ฉะนั้น หากเรื่องใดที่ไม่มีบัญญัติไว้ในกฎหมาย หรือการสั่งการของผู้บังคับบัญชา การดำเนินการใดก็ตามที่สร้างภาระให้แก่ประชาชน โดยไม่จำเป็น อาจเป็นการขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา ที่สามารถร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชา หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐได้ และหากล่าช้าเกินกำหนดสามารถฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองได้ด้วย

○ ระยะเวลาในการพิจารณา

ปลัดกระทรวงมหาดไทยและอธิบดีกรมการปกครอง มีหนังสือชักชวนความเข้าใจตามมาอีกหลายฉบับ โดยเน้นในเรื่องระยะเวลาที่ต้องพิจารณาให้เสร็จนับจากวันที่รับคำขอ ภายใน 105 วัน โดยแบ่งเป็น

1. ผู้ช่วยนายทะเบียนฯ มีเวลารวบรวมข้อมูล สอบสวนปากคำพยานบุคคล ประมวลเรื่องเสนอนายทะเบียนฯ ซึ่งรวมถึงการพิจารณาคุณสมบัติตามอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนฯ ด้วยแล้วมีเวลานานที่สุดได้ไม่เกิน 90 วัน จากนั้นจะส่งเรื่องไปยังนายอำเภอของแต่ละท้องที่ หากอยู่ในกรุงเทพฯ จะเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการเขตของแต่ละเขต

2. นายอำเภอและผู้ว่าราชการเขต ถูกกำหนดให้ใช้ระยะเวลาที่ต้องพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองให้เสร็จนับจากวันที่รับเรื่องจากสำนักงานทะเบียน ภายใน 15 วัน

แต่ภายหลังมีการตราพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการปกครอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2557 มาตรา 39/1 กำหนดระยะเวลาให้พิจารณาภายใน 30 วัน หลักจากที่พยานหลักฐานครบถ้วน ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าด้วยกฎหมายที่บัญญัติภายหลังมีความสำคัญมากกว่าการกำหนดของปลัดกระทรวงมหาดไทยที่กำหนดมาก่อนหน้านี้

○ ผู้มีอำนาจในการพิจารณาออกคำสั่งทางปกครอง

- ✓ นายอำเภอของแต่ละท้องที่ นอกเขตกรุงเทพฯ
- ✓ ผู้อำนวยการเขตในกรุงเทพฯ ทั้ง 50 เขต

ตามหนังสือสั่งการที่ปลัดกระทรวงมหาดไทยแจ้งเวียน นั้น ระบุไว้ตอนหนึ่งว่า “การคืนสัญชาติไทยตามกฎหมาย...โดยกฎหมายกำหนดให้คืนสัญชาติไทยเป็นการทั่วไป จึงให้นายอำเภอและผู้ว่าราชการเขตพิจารณาอนุมัติด้วยตนเองด้วยความรอบคอบ รวดเร็วและเป็นธรรม มิให้มีการเรียกพยานหลักฐานที่เกินกว่าความจำเป็น หรือแสวงหา หรือเรียกรับผลประโยชน์ตอบแทนเป็นอันขาด หากปรากฏการร้องเรียนในเรื่องดังกล่าวและผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่า มีมูลความจริงตามการร้องเรียน ขอให้จังหวัดและกรุงเทพมหานครพิจารณาลงโทษเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องทั้งทางวินัยและอาญาอย่างเฉียบขาดด้วย”

นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ทั้งสองไม่อาจออกคำสั่งฯ ภายในระยะเวลาที่กำหนดได้อาจเป็นเพราะยังไม่มีผู้ดำรงตำแหน่ง หรือไม่อยู่ปฏิบัติราชการเป็นระยะเวลานานพอสมควร ก็เป็นอำนาจของผู้รักษาราชการแทนตามที่กำหนดไว้เป็นผู้พิจารณาออกคำสั่งทางปกครองได้

○ ผู้มีอำนาจในการพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองไม่อนุมัติ จะต้องทำอย่างไรบ้าง

หากนายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต พิจารณาเห็นว่า ผู้ยื่นคำขอไม่มีคุณสมบัติที่จะได้สัญชาติไทยตามที่กฎหมายกำหนด หรือพยานหลักฐานของผู้ขอไม่ถูกต้องครบถ้วน และมีคำสั่งไม่อนุมัติ จะต้องระบุเหตุผลที่สนับสนุนการตัดสินใจ ไม่อนุมัติ โดยมีข้อเท็จจริง พร้อมทั้งข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอทราบถึงสิทธิและวิธีการในการอุทธรณ์คำสั่งฯ ให้ผู้ยื่นคำขอทราบเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วันนับจากวันที่มีคำสั่งฯ เพื่อยื่นคำอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งฯ เป็นหนังสือต่อผู้ออกคำสั่งฯ เป็นหนังสือภายใน ๑๕ วันนับจากวันที่ทราบคำสั่งฯ อย่างเป็นทางการ

○ ประเด็นเพิ่มเติมหลังจากผู้มีอำนาจออกคำสั่งทางปกครองแล้ว

1. หลังจากที่นายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต ออกคำสั่งทางปกครองอนุมัติให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน(ท.ร.14)ให้แล้ว ผู้ยื่นคำขอจะต้องรอไปอีกระยะหนึ่ง เพราะนายทะเบียนจะต้องส่งข้อมูลการพิจารณาของนายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต ไปยังสำนักทะเบียนกลาง เพื่อตรวจสอบ/สอบทานการพิจารณาของนายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต หากเห็นว่าถูกต้อง จะได้รับการกำหนดเลขประจำตัวประชาชนชุดใหม่ คือ 8-XXXX-73XXX-XX-X

2. แจ้งกลับไปยังสำนักทะเบียนที่ขอเลขฯ เพื่อให้นายทะเบียนดำเนินการจำหน่ายเลขประจำตัวประชาชนชุดเดิมและประสานงานแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอ นำทะเบียนบ้าน(ท.ร.14) ไปเพิ่มชื่อ รายการบุคคลและเลขประจำตัวประชาชนใหม่ กระบวนการขอเลขประจำตัวประชาชน และการเพิ่มชื่อ รายการบุคคลเข้าในทะเบียนบ้าน(ท.ร.14) ไม่มีกฎหมาย หรือการสั่งการของใคร หรือมีการกำหนดให้ต้องเสียเงินให้ใครทั้งสิ้น รัฐจัดบริการสาธารณะส่วนนี้ให้ฟรี ไม่ต้องเสียเงินใดๆ ทั้งสิ้น หากมีการเรียกร้องผลประโยชน์ “จะต้องรวมตัวกันไว้ให้เหนียวแน่น อย่ายอมตกเป็นเหยื่อของใครบางคน” ที่ไม่ปรารถนาดีต่อสังคม เราจำเป็นจะต้องกำจัด โดยระบบการลงโทษตามกฎหมายของสังคม”

➢ ผลในทางกฎหมาย

ถือว่า มีสัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 แต่ต้องยื่นคำขอ ผ่านการพิจารณาของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย และจะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ด้วย

○ ข้อจำกัดของกฎหมาย

บุคคลที่มีสิทธิ มีคุณสมบัติตามมาตรา 23 หากมีสัญชาติไทยแล้ว ก่อนหน้านั้น ไม่ว่าจะด้วยกระบวนการพิจารณาของผู้มีอำนาจในลักษณะใด ไม่สามารถเปลี่ยนมาใช้สิทธิตามมาตรา 23 ได้อีก

เพื่อความเข้าใจที่เพิ่มเติมจากการถอดกระบวนการตามหนังสือสั่งการ และได้มีการสรุปความเรียงลำดับไว้อีกแนว ดังข้อเขียนต่อไปนี้

ในทางปฏิบัติกฎหมายบัญญัติให้มีผลในวันรุ่งขึ้นหลังจากการประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่มีกระบวนการที่ต้องอาศัยระยะเวลา เพื่อเตรียมการหลังจากที่ประกาศใช้บังคับโดยทอดเวลาไปอีกถึงเดือนพฤษภาคม 2551 ซึ่งกระทรวงมหาดไทยโดยนายพงศ์โพยม วาศภูติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้มีหนังสือของกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุดที่ มท 0309.1/ว 1587 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2551 แจ้งเวียนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดและปลัดกรุงเทพมหานคร เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ดำเนินการเรื่องของการขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการแก้ไขกฎหมายโดยมีแบบคำขอลงรายการสัญชาติไทย 2 หน้าและตารางการวินิจฉัยคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้สิทธิในการคืนสัญชาติไทยตามมาตรา 23 ซึ่งจะดูได้จากหนังสือสั่งการฉบับนี้

ด่วนมาก

ที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว ๑๕๙๗

กระทรวงมหาดไทย

ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๑

เรื่อง การขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด และปลัดกรุงเทพมหานคร

อ้างถึง พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบคำขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

๒. ตารางการวินิจฉัยคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๓ บัญญัติให้บุคคลที่เคยมีสัญชาติไทยเพราะเกิดในราชอาณาจักรไทย แต่ถูกถอนสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ข้อ ๑ และผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ข้อ ๒ รวมถึงบุตรของบุคคลดังกล่าวที่เกิดในราชอาณาจักรไทยก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (เกิดก่อนวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑) และไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ถ้าบุคคลผู้นั้นอาศัยอยู่จริงในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันโดยมีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และเป็นผู้มีความประพฤติดี หรือทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมหรือประเทศไทย ให้ได้สัญชาติไทยตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เว้นแต่ผู้ซึ่งรัฐมนตรีมีคำสั่งอันมีผลให้เป็นผู้มีสัญชาติไทยแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยให้ผู้นั้นคุณสมบัติดังกล่าวยื่นคำขอลงรายการสัญชาติในเอกสารการทะเบียนราษฎรต่อนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นแห่งท้องที่ที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาในปัจจุบันเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ กล่าวคือตั้งแต่วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๑ เป็นต้นไป

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้การปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขอลงรายการสัญชาติไทยของบุคคลที่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นไปด้วยความถูกต้อง เรียบร้อยและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงกำหนดแนวทางปฏิบัติและขอให้จังหวัดและกรุงเทพมหานครแจ้งอำเภอ สำนักงานเขต สำนักงานทะเบียนอำเภอและสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นทุกแห่งในเขตพื้นที่รับผิดชอบถือปฏิบัติ ดังนี้

/๑. บุคคลที่มี...

๑. บุคคลที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่จะได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้แก่

(๑) ผู้ที่เกิดในประเทศไทยและเคยมีสัญชาติไทยโดยการเกิดแต่ถูกถอนสัญชาติไทยโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ กล่าวคือเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๕ โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวและบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมารดา (กรณีไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย) เป็นคนต่างด้าวที่ได้รับผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย หรือได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว หรือเข้ามาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

(๒) ผู้ที่เกิดในประเทศไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ กล่าวคือเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทยระหว่างวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๕ ถึงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ (เกิดก่อนพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ใช้บังคับ) โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวและบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมารดา (กรณีไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย) เป็นคนต่างด้าวที่ได้รับผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย หรือได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว หรือเข้ามาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

(๓) บุตรของบุคคลตาม (๑) และ (๒) ที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เฉพาะบุคคลที่ไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิด รายละเอียดปรากฏตามตารางวินิจฉัยที่ส่งมาพร้อมนี้ ทั้งนี้ บุคคลตาม (๑) - (๓) จะต้องมิชื่อและรายการบุคคลในเอกสารการทะเบียนราษฎรไม่ว่าจะเป็นเอกสารที่มีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลักหรือไม่ก็ตาม ได้แก่ สติบัตร ทะเบียนคนเกิด ทะเบียนบ้าน ใบรับแจ้งการย้ายที่อยู่ หรือทะเบียนประวัติราษฎร เช่น ท.ร.๓๘ ท.ร.๓๘ ก เป็นต้น และหากผู้ยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทยมีเอกสารการทะเบียนราษฎรอื่นมาแสดง เช่น บัญชีสำมะโนครัว ใบรับแจ้งการเกิด หนังสือรับรองการเกิด เป็นต้น หรือเอกสารราชการอื่นซึ่งเจ้าพนักงานได้จัดทำขึ้นจากหลักฐานการทะเบียนราษฎร ให้สำนักทะเบียนทำหนังสือหรือสำนักทะเบียนกลางเพื่อพิจารณาเป็นการเฉพาะราย

๒. การยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทย ให้ใช้คำขอตามแบบที่ส่งมาพร้อมนี้ โดยให้ผู้ขอลงรายการสัญชาติไทยยื่นคำขอต่อนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น ณ สำนักทะเบียนแห่งที่ผู้ขอมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านหรือมีภูมิลำเนาอยู่ปัจจุบัน พร้อมด้วยหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารการทะเบียนราษฎร หลักฐานที่แสดงว่าเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทย และเอกสารอื่นๆ (ถ้ามี) เช่น หลักฐานการศึกษา หลักฐานการรับราชการทหาร หลักฐานการเสียภาษี หนังสือรับรองการทำคุณประโยชน์ให้แก่ราชการหรือสังคมซึ่งออกให้โดยหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่รัฐให้การรับรอง ใบสำคัญถิ่นที่อยู่หรือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว เป็นต้น ทั้งนี้ ถ้าผู้ขอลงรายการสัญชาติไทยเป็นเด็กที่มีอายุไม่เกิน ๑๕ ปีบริบูรณ์ ให้บิดา มารดาหรือผู้ปกครองที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กเป็นผู้ยื่นคำขอแทน

/๓. เมื่อนายทะเบียน...

๓. เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอพร้อมหลักฐานตามข้อ ๒ แล้วให้ดำเนินการดังนี้

๓.๑ ให้ตรวจสอบหลักฐานการมีชื่อและรายการบุคคลในเอกสารการทะเบียนราษฎรและสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงว่าผู้ยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทยเป็นบุคคลคนเดียวกับผู้มีชื่อในเอกสารการทะเบียนราษฎรและเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่จะได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ตามข้อ ๑ (๑) (๒) หรือ (๓)

๓.๒ สอบสวนผู้ยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทยให้ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับบิดามารดา สัญชาติของบิดามารดา สถานที่เกิด จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดาและที่อยู่ปัจจุบัน รวมถึงความเชื่อมโยงในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยเฉพาะประเด็นนี้ให้นายทะเบียนบันทึกถ้อยคำไว้ในบันทึกการสอบสวน (ปค.๑๔) ด้วยข้อความว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดีภายใต้กฎหมายของประเทศไทยตลอดไป หากไม่เป็นไปตามที่ปฏิญาณไว้ ข้าพเจ้ายินยอมให้ถอนสัญชาติไทยของข้าพเจ้าได้” แล้วให้ผู้ยื่นคำขอลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือกำกับข้อความดังกล่าวในบันทึกการสอบสวนต่อหน้านายทะเบียนและพยานอย่างน้อย ๒ คน

๓.๓ สอบสวนพยานบุคคลผู้นำเชื่อถือเพื่อให้การรับรองเรื่องการมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นหลักแหล่งอยู่จริงติดต่อกันในประเทศไทย และเรื่องการมีความประพฤติดีหรือการทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมของผู้ยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทยโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

๓.๓.๑ กรณีผู้ยื่นคำขอมีชื่อและรายการบุคคล และเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ในทะเบียนบ้าน (ท.ร.๑๓ หรือ ท.ร.๑๔) อยู่ก่อนแล้ว ให้สอบสวนพยานบุคคลผู้นำเชื่อถือรับรองจำนวน ๓ คน

๓.๓.๒ กรณีผู้ยื่นคำขอไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านฉบับที่มีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก แต่มีหลักฐานทะเบียนประวัติราษฎรที่มีเลขประจำตัวประชาชนหรือเอกสารราชการ เช่น หลักฐานการศึกษา หลักฐานการรับราชการทหาร หลักฐานการเสียภาษีติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๕ ปี เป็นต้น ให้สอบสวนพยานบุคคลผู้นำเชื่อถือรับรองจำนวนไม่น้อยกว่า ๔ คน

๓.๓.๓ กรณีผู้ยื่นคำขอมีชื่อในทะเบียนบ้านหรือเอกสารการทะเบียนราษฎรฉบับที่ไม่มีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก และไม่มีหลักฐานเอกสารราชการ ให้สอบสวนพยานบุคคลผู้นำเชื่อถือรับรองจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ คน

๓.๓.๔ กรณีผู้ยื่นคำขอเป็นบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้สอบสวนบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่อุปการะเลี้ยงดูผู้นั้น และพยานบุคคลผู้นำเชื่อถือจำนวนไม่เกิน ๒ คน

ทั้งนี้ พยานบุคคลผู้นำเชื่อถือหมายถึงผู้ที่มีชื่อและรายการบุคคลในทะเบียนบ้านซึ่งมีฐานะมั่นคง เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในท้องถิ่น มีที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นเป็นประจำมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี และรู้จักคุ้นเคยกับผู้ยื่นคำขอเป็นอย่างดี ถ้าเป็นข้าราชการต้องเป็นข้าราชการตั้งแต่ชั้นสัญญาบัตรขึ้นไปหรือเทียบเท่า หรือพนักงานของ

/รัฐที่ดำรง...

รัฐที่ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าชั้นสัญญาบัตร ถ้าเป็นข้าราชการบำนาญต้องเคยเป็นข้าราชการไม่ต่ำกว่าชั้นตรีหรือเคยเป็นทหารตั้งแต่ชั้นสัญญาบัตร

๔. เมื่อนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอและดำเนินการตามข้อ ๓ แล้ว ให้รวบรวมหลักฐานทั้งหมดพร้อมความเห็นเสนอนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตแล้วแต่กรณีพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น กรณีนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตพิจารณาเห็นว่าผู้ขอไม่มีคุณสมบัติที่จะได้สัญชาติไทยตามกฎหมายกำหนดหรือพยานหลักฐานของผู้ขอไม่ถูกต้องครบถ้วนและมีคำสั่งไม่อนุมัติ ให้นายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตแล้วแต่กรณีแจ้งผู้ขอลงรายการสัญชาติไทยทราบเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่มิคำสั่งโดยให้ระบุเหตุผลที่ไม่อนุมัติ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องและสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งให้ผู้ยื่นคำขอทราบด้วย และให้ส่งเรื่องคืนนายทะเบียนเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

๕. การเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน (ท.ร.๑๔) ของบุคคลที่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้นายทะเบียนดำเนินการตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๑๐๒ โดยอนุโลม กำหนดเลขประจำตัวประชาชนเป็นบุคคลประเภท ๘ กลุ่มบุคคลที่ ๗๓ (๘ xxxx ๗๓xxx xx x) และให้หมายเหตุเพิ่มเติมในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรและสำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านว่า “บุคคลลำดับที่ .. ได้สัญชาติไทยโดยมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑” แล้วลงลายมือชื่อนายทะเบียนพร้อมวันเดือนปีกำกับไว้ทุกรายสำหรับวิธีการให้เลขประจำตัวประชาชนกลุ่มบุคคลที่ ๗๓ นั้น ให้สำนักทะเบียนอำเภอและสำนักทะเบียนท้องถิ่นรายงานขอเลขจากสำนักทะเบียนกลางโดยเมื่อนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตพิจารณาอนุมัติให้ผู้ขอรายใดได้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน (ท.ร.๑๔) ให้นายทะเบียนจัดทำสำเนาหรือถ่ายเอกสารแบบคำขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านฯ ของผู้นั้นเก็บติดกับเรื่องไว้เป็นหลักฐาน ๑ ฉบับ ส่วนคำขอที่เป็นต้นฉบับให้ส่งไปยังสำนักทะเบียนกลางเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดเลขประจำตัวประชาชน โดยสำนักทะเบียนกลางจะส่งเลขดังกล่าวให้สำนักทะเบียนที่เกี่ยวข้องผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์

๖. การได้สัญชาติไทยของบุคคลต่างๆ ตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นการได้สัญชาติไทยโดยผลของกฎหมายซึ่งจะมีผลตั้งแต่วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เป็นต้นมา ดังนั้น กรณีผู้ที่ได้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านตามมาตรา ๒๓ ประสงค์จะขอแก้ไขรายการสัญชาติในสูติบัตรจากสัญชาติอื่นหรือไม่ได้สัญชาติไทยเป็นสัญชาติไทย นายทะเบียนไม่อาจดำเนินการแก้ไขได้เนื่องจากรายการดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงขณะที่บุคคลนั้นเกิด อย่างไรก็ตามนายทะเบียนสามารถบันทึกเพิ่มเติมในสูติบัตรและทะเบียนคนเกิดได้ว่า “นาย/นางสาว/นาง.....ได้สัญชาติไทยโดยมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดเลขประจำตัวประชาชนเป็นเลข ๘ xxxx ๗๓xxx xx x เมื่อวันที่ ...” แล้วให้ลงลายมือชื่อนายทะเบียนและวันเดือนปีกำกับไว้

/๗. เนื่องจากการ...

- ๕ -

๗. เนื่องจากการให้สัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับบุคคลที่เคยมีสัญชาติไทยโดยการเกิดแต่ถูกถอนสัญชาติและบุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยโดยผลของประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕ โดยกฎหมายกำหนดให้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป จึงให้นายอำเภอและผู้อำนวยการเขตต้องพิจารณาอนุมัติด้วยตนเองด้วยความรอบคอบ รวดเร็วและเป็นธรรม มิให้มีการเรียกพยานหลักฐานที่เกินความจำเป็น หรือแสวงหาหรือเรียกรับผลประโยชน์ตอบแทนเป็นอันขาด หากปรากฏการร้องเรียนในเรื่องดังกล่าว และผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่ามีมูลความจริงตามการร้องเรียน ขอให้จังหวัดและกรุงเทพมหานครพิจารณาลงโทษเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องทั้งทางวินัยและอาญาอย่างเฉียบขาดด้วย

จึงเรียนมาเพื่อดำเนินการโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายพงศ์โพยม วาศภูติ)

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง

สำนักบริหารการทะเบียน

ส่วนการทะเบียนราษฎร

โทร ๐-๒๗๔๑-๗๓๑๓-๖

ตารางการวินิจฉัยคุณสมบัติของบุคคลที่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓

แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

ก. กรณีบุคคลที่ถูกถอนสัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗

กลุ่มที่	สถานที่เกิด	ช่วงเวลาที่เกิด	รายการของบิดาและมารดา			สถานะตาม ปว. ๓๓๗
			บิดา	สถานะการ สมรส	มารดา	
๑	ในราชอาณาจักร	ก่อนวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๕	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่ หรือ ๒) มีใบสำคัญ ประจำตัวคนต่างด้าว หรือ ๓) เกิดในประเทศไทย	ไม่จดทะเบียน	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) ได้รับผ่อนผันให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น กรณีพิเศษ หรือ ๒) ได้รับอนุญาตให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น การชั่วคราว หรือ ๓) หลบหนีเข้าเมือง	ถูกถอนสัญชาติ
๒	ในราชอาณาจักร	ก่อนวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๕	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) ได้รับผ่อนผันให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น กรณีพิเศษ หรือ ๒) ได้รับอนุญาตให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น การชั่วคราว หรือ ๓) หลบหนีเข้าเมือง	จดทะเบียน	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่ หรือ ๒) มีใบสำคัญ ประจำตัวคนต่างด้าว หรือ ๓) เกิดในประเทศไทย	ถูกถอนสัญชาติ
๓	ในราชอาณาจักร	ก่อนวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๕	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) ได้รับผ่อนผันให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น กรณีพิเศษ หรือ ๒) ได้รับอนุญาตให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น การชั่วคราว หรือ ๓) หลบหนีเข้าเมือง	จดทะเบียน / ไม่จดทะเบียน	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) ได้รับผ่อนผันให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น กรณีพิเศษ หรือ ๒) ได้รับอนุญาตให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น การชั่วคราว หรือ ๓) หลบหนีเข้าเมือง	ถูกถอนสัญชาติ

ข. กรณีบุคคลที่ไม่ได้สัญชาติไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗

กลุ่มที่	สถานที่เกิด	ช่วงเวลาที่เกิด	รายการของบิดาและมารดา			สถานะตาม ปว. ๓๓๗
			บิดา	สถานะการ สมรส	มารดา	
๑	ในราชอาณาจักร	ระหว่างวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๕ ถึงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่ หรือ ๒) มีใบสำคัญ ประจำตัวคนต่างด้าว หรือ ๓) เกิดในประเทศไทย	ไม่จดทะเบียน	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) ได้รับผ่อนผันให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น กรณีพิเศษ หรือ ๒) ได้รับอนุญาตให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น การชั่วคราว หรือ ๓) หลบหนีเข้าเมือง	ไม่ได้สัญชาติไทย
๒	ในราชอาณาจักร	ระหว่างวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๕ ถึงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) ได้รับผ่อนผันให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น กรณีพิเศษ หรือ ๒) ได้รับอนุญาตให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น การชั่วคราว หรือ ๓) หลบหนีเข้าเมือง	จดทะเบียน	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) มีใบสำคัญถิ่นที่อยู่ หรือ ๒) มีใบสำคัญ ประจำตัวคนต่างด้าว หรือ ๓) เกิดในประเทศไทย	ไม่ได้สัญชาติไทย
๓	ในราชอาณาจักร	ระหว่างวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๕ ถึงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) ได้รับผ่อนผันให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น กรณีพิเศษ หรือ ๒) ได้รับอนุญาตให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น การชั่วคราว หรือ ๓) หลบหนีเข้าเมือง	จดทะเบียน / ไม่จดทะเบียน	ต่างด้าว ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) ได้รับผ่อนผันให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น กรณีพิเศษ หรือ ๒) ได้รับอนุญาตให้อยู่ ในราชอาณาจักรเป็น การชั่วคราว หรือ ๓) หลบหนีเข้าเมือง	ไม่ได้สัญชาติไทย

ค. กรณีบุตรของบุคคลที่ถูกถอนสัญชาติไทยหรือไม่ได้สัญชาติไทยตาม ปว. ๓๓๗

กลุ่มที่	สถานที่เกิด	ช่วงเวลาที่เกิด	รายการของบิดาและมารดา			สถานะตามกฎหมาย
			บิดา	สถานะการสมรส	มารดา	
๑	ในราชอาณาจักร	ระหว่างวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๕ ถึงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑	ถูกถอนหรือไม่ได้สัญชาติไทย	ไม่จดทะเบียน (เฉพาะผู้ที่เกิดก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕)	ต่างด้าวที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) ได้รับผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ หรือ ๒) ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว หรือ ๓) หลบหนีเข้าเมือง	เกิดก่อน ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ไม่ได้ไทยตาม ปว.๓๓๗ เกิดตั้งแต่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ไม่ได้ไทยตามมาตรา ๗ ทวิวรรคหนึ่ง
๒	ในราชอาณาจักร	ระหว่างวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๕ ถึงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑	ต่างด้าวที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ ๑) ได้รับผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ หรือ ๒) ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว หรือ ๓) หลบหนีเข้าเมือง	จดทะเบียน (เฉพาะผู้ที่เกิดก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕)	ถูกถอนหรือไม่ได้สัญชาติไทย	เกิดก่อน ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ไม่ได้ไทยตาม ปว.๓๓๗ เกิดตั้งแต่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ไม่ได้ไทยตามมาตรา ๗ ทวิวรรคหนึ่ง
๓	ในราชอาณาจักร	ระหว่างวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑	ถูกถอนหรือไม่ได้สัญชาติไทย	จดทะเบียน / ไม่จดทะเบียน	ถูกถอนหรือไม่ได้สัญชาติไทย	ไม่ได้ไทยตามมาตรา ๗ ทวิวรรคหนึ่ง

ด้านหน้า

ปิดรูปถ่ายของผู้ขอลง
รายการสัญชาติไทย
ขนาด ๔ x ๖ ซม.

แบบคำขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน
ตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....ชื่อสกุล.....เลขประจำตัวประชาชน.....

วันเดือนปีเกิด.....สัญชาติ.....อยู่บ้านเลขที่.....ตรอก/ซอย.....

ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

บิดาชื่อ.....สัญชาติ.....เลขประจำตัวประชาชน.....

มารดาชื่อ.....สัญชาติ.....เลขประจำตัวประชาชน.....

ขอยื่นคำขอต่อนายทะเบียนอำเภอ/ท้องถิ่น.....เพื่อขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านตาม
มาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้แก่ ☐ ตัวข้าพเจ้าเอง ☐ บุคคลอื่นได้แก่

ชื่อ.....ชื่อสกุล.....เลขประจำตัวประชาชน.....

วันเดือนปีเกิด.....สัญชาติ.....อยู่บ้านเลขที่.....ตรอก/ซอย.....

ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

บิดาชื่อ.....สัญชาติ.....เลขประจำตัวประชาชน.....

มารดาชื่อ.....สัญชาติ.....เลขประจำตัวประชาชน.....

มีความสัมพันธ์กับข้าพเจ้าในฐานะ.....

พร้อมคำขอนี้ ข้าพเจ้าได้แนบหลักฐานเอกสารการทะเบียนราษฎรและเอกสารอื่นๆ มาด้วย คือ

☐ สูติบัตร เลขที่.....ลงวันที่.....ออกให้โดยสำนักทะเบียน.....☐ หนังสือรับรองสถานที่เกิด เลขที่.....ลงวันที่.....ออกให้โดย.....☐ สำเนาทะเบียนบ้าน/สำเนาทะเบียนประวัติราษฎร เลขที่.....☐ เอกสารอื่นๆ (ถ้ามี) ได้แก่.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความที่แจ้งไว้ข้างต้นทั้งหมดนั้นเป็นความจริงทุกประการ และขอรับรองว่าผู้ขอลงรายการ
สัญชาติไทยตามคำขอนี้เป็นผู้มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่จะได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระราช-
บัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ หากปรากฏว่ามีการปกปิดข้อเท็จจริงหรือผู้ขอลงรายการสัญชาติไทยเป็นผู้ที่มี
พฤติการณ์ซึ่งเป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้าพเจ้ายินยอมให้นายทะเบียนยกเลิกเพิกถอน
คำขอนี้ และให้รายการสัญชาติไทยกลับสู่สถานะเดิมก่อนยื่นคำขอ และแจ้งความดำเนินคดีแก่ข้าพเจ้าได้

ลายพิมพ์นิ้วหัวแม่มือซ้าย

ของผู้ขอลงสัญชาติไทย

ลายพิมพ์นิ้วหัวแม่มือขวา

ของผู้ขอลงสัญชาติไทย

(ลงชื่อ).....ผู้ยื่นคำขอ
(.....)(ลงชื่อ).....ผู้ขอลงรายการ
(.....) สัญชาติไทย

สำหรับเจ้าหน้าที่

ด้านหลัง

๑. ได้รับคำขอลงรายการสัญชาติไทยเมื่อวันที่.....เวลา.....น.

๒. ตรวจสอบหลักฐานเอกสารที่แนบมาพร้อมคำขอที่แจ้งไว้ในคำขอแล้วปรากฏว่า

☐ ครบถ้วน☐ ไม่ครบถ้วน

(ลงชื่อ).....เจ้าหน้าที่

(.....)

เสนอนายอำเภอ/ผู้อำนวยการเขต.....

ได้ตรวจสอบคำขอ พยานหลักฐาน และสอบสวนพยานบุคคลตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดแล้วเห็นว่า

☐ ผู้ขอมีคุณสมบัติที่จะได้รับการลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านตามมาตรา ๒๓ แห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ เห็นควรดำเนินการให้☐ ผู้ขอมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดตามมาตรา ๒๓ แห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ เนื่องจาก.....

เห็นควรไม่ดำเนินการให้

☐ อื่นๆ

(ลงชื่อ).....นายทะเบียน

(.....)

วันที่.....

คำสั่งนายอำเภอ/ผู้อำนวยการเขต

☐ อนุญาตตามคำขอ☐ ไม่อนุญาต เพราะ.....

และให้แจ้งผู้ยื่นคำขอทราบ

(ลงชื่อ).....

(.....)

วันที่.....

นอกเหนือจากหนังสือฉบับดังกล่าวข้างต้น สิ่งที่เป็นข้อสังเกตจากการปฏิบัติงานที่ติดขัด หลายสำนักทะเบียนหลายอำเภอยังมีความเข้าใจไม่ตรงกัน เกิดความสับสน กรมการปกครองจึงมีหนังสือสั่งการและหนังสือชักจูงความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของการปฏิบัติตามกฎหมายมาตรา 23 ตามมาอีกหลายฉบับ ถ้าจะดูจากหนังสือที่แจ้งเวียนจะมีลำดับดังต่อไปนี้

หนังสือกรมการปกครองที่มท 0309.1/ว 552 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2552 เป็นเรื่องของการชักจูงในกรณีที่มีคำถามในหลายที่เป็นลักษณะ 5 คำถามเพื่อจะปรับแก้ข้อติดขัดต่างๆ และสำนักทะเบียนกลางได้มีหนังสือชักจูงความเข้าใจและตอบคำถาม ในกรณีคำถามที่เกิดขึ้นจำนวน 7 ข้อ ซึ่งนายวงศ์ศักดิ์ สวัสดิ์พาณิชย์ อธิบดีกรมการปกครองได้แจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด และปลัดกรุงเทพมหานครแจ้งไปยังอำเภอ เทศบาลและสำนักงานเขต รวมถึงสำนักทะเบียนอำเภอและสำนักทะเบียนท้องถิ่นทุกแห่งทราบ เพื่อถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน

ในกระบวนการที่เกิดประเด็นสำคัญก็คือเรื่องของการปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 23 ก็คือเรื่องของการที่เป็นบุตรของบุคคลที่มีประวัติที่ถูกถอนสัญชาติ หรือเกิดมาแล้วไม่ได้สัญชาติไทย เป็นเพราะต้องห้ามตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337. จึงต้องตรวจสอบว่าเป็น บุตรของบุคคลกลุ่มนั้นหรือไม่ โดยให้ตรวจสอบหลักฐานการมีชื่อ รายการบุคคลต่าง ๆ ว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติหรือไม่ นอกจากนี้ ยังให้สอบสวนบุคคลที่เป็นพยาน เพื่อจะยืนยันการที่เป็นผู้มีคุณสมบัติและกล่าวถึงเรื่องของการเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข

นอกจากนี้ ยังมีการที่จะให้การยืนยันว่า บุคคลดังกล่าวมีบิดามารดาเป็นใคร สัญชาติของบิดามารดา สถานที่เกิด เกิดที่ใด ซึ่งดูได้จากสูติบัตร หรือหนังสือรับรองการเกิด (ท.ร.20/1) หรือหนังสือรับรองสถานที่เกิดที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้ถามถึงจำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา และที่อยู่ปัจจุบัน รวมถึงความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยในประเด็นนี้ ให้นายทะเบียนบันทึกถ้อยคำไว้ในบันทึกการสอบสวน หรือ ปค.14 ด้วยข้อความว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดีภายใต้กฎหมายของประเทศไทยตลอดไป หากไม่เป็นไปตามที่ปฏิญาณไว้ ข้าพเจ้ายินยอมให้ถอนสัญชาติไทยของข้าพเจ้าได้” แล้วให้ผู้ยื่นคำขอลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือกำกับข้อความดังกล่าวไว้ในบันทึกการสอบสวนต่อหน้านายทะเบียน และพยานอย่างน้อยสองคน

การสอบสวนพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือ เพื่อให้การรับรองเรื่องการมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ตามที่กำหนดไว้ในหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยนี้ เป็นประเด็นสำคัญที่จะโยงไปถึงเรื่องการรับรองพฤติกรรมจากคนนี้ จุดนี้ เป็นเรื่องที่มีข้อขัดข้องมากมาย จึงขอทำความเข้าใจว่า การสอบสวนพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือ อย่างน้อยต้องเป็นไปตามลำดับตามจำนวนที่กำหนดไว้

ในการรับรอง เพื่อรับรองการมีถิ่นที่อยู่ หรือการมีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งอยู่จริงติดต่อกันในประเทศไทย และเรื่องการมีความประพฤติดี หรือการทำความประพฤติให้แก่สังคมของผู้ยื่นคำขอลงรายการสัญชาติไทยโดยตรวจสอบหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในกรณีผู้ยื่นคำขอมีชื่อและรายการบุคคลและเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักในทะเบียนบ้าน(ท.ร.13 หรือ ท.ร. 14)อยู่ก่อนแล้ว ให้สอบสวนพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือรับรองจำนวน 3 คน

ข้อ 2 ในกรณีผู้ยื่นคำขอไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านฉบับที่มีเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักแต่มีหลักฐานทะเบียนประวัติราษฎรที่มีเลขประจำตัวประชาชน หรือเอกสารราชการ เช่น หลักฐานการศึกษา หลักฐานการรับราชการทหาร หลักฐานการเสียภาษีติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปี เป็นต้น ให้สอบสวนพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือรับรองจำนวนไม่น้อยกว่า 4 คน

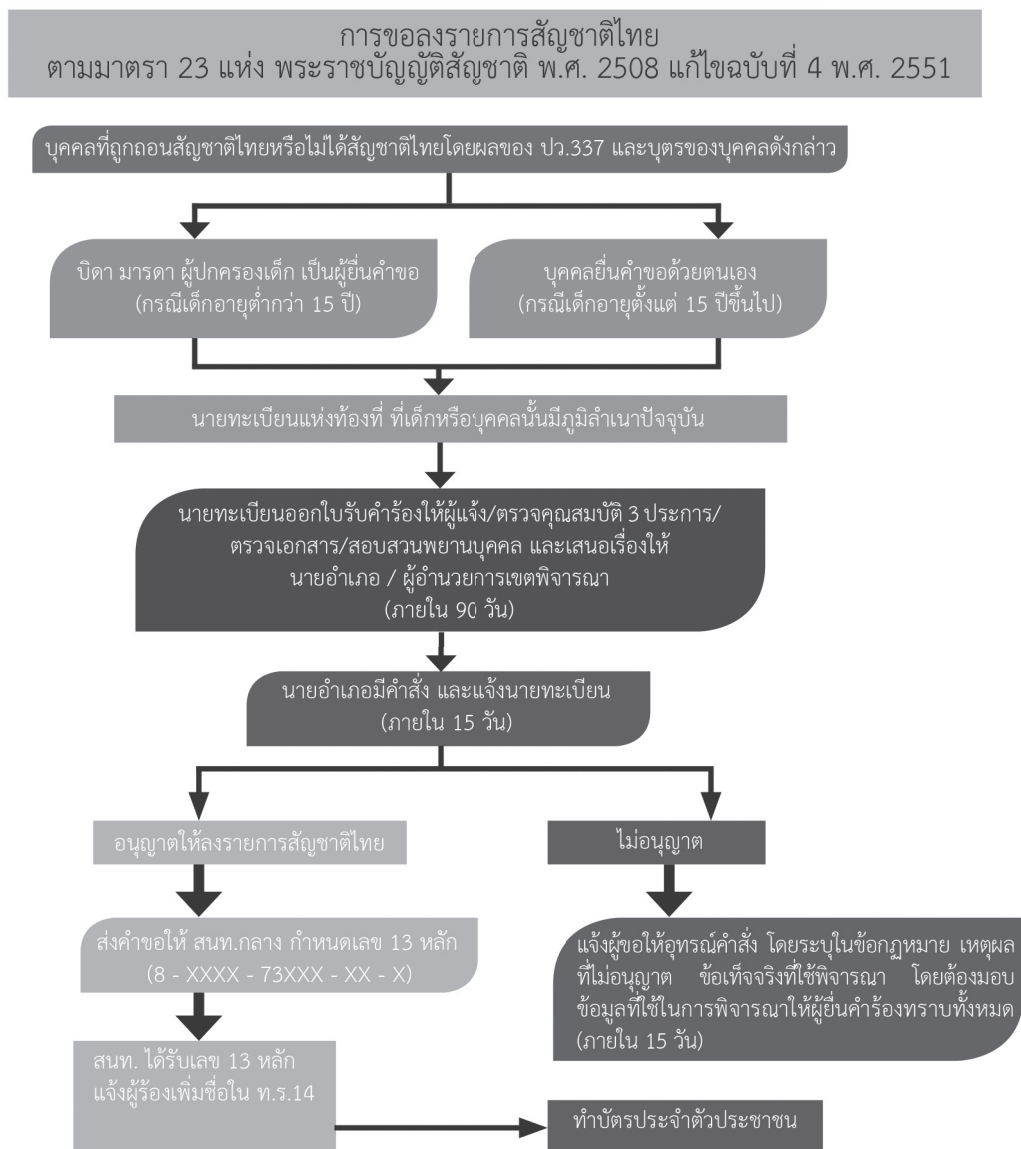
ข้อ 3 ในกรณีผู้ยื่นคำขอมีชื่อในทะเบียนบ้านหรือเอกสารการทะเบียนราษฎรฉบับที่ไม่มีเลขประจำตัวประชาชน และไม่มีหลักฐานเอกสารราชการ ให้สอบสวนพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือรับรองจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน

ข้อ 4 กรณีบุตรผู้ยื่นคำขอเป็นบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้สอบสวนบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่อุปการะเลี้ยงดูผู้ยื่น และพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือ จำนวนไม่เกินสองคน

พยานบุคคลผู้เข้าชื่อชื่อ ในความหมายตามหนังสือเวียนของกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้ หมายถึง ผู้ที่มีชื่อและรายการบุคคลในทะเบียนบ้านซึ่งมีฐานะมั่นคงเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในท้องถิ่น มีถิ่นที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นเป็นประจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และรู้จักคุ้นเคยกับผู้อื่นคำร้องขอเป็นอย่างดี ถ้าเป็นข้าราชการต้องเป็นข้าราชการตั้งแต่ขึ้นสัญญาบัตรขึ้นไป หรือเทียบเท่า หรือพนักงานของรัฐที่ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าขึ้นสัญญาบัตร ถ้าเป็นข้าราชการบำนาญต้องเคยเป็นข้าราชการไม่ต่ำกว่าชั้นตรี หรือเคยเป็นทหารตั้งแต่ชั้นสัญญาบัตร พยานบุคคลที่เข้าชื่อชื่อที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดให้สำหรับทะเบียนทุกแห่งที่จะรับคำร้องตามหลักเกณฑ์ของบุคคลที่มีคุณสมบัติครบ ยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทย

คุณสมบัติสำคัญต้องนำสืบ ซึ่งเป็นภาระในการพิสูจน์ของผู้ยื่นคำขอเองและที่สำคัญคือ จะต้องไม่เป็นพยานที่ให้การเท็จต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137 และจะเป็นคนให้ผู้อื่นคำร้องไม่ได้รับสิทธิ อีกทั้งยังจะเป็นผู้ที่กระทำการผิดกฎหมายร่วมด้วย มีตัวอย่างของการที่ถูกดำเนินคดีกันไปมากพอสมควรแล้ว ยื่นคำร้องมาดูกระบวนการที่ยื่นคำขอยื่นคำร้องขอผ่านสำนักทะเบียนต่าง ๆ ขออย่าว่าให้ยื่นคำขอต่อเจ้าหน้าที่ หรือผู้ช่วยนายทะเบียนของสำนักทะเบียนหรือนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนในแต่ละแห่งที่มีชื่ออยู่ในภูมิลำเนาแห่งนี้ๆ

กระบวนการในการพิจารณาขอลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 จะดูได้จากตารางแผนผัง

จากแผนผังทำที่ไว้ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีกระบวนการที่กำหนดไว้เป็นระยะเวลาที่ชัดเจน ตัวอย่างเช่น การที่ผู้ช่วยนายทะเบียนอำเภอ หรือผู้ช่วยนายทะเบียนท้องถิ่น รับคำขอและตรวจสอบคุณสมบัติให้เรียบร้อย รวบรวมหลักฐานทั้งหมด พร้อมความเห็นเสนอนายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่นให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน นี่คือการวางที่มีระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งในที่ผ่านมามีพระราชบัญญัติการการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ.2558 กำหนดขั้นตอนไว้ก่อนที่จะยื่นคำขอ โดยมีการกำหนดในเอกสารและใบรับคำขอที่ชัดเจน รายละเอียดพร้อมพยานหลักฐาน

ส่วนกระบวนการที่กฎหมายบัญญัติไว้ประกอบกับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2557 มาตรา 39/1 บัญญัติไว้ว่า “เมื่อมีการยื่นคำขออนุญาต อนุมัติใดๆต่อผู้มีอำนาจออกคำสั่งทางปกครอง จะต้องไปพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับจากวันที่ได้รับการยื่นคำขอและมีพยานหลักฐานครบถ้วนถูกต้องแล้ว” หากพิจารณาเกินกว่า 30 วัน ในกรณีนี้ ก็สามารถจะยื่นคำขอหรือยื่นคำร้องฟ้องต่อศาลปกครองได้ นี่คือการของกระบวนการที่พัฒนามาหลังจากที่ศาลปกครองกำหนดเป็นมาตรฐานไว้ว่าให้เวลาพิจารณาไม่เกิน 90 วัน

หลังจากที่รับคำร้องมีหลักฐานครบถ้วนแล้ว ผู้มีอำนาจจะเป็นนายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่นต้องพิจารณาให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วันนับจากวันที่ได้รับข้อมูลครบถ้วนแล้ว ส่วนผู้มีอำนาจที่อยู่ชั้นถัดไป ก็คือ นายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต นั้นจะเป็นไปตามที่ปลัดกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้ ในชั้นของผู้มีอำนาจในการออกคำสั่งทางปกครอง ก็คือ ให้นายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต แล้วแต่กรณี ให้พิจารณาเรื่องราวให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน ถ้าหากว่านับตั้งแต่วันที่ได้รับเรื่องจากนายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่นพิจารณาเห็นว่าผู้ขอไม่มีคุณสมบัติที่จะได้สัญชาติไทยตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ หรือพยานหลักฐานต่างๆ ของผู้ยื่นคำร้องขอไม่ถูกต้อง ครบถ้วน และมีคำสั่งไม่อนุมัติให้นายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขตแล้วแต่กรณีแจ้งผู้ขอลงรายการสัญชาติไทยทราบเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 15 วันนับตั้งแต่วันที่ มีคำสั่งโดยให้ระบุเหตุผลที่ไม่อนุมัติข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่ง ให้ผู้ยื่นคำขอทราบด้วย และให้ส่งเรื่องคืนนายทะเบียน เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน ในกรณีนี้การสั่งการนั้นก็จะไม่ได้ระบุชัดถึงเรื่องของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ก็คือเรื่องของมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการปกครอง พ.ศ. 2539 ที่ครบถ้วนเป็นข้อด้วย ข้ออ่อนของการสั่งการของปลัดกระทรวงมหาดไทย

ในส่วนของการกระบวนการที่ผ่านการพิจารณาคุณสมบัติและผู้ใช้อำนาจออกคำสั่งทางปกครอง คือนายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขต แต่ละกรณี เห็นชอบตามกฎหมายที่ผู้ยื่นคำขอและพยานที่นำสืบว่าเป็นไปตามคุณสมบัติตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 นั้นหมายความว่าบุคคลต่าง ๆ เหล่านั้น ซึ่งมีคุณสมบัติครบแล้วจะได้รับการพิจารณาอนุญาตให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านได้ ผู้รับมอบอำนาจก็จะลงนามออกคำสั่งทางปกครอง และลงนามกำกับจะต้องไม่ลืมเรื่องของกรระบุชื่อนามสกุลของผู้ออกคำสั่งปกครองพร้อมทั้งตำแหน่งและวันที่ออกคำสั่งปกครองเป็นไปตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

การที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 อาจจะเป็นเรื่องที่ไม่ถึง และเป็นการละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพราะถ้าหากว่ามีการปฏิเสธในการออกคำสั่งปกครองโดยไม่เห็นด้วยกับคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดว่าบุคคลต่างๆ เหล่านั้นไม่มีคุณสมบัติพอที่จะเป็นไปตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 กำหนดไว้ว่า จะต้องระบุเหตุผลที่ไม่อนุญาต ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งให้ทราบด้วย การไม่ลงวันที่ๆ ออกคำสั่งทางปกครอง ก็จะทำให้ไม่สามารถจะทราบได้ว่า คำสั่งทางปกครองออกคำสั่ง ณ วันที่เท่าใด แม้ว่าการที่จะบอกว่าให้การที่บอกว่า แจ้งให้ทราบภายใน 15 วันนั้นอาจจะยังไม่เพียงพอเพราะจะต้องส่งข้อมูลต่างๆ ที่ประกอบการพิจารณาให้กับผู้ยื่นคำขอที่ถูปฏิเสธ ตามกระบวนการโดยอ้างว่า พระราชบัญญัติบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 คืนให้กับผู้ยื่นคำร้องที่ถูกปฏิเสธ ผู้ไม่ได้รับอนุญาตจะได้อุทธรณ์ได้ถูกต้องตามประเด็นที่พิจารณา นี่ก็คือ หลักการทั่วไปสำหรับคนที่ปฏิเสธกระบวนการพิจารณาทางปกครอง หรืออุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครอง ขอให้ท่านไปดูเรื่องของหลักเกณฑ์และการโต้แย้งตามมาตรา 44 มาตรา 45 ซึ่งมีองค์ความรู้ที่เขียนไว้ในบทอื่นๆ ด้วย

ถ้าหากว่านายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขตแต่ละท้องที่ที่รับคำขอลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ได้พิจารณาคุณสมบัติและพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือ เห็นว่าทุกอย่างเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นายอำเภอ หรือผู้อำนวยการเขตในกรุงเทพมหานคร ก็จะลงนามในท้ายของคำขอ โดยคำสั่งทางปกครองที่ใช้คำว่า “อนุญาต” แล้วลงนาม พร้อมทั้งระบุชื่อตัวชื่อสกุล ตำแหน่งที่ใช้อำนาจ และลงวันที่ที่ออกคำสั่ง แต่ถ้าเลือกคำว่า “ไม่อนุญาต” จะต้องระบุเหตุผล ขอบกฎหมายและการแจ้งสิทธิอุทธรณ์ไปยังผู้ยื่นคำร้อง โดยผ่านนายทะเบียน

หลังจากที่นายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตในกรุงเทพมหานคร พิจารณาอนุญาตให้บุคคลที่ยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านได้ครบถ้วนถูกต้องแล้วจะส่งเรื่องกลับไปให้นายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่นในท้องที่รับผิดชอบ หลังจากนั้นนายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่นมีหน้าที่รวบรวมข้อมูลทั้งหมดมีหนังสือส่งไปยังผู้อำนวยการทะเบียนกลาง โดยสำนักทะเบียนจะต้องส่งแบบคำขอฉบับจริงที่นายทะเบียนเสนอต่อนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตลงนามอนุญาตจริงพร้อมสำเนาที่เกี่ยวข้องส่งไปยังผู้อำนวยการทะเบียนกลาง เพื่อขอเลขชุดใหม่ ส่วนระยะเวลาของการขอเลขกับการกำหนดเลขชุดใหม่เป็นเรื่องเป็นประเด็นที่ได้นำเสนอปัญหาให้กับที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาการแก้ไขปัญหาการกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคลที่มีรัฐมนตรียกการกระทรวงมหาดไทยชื่อนายจารุงพงศ์ เรืองสุวรรณ เป็นประธานที่สามารถสืบค้นได้ที่ <https://www.youtube.com/watch?mZYQmfNwRrQ>

ในการกำหนดเลขประจำตัวประชาชนจากเลขเดิมซึ่งยังไม่มีสัญชาติไทยจนกระทั่งผ่านการพิจารณาของผู้มีอำนาจ ก็คือ สำนักทะเบียนขึ้นมาถึงนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขตอนุญาตให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านได้ และ ได้ส่งเรื่องไปขอเลข 13 หลัก โดยเลข 13 หลัก ที่ได้ ซึ่งจะปรากฏอยู่ในหนังสือของกระทรวงมหาดไทย ส่วนที่อยู่ที่ มท 0309.1/ว 1587 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2551 นั้นอยู่ในข้อที่ 5 เป็นเรื่องของการเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน(ท.ร.14) บุคคลได้รับสัญชาติได้ตามมาตรา 23 ให้นายทะเบียนดำเนินการตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 ข้อ 102 โดยอนุโลมให้กำหนดเลขประจำตัวประชาชนใหม่เป็นเลขที่ขึ้นต้นด้วยเลข 8 และต่อด้วยรหัสสำนักทะเบียน 4 ตัวจากนั้นเป็นเลขกลุ่มคือ 7 3 และตามหลังด้วยลำดับที่ได้รับอนุญาตให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านของสำนักงานทะเบียนนั้น นั่นคือ เลขประจำตัวประชาชนใหม่ของบุคคลที่ได้รับการอนุญาตให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านตามมาตรา 23 และให้นายทะเบียนเพิ่มเติมหมายเหตุในข้อมูลการทะเบียนราษฎรนี้เป็นกระบวนการของนายทะเบียน หลังจากนั้น จะมีชื่อในทะเบียนบ้าน บางคนอาจจะยังไม่มีนามสกุลในระหว่างที่ยังไม่มีนามสกุล ก็สามารถเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านให้เป็นผู้มีสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน(ท.ร.14) เล่มสี่ห้าเงิน ปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ บางรายไม่มีบ้านเลขที่ที่เป็นของตนเอง จะต้องไปอาศัยทะเบียนบ้าน(ท.ร.14) ของบ้านบุคคลอื่น ทั้งๆ ที่มีบ้านเป็นหลังอาศัยอยู่เป็นครอบครัว กรณีนี้ จึงมีแนวโน้มที่จะต้องมีการหาแนวทางแก้ไขให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ให้ครอบคลุมบ้านทุกหลังคาเรือน

หลังจากที่สำนักทะเบียนกลางได้กำหนดเลขประจำตัวประชาชน เมื่อได้รับหนังสือจากสำนักทะเบียนแต่ละแห่ง ปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงด้วยการเพิ่ม หรือปรับสถานะของบุคคลที่เดิมเป็นเลข 6 เลข 0 เลข 7 หรือบางคนที่ไม่มีเลข 13 หลัก สำนักทะเบียนกลางได้กำหนดเลขประจำตัวประชาชนใหม่ให้ใช้เลข 8 นำหน้าต่อด้วยลักษณะทะเบียน 4 ตัวและเลขกลุ่มคือ 73 แล้วก็แจ้งไปยังสำนักทะเบียนต้นทางที่ขอเลข 13 หลักมาโดยการออนไลน์ทางทะเบียนและมีหนังสือประทับตราแทนการลงชื่อส่งกลับคืนให้ทราบระหว่างเลขเดิมกับเลขใหม่ เป็นเรื่องที่สามารถตรวจสอบได้ทางเว็บไซต์ของกรมการปกครองในเพจที่เขียนไว้ว่าหน้า “คลินิกกฎหมายสัญชาติ” ซึ่งสำนักทะเบียนกลางจะมีรายชื่อปรากฏอยู่ที่หน้าเว็บไซต์สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ดีอย่างหนึ่ง แต่ถามว่าก็ยังมีความล่าช้าอยู่พอสมควร เพราะสิ่งที่คณะกรรมการกฤษฎีกาได้บอกไว้ในตอนที่หนังสือสอบถามเรื่องของความชัดเจนในการตีความที่สับสนโดยคณะกรรมการกฤษฎีกาตีความว่า บุคคลที่ยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านตามมาตรา 23 จะเป็นผู้ที่มีสถานะทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติอย่างไร คณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีการตรวจสอบและให้ความเห็นเป็นที่ยุติว่า "บุคคลที่ได้รับสิทธิในการยื่น

คำขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านตามมาตรา 23 คณะกรรมการกฤษฎีกา จึงมีคำแนะนำตั้งข้อสังเกตมายัง กรมการปกครองว่า ถ้าหากสำนักทะเบียนได้รับคำร้องตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้นแล้วว่า เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 23 ให้ออกใบรับเรื่องไว้ให้กับผู้ยื่นคำขอทุกราย" นี่เป็นเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสั่งการของ กรมการปกครองที่สั่งการเกี่ยวข้องกับเรื่องของการออกใบรับเรื่องไว้ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการกฤษฎีกา ถ้าหากว่า ท่านไปยื่นคำร้องแล้ว แต่สำนักทะเบียนฯ ยังไม่ออกใบรับเรื่องไว้ ขอให้ท่านพิจารณาหนังสือของกรมการปกครอง ที่ มท 0309.1/ว 16648 ลงวันที่ 5 มกราคม 2554 ที่แจ้งเวียนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัดและปลัดกรุงเทพมหานคร โดยอ้างถึงหนังสือเวียน ที่ มท 0309.1/ว 1587 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2551 และมีใบรับเรื่องขอลงรายการสัญชาติ ตามมาตรา 23 ส่งให้ด้วย

แต่สิ่งที่ตั้งเป็นข้อสังเกตในตอนท้ายของหนังสือสั่งการที่นายมงคล สุระสัจจะ อธิบดีกรมการปกครอง ลงนามไว้ โดยขอให้จังหวัดและอำเภอแจ้งประสานกับหน่วยปฏิบัติกับหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งมีหน่วย ปฏิบัติตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ เช่นสถานีตำรวจ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ทั้งประเด็นเรื่องกลุ่มเป้าหมายของมาตรา 23 หมายถึงใครบ้าง มี คุณสมบัติและเงื่อนไขอย่างไร รวมทั้ง การได้สัญชาติไทยตามกฎหมายดังกล่าวนี้มีผลตั้งแต่เมื่อใด ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ ของหน่วยงานนั้นๆ เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และมีความชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิของผู้ลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่ง พระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4)พ.ศ. 2551 ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใดๆ ใด ๆ อันเป็นการ ละเมิดสิทธิของประชาชนที่จะได้รับ

สิ่งที่พบหลังจากที่มีการยื่นคำร้องตามมาตรา 23 ข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขร่วมกัน ก็คือ ต้องให้สำนักทะเบียน แต่ละแห่งออกใบรับเรื่องการขอลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 หรือสำเนาใบคำขอให้กับผู้ยื่นคำขอไว้เป็นหลักฐาน ว่า ได้ยื่นคำร้อง ณ วันที่เท่าใด จะได้ติดตามผลในการยื่นคำขอว่า ผลการพิจารณาเป็นอย่างไร มีระยะเวลาที่กำหนดไว้ชัดเจนโดยหลักของกฎหมายปัจจุบันให้เวลาสำนักทะเบียนพิจารณาให้เสร็จภายใน 30 วันและตามกำหนดเดิมให้นาย อำเภอ หรือผู้อำนวยการเขตมีเวลาพิจารณาคำขอ 15 วัน นั้นแสดงว่า อย่างช้าที่สุดต้องไม่เกิน 45 วันนับจากวันที่ยื่น คำร้องแล้วมีพยานหลักฐานครบถ้วน

ผลต่อเนื่องจากเรื่องของการลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านตามมาตรา 23 ที่พบอีกเรื่องหนึ่งก็คือ การตีความของวันที่บุคคลที่มีคุณสมบัติตามกฎหมาย นั่นคือ วันสุดท้ายของบุตรบุคคลต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย ซึ่งมีทั้งเกิด ก่อนวันที่ 14 ธันวาคม 2515 สถานะทางกฎหมายของบุคคลที่เกิดคือได้สัญชาติไทย จนกระทั่งมีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2515 ให้ถอนสัญชาติของบุตรบุคคลต่างด้าวที่เข้าเมืองอาศัยอยู่ชั่วคราว และไม่ได้สัญชาติไทย อีก สำหรับบุตรที่เกิดหลังจากวันที่ 14 ธันวาคม 2515 จะยังไม่ได้สัญชาติไทยจนถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งเป็น วันที่มีการแก้ไขพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 โดยยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 แล้วบัญญัติเป็นมาตรา 7 ทวิ มี 3 วรรคสำหรับกำหนดสถานะบุคคลของบุตรบุคคลต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในลักษณะชั่วคราวในลักษณะต่างกัน

ในส่วนของการตีความกรณีการที่มีบุคคลที่เกิด แต่ไม่ทราบวันที่ เดือนที่เกิด ทราบแต่ พ.ศ.ที่เกิด ทำให้เกิดความ สับสน โดยเฉพาะการที่มีหน่วยราชการ หรือหน่วยอื่นมีการบันทึกข้อมูลของคนที่หนึ่ง แต่ข้อมูลไม่ตรงกัน ทั้งๆ ที่มี บทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน แต่ก็มีเหตุที่สำนักทะเบียนกลางต้องตอบข้อหารือ โดยมีกรณีของ “ศิลปชัยฯ” แห่งอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเกิดเมื่อพ.ศ. 2535 แต่ทะเบียนนักเรียนของสถานศึกษา 2 แห่งไม่ตรงกัน ทำให้ “ศิลปชัยฯ” ได้รับโอกาสในคุณสมบัติที่เกิดภายในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2535 มีประโยชน์หลักฐานชี้ชัดว่า “ศิลปชัยฯ” เกิดในประเทศไทยแต่จำวันที่เดือนที่เกิดไม่ได้ ทราบเพียงว่า ว่าเกิดเมื่อ พ.ศ. 2535 “ศิลปชัยฯ” จึงเป็นผู้มีคุณสมบัติ ประการหนึ่งที่ครบถ้วนตามมาตรา 23 ส่วนที่เหลือคือพยานบุคคลที่รับรองพฤติกรรมและการอาศัยอยู่ในประเทศไทย ทำให้นายอำเภอสบเมย พิจารณาตามพยานที่มีและอนุญาตให้ “ศิลปชัยฯ” ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านได้ตาม มาตรา 23 วันนี้ได้มีการกำหนดเลข 13 หลัก “ศิลปชัยฯ” ได้รับการเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านมีเลข 8 นำหน้ารหัสสำนัก ทะเบียน แล้วตามด้วยเลขกลุ่ม คือ 73 และลำดับเรียงตามการระบบให้เลขของสำนักทะเบียนกลาง

ครั้งหนึ่ง เมื่อไปเยี่ยมเยือนสำนักทะเบียนแห่งหนึ่ง มีคำถามๆ กันเล่นๆ ถามผู้ที่ปฏิบัติงานของสำนักทะเบียนแห่งหนึ่งพร้อมทั้งบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่สามสี่คน นั่นคือ ปลัดอำเภอ และลูกจ้างตามโครงการเร่งรัดสถานะบุคคล โดยให้ทุกคนทบทวนผลของกฎหมายในการอนุญาตให้ลงรายการสัญชาติไทยตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2551 ว่า ผลของกฎหมายเมื่อบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน จะได้รับกลับคืนความเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยหลักอะไร และมีผลตั้งเมื่อใด

ส่วนบุตรที่เกิดหลังจากวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 โดยเฉพาะบุคคลที่เกิดตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 จนกระทั่งถึงวันที่ยื่นคำร้องของรุ่นพ่อรุ่นแม่ แต่ยังไม่ได้รับอนุญาตอาจจะมีบุตรเกิดขึ้นมาอีกเรื่อยๆ หรือเมื่อพ่อกับแม่ยื่นคำร้องใน พ.ศ. 2558 และได้รับอนุญาตใน พ.ศ. 2559 บุตรที่เกิดเมื่อ พ.ศ. 2552 2554 หรือ 2557 บุตรจะได้รับการพิจารณาอย่างไร ถ้าหากว่าพ่อและแม่ได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยใน พ.ศ. 2558 นี่คือการถามที่ท่านที่เรียนรู้อาจจะได้คำตอบจากตรงนั้นกันครับ

รุ่นบุตรที่เกิดใหม่หลังจากที่บิดามารดาได้รับผลของกฎหมายมาตรา 23 บุตรที่เกิดใหม่หลังจากวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2551 เป็นต้นมา นั้นแปลว่า ลูกเกิดหลังจากที่บิดา มารดาซึ่งเป็นรุ่นบุตรของคนต่างด้าว ที่เกิดในประเทศไทย ตอนเกิดบิดาและมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยผลของกฎหมาย แม้ว่าจะยังไม่ได้รับการพิจารณาคุณสมบัติที่ครบถ้วนโดยอำนาจของนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต บุตรในชั้นหลายนก็เป็นผู้มีสิทธิได้รับการกำหนดว่า เป็นผู้มีสัญชาติไทยนับตั้งแต่วันที่เกิดมา เพราะบิดา และมารดาได้รับการกลับคืนสัญชาติไทยเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 ในทางกฎหมายพร้อมกันทุกคนวันเดียวกันทั้งประเทศ

ผลของบุคคลที่ได้รับการอนุญาตให้ลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านตามมาตรา 23 ทุกคนไม่ว่าจะมีการพิจารณาเมื่อใด ไม่ว่าจะเป็นรุ่นบิดามารดาที่เกิดถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2535 หรือรุ่นหลานที่เกิดในประเทศไทยหลังวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2535 ถึงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2551 บุคคลต่าง ๆ ทั้งสองรุ่นรวมไปถึงบุคคลที่ถูกถอนสัญชาติ เพราะประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ถูกยกเลิก จะทำให้ได้กลับคืนสัญชาติไทยพร้อมกันคือ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 เป็นต้นมา นี่คือการที่จะต้องเรียนรู้ และให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นคำตอบกับทุกคน เพราะบางคนจะได้นำไปใช้สิทธิในวันที่เป็นผู้มีสัญชาติไทยหลังจากที่กฎหมายมาตรา 23 เพื่อเป็นการทบทวนการได้กลับคืนสัญชาติไทยไปรศศึกษาให้ละเอียดชัดเจน จะได้ไม่เกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน

☐ ปู่ - ย่า - ตา - ยาย เกิดจากนอกประเทศเป็นชน 14 กลุ่ม ที่จัดทำทะเบียนประวัติมีเลขประจำตัวประชาชนขึ้นต้นด้วยเลข 6 และมีเลขกลุ่มตั้งแต่ 50 - 72 เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยถึงวันที่ 18 มกราคม 2538 มีสิทธิยื่นคำขออนุญาตต่อนายอำเภอซึ่งจะเสนอเรื่องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาอนุญาตให้เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย มีถิ่นที่อยู่ถาวร มีชื่อในทะเบียนบ้าน (ท.ร.14)

ตามคุณสมบัติที่คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย มีถิ่นที่อยู่ถาวรตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ประกอบด้วยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2553 และวันที่ 24 เมษายน 2555 ที่กำหนดหลักเกณฑ์ พร้อมทั้งประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 26 กันยายน 2555

☐ พ่อ - แม่ / พ่อ / แม่ ที่เป็นบุตรของบุคคลต่างด้าวทุกกลุ่มที่เกิดในราชอาณาจักรไทยถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2535 จะได้รับกลับคืนสัญชาติไทย เป็นผู้มีสัญชาติไทย โดยการเกิดตามหลักดินแดนตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 พร้อมกันทุกคนวันเดียวกันทั้งหมดไม่ว่าจะได้รับการพิสูจน์ ได้รับอนุญาตจากนายอำเภอ/ผู้อำนวยการเขตเมื่อใด

บ้านที่กการเรือน

This image shows a full page of a document template designed for handwriting practice. It features a series of evenly spaced, horizontal dashed lines across the entire width of the page. The background is plain white, and there are no margins, text, or other markings present.

✓ การขอสัญชาติไทย

รัฐบาลกำหนดเป็นนโยบายสำหรับบุตรบุคคลต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทย โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4)พ.ศ.2551 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2553 และวันที่ 24 เมษายน 2555 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกประกาศเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2555 เรื่อง การส่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไปและการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย มีหลักเกณฑ์ คุณสมบัติ รายละเอียดและกระบวนการ ดังนี้

“อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงได้มีคำสั่งให้บุคคลซึ่งมีลักษณะตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ.2553 ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป หรือได้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ดังนี้

ข้อ 1 บุตรของบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและอาศัยอยู่เป็นเวลานานที่มีเชื้อสายไทยและเกิดในประเทศไทย ครบคลุมกลุ่มเป้าหมายเฉพาะชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ถาวรในประเทศไทยไว้แล้ว รวม 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้อพยพเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกงประเทศกัมพูชาที่อพยพเข้ามาก่อนและหลังวันที่ 15 พฤศจิกายน 2520
- 2) กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยที่อพยพเข้ามาก่อนและหลังวันที่ 9 มีนาคม 2519 และ
- 3) กลุ่มชาวลาวภูเขอพยพ ทั้งนี้ เฉพาะผู้ที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและมีเอกสารแสดงตน (เข้ามาถึงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2538) โดยสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป(หลักเกณฑ์ไม่ครอบคลุมกลุ่มบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนประเภทที่อาศัยอยู่มาเนิ่นนานซึ่งสำรวจภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ในระหว่างปี พ.ศ.2549 ถึงปี พ.ศ.2552) ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

- (1) ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและใช้สัญชาติอื่น
- (2) เป็นบุคคลที่เกิดและมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่อง โดยมีชื่ออยู่ในเอกสารทะเบียนราษฎร และมีเอกสารทางราชการที่แสดงว่าเกิดในประเทศไทย
- (3) ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรที่ทางราชการไทยกำหนดหรือสามารถพูดและฟังภาษาไทยเข้าใจ ยกเว้นกรณีเด็กที่อายุต่ำกว่าเจ็ดปี
- (4) มีความประพฤติดี ไม่เคยรับโทษคดีอาญา เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ กรณีได้รับโทษในคดีอาญาต้องพ้นโทษมาแล้วอย่างน้อยห้าปี นับถึงวันที่ยื่นคำร้อง
- (5) ประกอบอาชีพสุจริต ยกเว้นพระภิกษุ สามเณร และนักบวชในศาสนาอื่น ๆ ซึ่งต้องปฏิบัติกิจมาไม่น้อยกว่าห้าปี หรือผู้ยื่นคำร้องที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ และไม่ได้ประกอบอาชีพ
- (6) ไม่มีพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ

ข้อ 2 บุตรของบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและอาศัยอยู่มาเนิ่นนานที่ไม่มีเชื้อสายไทยและเกิดในประเทศไทย ครบคลุมกลุ่มเป้าหมายเฉพาะชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ถาวรในประเทศไทยไว้แล้ว รวม 14 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มชาวเขา 9 เผ่า
- 2) กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูงและชุมชนพื้นที่สูงที่อพยพเข้ามาก่อนและหลัง วันที่ 3 ตุลาคม 2528
- 3) กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ
- 4) กลุ่มจีนฮ่ออพยพพลเรือน
- 5) กลุ่มจีนฮ่ออิสระ

เรื่องเล่าเคล้าสิทธิมนุษยชน...ว่าด้วย “แนวทางปฏิบัติในการกำหนดสถานะบุคคล”

- 6) กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า
- 7) กลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า
- 8) กลุ่มชาวเวียดนามอพยพ
- 9) กลุ่มชาวลาวอพยพ
- 10) กลุ่มเนปาลอพยพ
- 11) กลุ่มอดีตโจรจีนคอมมิวนิสต์มาลาया
- 12) กลุ่มไทยลี้ภัย
- 13) กลุ่มม้งที่ถูกกระบอกที่ทำประโยชน์ และ
- 14) กลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวกัมพูชา

ทั้งนี้ เฉพาะผู้ที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและมีเอกสารแสดงตน (เข้ามาถึงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2538) โดยสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป (หลักเกณฑ์นี้ ไม่ครอบคลุมกลุ่มบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ประเภทที่อาศัยอยู่มานานซึ่งสำรวจภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ในระหว่างปี พ.ศ. 2549 ถึงปี พ.ศ. 2552) ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

- (1) ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและใช้สัญชาติอื่น
- (2) เกิดและมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่อง โดยต้องมีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนราษฎรหรือมีเอกสารทางราชการที่แสดงว่าเกิดในราชอาณาจักรไทย
- (3) สามารถพูดและฟังภาษาไทยเข้าใจได้ ยกเว้นกรณีเด็กอายุต่ำกว่าเจ็ดปี
- (4) ต้องมีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย และเลื่อมใสการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (5) มีความประพฤติดี ไม่เคยได้รับโทษคดีอาญา เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ กรณีได้รับโทษในคดีอาญาต้องพ้นโทษมาแล้วอย่างน้อยห้าปีนับถึงวันที่ยื่นคำร้อง
- (6) ประกอบอาชีพสุจริต ยกเว้นพระภิกษุ สามเณร และนักบวชในศาสนาอื่น ๆ ซึ่งต้องปฏิบัติกิจมาไม่น้อยกว่าห้าปี หรือผู้ยื่นคำร้องที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ และไม่ได้ประกอบอาชีพ และ
- (7) ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ

ข้อ 3 บุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักรไทยและถูกบุกรุกหรือทอดทิ้งหรือไม่ปรากฏบิดาและมารดา(คนไร้รากเหง้า) ครอบคลุมเฉพาะผู้ที่ได้รับการสำรวจ จัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตน ตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 (บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนกลุ่มคนไร้รากเหง้า) ซึ่งได้รับการสำรวจในระหว่างปี พ.ศ.2550 ถึงปี พ.ศ.2552 ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

- (1) เกิดและอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นเวลาอย่างน้อยสิบปี โดยต้องมีสูติบัตรหรือหนังสือรับรองการเกิด หรือหนังสือรับรองสถานที่เกิด หรือมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าจากหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชนที่จัดทะเบียนตามกฎหมาย หรือสถานสงเคราะห์ที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- (2) มีชื่ออยู่ในเอกสารทะเบียนราษฎรและเอกสารที่ทางราชการกำหนด เฉพาะที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 ซึ่งได้รับการสำรวจในระหว่างปี พ.ศ.2550 ถึงปี พ.ศ.2552 และ

(3) มีความประพฤติดี และไม่เคยรับโทษคดีอาญา เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ

ข้อ 4 บุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักรไทยที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศโดยบุคคลที่ทำคุณประโยชน์ต้องมาแสดงตัวให้ทางราชการพิจารณาพร้อมหลักฐานการทำคุณประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะรายภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

(1) ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและใช้สัญชาติอื่น

(2) เกิดและมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่องเป็นเวลามากน้อยสิบปี โดยมีชื่ออยู่ในเอกสารทะเบียนราษฎรหรือมีเอกสารทางราชการที่แสดงว่าเกิดในประเทศไทย

(3) มีความจงรักภักดีต่อราชอาณาจักรไทย และเลื่อมใสการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(4) มีความประพฤติดีและไม่เคยได้รับโทษคดีอาญา เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ กรณีได้รับโทษคดีอาญาต้องพ้นโทษมาแล้วอย่างน้อยห้าปี

(5) ประกอบอาชีพสุจริต

(6) ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ และ

(7) เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศ โดยมีผลงานหรือความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นที่ประจักษ์และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยมีหน่วยงานราชการระดับกรมหรือเทียบเท่ากรมที่เกี่ยวข้องรับรองคุณประโยชน์และผลงานในสาขาต่าง ๆ ดังนี้

(ก) การศึกษา

(ข) ศิลปวัฒนธรรม

(ค) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(ง) การกีฬา

(จ) สาขาที่ขาดแคลน หรือสาขาอื่น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร

ข้อ 5 กรณีบุตรของคนต่างด้าว กลุ่มเด็กและบุคคลทั้งที่กำลังเรียนอยู่ในสถานศึกษาและจบการศึกษาแล้ว แต่ไม่มีสถานะที่ถูกต้องตามกฎหมาย ที่เกิดในราชอาณาจักรไทย ครอบครัวเฉพาะผู้ที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตนในกลุ่มชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้สำรวจจัดทำทะเบียนประวัติไว้ ถึงปี พ.ศ.2542 และสำรวจเพิ่มเติมตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 (บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน กลุ่มเด็กนักเรียนในสถานศึกษา) ซึ่งได้รับการสำรวจในระหว่างปี พ.ศ.2548 ถึงปี พ.ศ.2552 หากมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ให้ยื่นคำร้องขอลงรายการสัญชาติไทย หากไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวให้นำเข้าสู่กระบวนการพิจารณากำหนดสถานะภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 ตามสถานะของบิดาและมารดา

ทั้งนี้ ให้ผู้ที่มีความประสงค์จะได้รับสัญชาติไทยตามประกาศนี้ ให้ยื่นคำร้องตามแบบและขั้นตอนที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ตามเอกสารแนบท้ายประกาศนี้

ข้อ 6 เมื่อบุคคลใดได้รับสัญชาติไทยแล้ว ภายหลังปรากฏว่าการได้มาซึ่งสัญชาติไทยไม่เป็นไปตามลักษณะหรือเงื่อนไขตาม (1) หรือ (2) ของข้อ 1 ถึงข้อ 4 แล้วแต่กรณี หรือบุคคลดังกล่าวมีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อประโยชน์ของรัฐ หรือเป็นการเหยียดหยามประเทศชาติ ให้หน่วยงานรับผิดชอบถอนสัญชาติไทยบุคคลนั้นตามกฎหมาย

ขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ให้ผู้ยื่นคำร้องกรอกข้อมูลในคำร้องตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด และจัดเตรียมเอกสารประกอบคำร้องยื่น ณ ที่ว่าการอำเภอ(ที่ทำการปกครองอำเภอ) ที่ผู้ขอมีสัญชาติไทยมีภูมิลำเนาอยู่ ดังนี้

1.1 ผู้ยื่นคำร้อง (กรณียื่นคำร้องแทน)

(1) สำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร.13) และทะเบียนประวัติ

(2) สำเนาบัตรประจำตัว

1.2 ผู้ขอมีสัญชาติไทย ตามประเภทที่กำหนดในประกาศ อาจจะมีพยานหลักฐานที่แตกต่างกันไป

(1) รูปถ่ายขนาด 2 นิ้ว จำนวน 3 รูป (กรณีผู้ยื่นคำร้องยังไม่บรรลุนิติภาวะให้รูปถ่าย จำนวน 6 รูป

โดยให้ติดในแบบคำร้องฯ จำนวน 3 ชุด)

(2) สำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร.13) และทะเบียนประวัติ

(3) บัตรประจำตัว (ยกเว้น กรณีอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ทำบัตร)

(4) สูติบัตร หรือหนังสือรับรองการเกิด หรือหนังสือรับรองสถานที่เกิด

(5) บัตรประจำตัวของบิดา และมารดาของผู้ขอมีสัญชาติไทย

(6) หนังสือหรือหลักฐานรับรองการศึกษา หากไม่ได้สอบถามผู้ขอมีสัญชาติไทยแล้วสามารถพูดภาษาไทยเข้าใจ (ยกเว้น เด็กอายุต่ำกว่า 7 ปี)

(7) กรณีเคยต้องโทษคดีอาญา (ยกเว้นความผิดโดยประมาท หรือลหุโทษ)มีหลักฐานดังนี้

- สำเนาคำพิพากษาของศาล และหนังสือรับรองคดีถึงที่สุด หรือหลักฐานอื่นที่แสดงถึงผลของคดีและ

คดีถึงที่สุด หรือ

- เอกสารแสดงการพ้นโทษ (กรณีได้รับโทษจำคุก) ซึ่งต้องพ้นโทษอย่างน้อย 5 ปี นับถึงวันที่ยื่นคำร้อง

(8) หลักฐานแสดงการประกอบอาชีพ

- ใบอนุญาตทำงาน หนังสือรับรองจากสถานประกอบการ และหลักฐานการเสียภาษี (ยกเว้นกรณี รายได้ไม่ถึงเกณฑ์เสียภาษี) หรือ

- หลักฐานการรับรองการประกอบอาชีพสุจริต โดยมีบุคคลที่น่าเชื่อถือ รับรอง 2 คน หรือ

- หลักฐานแสดงกรณีเป็นพระภิกษุ สามเณร และนักบวชในศาสนาอื่น ๆ (ต้องปฏิบัติกิจมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี)

- หลักฐานแสดงกรณียังไม่บรรลุนิติภาวะ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ และไม่ได้ประกอบอาชีพ

(9) แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ขอมีสัญชาติไทย (ให้พิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ขอมีสัญชาติไทยจำนวน 4 แผ่น โดยจัดส่งให้กรมการปกครอง จำนวน 2 แผ่น และเก็บไว้ที่จังหวัดและอำเภอแห่งละ ๑ แผ่น)

(10) หลักฐานอื่น ๆ (ถ้ามี)

2. เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคำร้อง และเอกสารตัวจริงพร้อมสำเนา เมื่อเห็นว่าถูกต้องให้ลงนามรับรองสำเนา และให้พิมพ์ลายนิ้วหัวแม่มือสองข้างในคำร้อง และลงชื่อกำกับ กรณีผู้ร้องไม่มีหลักฐานตามข้อ 1.2 (5) ให้เจ้าหน้าที่สอบสวนและบันทึกไว้ในแบบ ปค.14 ไว้ และให้สรุปผลการตรวจสอบตามแบบที่กำหนด และลงชื่อกำกับ

เมื่อเจ้าหน้าที่ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว ให้ส่งคำร้องให้นายอำเภอพิจารณา เมื่อพิจารณาครบถ้วนแล้วเห็นว่าถูกต้องให้ส่งเรื่องให้จังหวัดพิจารณา โดยให้อำเภอออกใบรับคำร้องให้ผู้ร้องไว้เป็นหลักฐาน หากตรวจสอบแล้วเอกสารไม่ตรงกันหรือไม่ถูกต้อง ให้ส่งเรื่องคืนผู้ร้องทราบโดยเร็ว

3. จังหวัด (ที่ทำการปกครองจังหวัด) ตรวจสอบเอกสารหลักฐานและคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์กับหน่วยงานในพื้นที่ แล้วนำเข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยและให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่ชนกลุ่มน้อยระดับจังหวัดพิจารณา

4. อำนาจที่เปลี่ยนไปของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

จากประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ออกประกาศเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2555 เรื่อง การสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และเป็นการเฉพาะราย นั้น ขณะนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ โดยบุคคลที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ ให้ยื่นคำร้องเช่นเดิม แต่มอบอำนาจให้อธิบดีกรมการปกครองเป็นผู้พิจารณาคุณสมบัติ โดยคำแนะนำ หรือความเห็นของคณะกรรมการกลั่นกรองการพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่ชนกลุ่มน้อย ส่วนในต่างจังหวัดให้ยื่นคำร้องเช่นเดิม แต่มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาคุณสมบัติ โดยคำแนะนำ หรือความเห็นของคณะกรรมการกลั่นกรองการพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่ชนกลุ่มน้อยระดับจังหวัด โดยมีรายละเอียด ตามหนังสือและประกาศที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ด่วนที่สุด

ที่ มท ๐๓๐๙.๑/ว ๑๑๙/๕๖

กรมการปกครอง

ถนนอัษฎางค์ กทม ๑๐๒๐๐

๒ กรกฎาคม ๒๕๕๘

เรื่อง การปรับปรุงขั้นตอนการพิจารณาให้สัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

อ้างถึง ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย (ฉบับที่ ๒)

๒. ประกาศกรมการปกครอง เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอมีสัญชาติไทยและการตรวจคุณสมบัติของผู้ขอมีสัญชาติไทยตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการได้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอมีสัญชาติไทยเป็นการทั่วไป ตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยกำหนดให้คณะกรรมการกลั่นกรองเกี่ยวกับสัญชาติ เป็นผู้พิจารณาคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับสัญชาติไทย รายละเอียดตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕ นั้น

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (พลเอก อนุพจน์ เฝ้าจินดา) ได้กรุณาให้ความเห็นชอบในการปรับปรุงขั้นตอนการพิจารณาให้สัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง ฯลฯ โดยให้อธิบดีกรมการปกครองเป็นผู้พิจารณาผู้มีคุณสมบัติที่จะได้รับสัญชาติไทย โดยคำแนะนำของคณะอนุกรรมการกลั่นกรองการพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่ชนกลุ่มน้อย สำหรับผู้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทยที่มีชื่อในทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติในเขตกรุงเทพมหานคร และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาผู้มีคุณสมบัติที่จะได้รับสัญชาติไทย โดยคำแนะนำของคณะอนุกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยและให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่ชนกลุ่มน้อยระดับจังหวัด สำหรับผู้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทยที่มีชื่อในทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร และให้อธิบดีกรมการปกครองมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอมีสัญชาติไทยและการตรวจคุณสมบัติของผู้ขอมีสัญชาติไทย รวมถึงแบบพิมพ์ที่ใช้ปฏิบัติงาน และให้ยกเว้นการตรวจคุณสมบัติเรื่องความประพฤติ การกระทำความผิดที่เป็นโทษทางอาญา และพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ สำหรับผู้ขอมีสัญชาติไทยที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์

/โดยกระทรวง...

โดยกระทรวงมหาดไทยได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการได้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย (ฉบับที่ ๒) ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕ ที่อ้างถึงข้างต้น และกรมการปกครองได้ออกประกาศกรมการปกครอง เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอมีสัญชาติไทยและการตรวจคุณสมบัติของผู้ขอมีสัญชาติไทยตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการได้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามข้อสั่งการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เรียบร้อยแล้ว ปรากฏตามเอกสารที่ส่งมานี้

สำหรับคำขอมีสัญชาติไทยที่อยู่ระหว่างขั้นตอนการดำเนินการของอำเภอและจังหวัด ก่อนที่จะมีประกาศกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๒) ลงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๘ ขอให้ดำเนินการต่อไป โดยใช้แนวทางปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้แทน ทั้งนี้ ขอให้จังหวัดแจ้งอำเภอทุกแห่ง ในเขตพื้นที่ทราบและถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายเกษรา บุญราช)
อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการทะเบียน
ส่วนการทะเบียนราษฎร
โทร ๐-๒๗๙๑-๗๓๑๔-๖

ประกาศกระทรวงมหาดไทย

เรื่อง การสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว
ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการได้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย (ฉบับที่ ๒)

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการในการขอมีสัญชาติไทยให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม
๒๕๕๓ เรื่อง อนุมัติหลักเกณฑ์การกำหนดสถานะกลุ่มเป้าหมายตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะ
และสิทธิของบุคคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกประกาศกระทรวงมหาดไทยแก้ไขเพิ่มเติม
ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและ
มารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการได้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่
๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ ๕ ของประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง
การสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทย
เป็นการทั่วไป และการได้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

ข้อ ๒ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อ ๕/๑ และข้อ ๕/๒ ของประกาศกระทรวงมหาดไทย
เรื่องการสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว
ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการได้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

“ข้อ ๕/๑ ในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ที่จะได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไปตามข้อ ๑
ข้อ ๒ และข้อ ๓ ของประกาศกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้อธิบดีกรมการปกครองเป็นผู้พิจารณาผู้มีคุณสมบัติ
โดยคำแนะนำหรือความเห็นของคณะอนุกรรมการกลั่นกรองการพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่ชนกลุ่มน้อย

(๒) ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณา
ผู้มีคุณสมบัติ โดยคำแนะนำหรือความเห็นของคณะอนุกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยและให้สถานะ
คนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่ชนกลุ่มน้อยระดับจังหวัด

ทั้งนี้ ให้ผู้ที่มีคุณสมบัตินั้นได้สัญชาติไทยตั้งแต่วันที่ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง
การสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทย
เป็นการทั่วไป และการได้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ มีผลใช้บังคับ

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘

(อนุพงษ์ เผ่าจินดา)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

บันทึกการเขียน

ประกาศกรมการปกครอง

เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการขอมีสัญชาติไทยและการตรวจคุณสมบัติของผู้ขอมีสัญชาติไทยตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงการปฏิบัติในการขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่อนุมัติหลักเกณฑ์การกำหนดสถานะของบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและอาศัยอยู่มานาน และกลุ่มบุคคลตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามข้อ ๕/๒ ของประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) ลงวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘ อธิบดีกรมการปกครองออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ผู้มีคุณสมบัติที่จะได้รับสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ และประสงค์จะขอมีสัญชาติไทย ให้ยื่นคำขอพร้อมด้วยหลักฐานต่างๆ ดังนี้

ก. สถานที่ยื่นคำขอ ได้แก่

(๑) ผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติในท้องที่กรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทยที่สำนักบริหารการทะเบียน (ส่วนการทะเบียนราษฎร) อาคารกรมการปกครอง (คลอง ๙) อำเภอสาธุการ จังหวัดปทุมธานี

(๒) ผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติในท้องที่จังหวัดอื่น ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทย ณ ที่ว่าการอำเภอที่ผู้ขอมีภูมิลำเนาอยู่ตามทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติ

ข. หลักฐานที่ต้องยื่นพร้อมคำขอมีสัญชาติไทย ได้แก่

(๑) ผู้ยื่นคำขอ (กรณียื่นคำขอแทน)

(๑) บัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย หรือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน

(๒) ทะเบียนประวัติ (ถ้ามี)

(๒) ผู้ขอมีสัญชาติไทย

(๑) รูปถ่ายขนาด ๒ นิ้ว จำนวน ๓ รูป (กรณีผู้ยื่นคำขอยังไม่บรรลุนิติภาวะ ใช้รูปถ่าย จำนวน ๖ รูป โดยให้ติดในแบบคำขอ จำนวน ๓ ชุด)

/(๒) บัตรประจำตัว...

(๒) บัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย หรือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ยกเว้นกรณีผู้ขอมียาอยู่ไม่ถึงเกณฑ์ทำบัตร ให้ใช้สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้าน หรือใบรับรองรายการทะเบียนประวัติจากฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรแทน

(๓) สุตินิพนธ์ หรือหนังสือรับรองการเกิด หรือหนังสือรับรองสถานที่เกิด

(๔) ทะเบียนประวัติ หรือแบบสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (แบบ ๘๙) ของผู้ขอมีสัญชาติไทย (ถ้ามี)

(๕) ทะเบียนประวัติของบิดา และหรือมารดาของผู้ขอมีสัญชาติไทย ถ้าไม่มีให้ใช้หนังสือรับรองที่นายอำเภอออกให้แทนได้ โดยหนังสือดังกล่าวจะต้องระบุประเภทของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ วันเดือนปีที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรไทย และรายชื่อพยานบุคคลที่ให้การรับรองอย่างน้อย ๒ คน ทั้งนี้เอกสารตามข้อนี้ให้ยกเว้นสำหรับกรณีผู้ขอมีสัญชาติไทยเป็นบุคคลไร้รากเหง้า

(๖) บัตรประจำตัวของบิดา และหรือมารดาของผู้ขอมีสัญชาติไทย ยกเว้นกรณีบิดาและหรือมารดาเสียชีวิต หรือผู้ขอเป็นบุคคลไร้รากเหง้า

(๗) หลักฐานหรือหนังสือรับรองการศึกษา ยกเว้นเด็กอายุต่ำกว่า ๗ ปี และบุคคลที่ไม่ได้เรียนในระบบโรงเรียน ให้เจ้าหน้าที่ที่รับคำขอสอบถามผู้ขอมีสัญชาติไทยให้ได้ว่ามีความสามารถพูดและฟังภาษาไทยเข้าใจได้

(๘) กรณีผู้ขอเคยต้องโทษคดีอาญา ยกเว้นความผิดโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ให้แสดงหลักฐานสำเนาคำพิพากษาของศาลและหนังสือรับรองคดีถึงที่สุด หรือหลักฐานอื่นที่แสดงผลของคดีถึงที่สุด และถ้าผู้ขอเคยได้รับโทษจำคุกจะต้องแสดงหลักฐานการพ้นโทษซึ่งต้องพ้นโทษมาแล้วอย่างน้อย ๕ ปี นับถึงวันที่ยื่นคำขอ

(๙) หลักฐานแสดงการประกอบอาชีพดังต่อไปนี้ ยกเว้นกรณีผู้ขอยังไม่บรรลุนิติภาวะ

- ใบอนุญาตทำงาน หนังสือรับรองจากสถานประกอบการ และหลักฐานการเสียภาษี (ยกเว้นกรณีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์เสียภาษี) หรือ

- หนังสือรับรองการประกอบอาชีพสุจริต ที่ออกให้โดยส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือ

- กรณีผู้ขอเป็นพระภิกษุ สามเณร หรือนักบวชในศาสนาอื่น ต้องแสดงหลักฐานรับรองสถานะเป็นบรรพชิต และต้องปฏิบัติศาสนกิจมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี หรือ

- กรณีผู้ขอเป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ต้องแสดงหลักฐานรับรองสถานะความเป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๑๐) กรณีผู้ขอเป็นบุคคลไร้รากเหง้า ต้องแสดงหนังสือรับรองความเป็นบุคคลไร้รากเหง้าและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาอย่างน้อย ๑๐ ปี นับถึงวันที่ยื่นคำขอ ที่ออกให้โดยหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนที่จดทะเบียนตามกฎหมายหรือขึ้นทะเบียนเป็นหน่วยงานสงเคราะห์กับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(๑๑) กรณีผู้ขอเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศ ต้องแสดงหนังสือรับรองการทำคุณประโยชน์และผลงานที่ออกให้โดยหน่วยงานราชการระดับกรมหรือเทียบเท่ากรมที่เกี่ยวข้อง

(๑๒) แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ขอมีสัญชาติไทย (ให้พิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ขอมีสัญชาติไทย จำนวน ๒ แผ่น จัดส่งให้จังหวัด ๑ แผ่นและเก็บไว้ที่อำเภอ ๑ แผ่น เว้นแต่กรณีผู้ขอเป็นบุคคลที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศ ให้พิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ขอจำนวน ๔ แผ่น จัดส่งให้กรมการปกครองจำนวน ๒ แผ่น เก็บไว้ที่จังหวัด และอำเภอ แห่งละ ๑ แผ่น)

/๑๖ ๒๑ ๑๑๑๑๑๑๑๑

ข้อ ๒ ขั้นตอนและวิธีดำเนินการในการขอมีสัญชาติไทย ดังนี้

ก. การดำเนินการในส่วนของอำเภอ

(๑) เจ้าหน้าที่ตรวจสอบคำขอ และพยานเอกสารตัวจริงพร้อมสำเนา เมื่อเห็นว่าถูกต้องให้ลงชื่อรับรองสำเนา

(๒) พิมพ์ลายนิ้วหัวแม่มือซ้ายและขวาของผู้ขอมีสัญชาติไทยในคำขอและลงชื่อกำกับ

(๓) กรณีผู้ขอมีสัญชาติไทยไม่มีหลักฐานบัตรประจำตัวของบิดาและหรือมารดา หรือหลักฐานการศึกษา ให้เจ้าหน้าที่สอบ ปค. ๑๔ ไว้เป็นหลักฐานให้ทราบถึงสาเหตุดังกล่าว

(๔) บันทึกปากคำบุคคลที่น่าเชื่อถือ ๒ คน เพื่อรับรองว่าผู้ขอเป็นผู้มีความประพฤติดี ไม่ดำรงชีพด้วยวิธีการขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี

(๕) ส่งตัวผู้ขอมีสัญชาติไทยไปพิมพ์ลายนิ้วมือที่สถานีตำรวจภูธรท้องที่เพื่อตรวจประวัติอาชญากรรมจากกองทะเบียนประวัติอาชญากรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยกเว้นกรณีผู้ขอมีสัญชาติไทยเป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปีบริบูรณ์

(๖) สรุปผลการตรวจสอบตามแบบที่กำหนด พร้อมทั้งลงชื่อกำกับและส่งเรื่องให้นายอำเภอพิจารณา

(๗) เมื่อนายอำเภอในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพิจารณาแล้วเห็นว่าหลักฐานครบถ้วนและถูกต้อง ให้ออกใบรับคำขอให้ผู้ขอมีสัญชาติไทยไว้เป็นหลักฐาน แล้วส่งเรื่องให้จังหวัดพิจารณา แต่ถ้าตรวจสอบแล้วพบว่าหลักฐานไม่ถูกต้องหรือมีข้อบกพร่อง ให้ส่งเรื่องคืนผู้ร้องและแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ขอทราบโดยเร็ว

ข. การดำเนินการในส่วนของจังหวัด (ที่ทำการปกครองจังหวัด)

(๑) ตรวจสอบคำขอ พยานหลักฐานของผู้ขอ และคุณสมบัติของผู้ขอตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการส่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยการตรวจคุณสมบัติเรื่องความประพฤติ การกระทำความผิดที่เป็นโทษทางอาญา และพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคง ให้ดำเนินการดังนี้ ยกเว้นกรณีผู้ขอมีสัญชาติไทยเป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปีบริบูรณ์ ไม่ต้องตรวจคุณสมบัติดังกล่าว

(๑.๑) ตรวจสอบการกระทำ การสนับสนุน หรือเป็นเครือข่ายในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากฐานข้อมูลของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค และตำรวจภูธรจังหวัด

(๑.๒) ตรวจสอบการกระทำ การสนับสนุน หรือเป็นเครือข่ายในการกระทำความผิดที่เป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศ เช่น การค้าประเวณี การค้าของเถื่อน การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การประกอบธุรกิจที่เอารัดเอาเปรียบประชาชน และการกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ เป็นต้น จากฐานข้อมูลและมาตรการทางการข่าวโดยตำรวจภูธรจังหวัด และตำรวจสันติบาล

(๒) สรุปผลการตรวจสอบ นำเข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยและให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่ชนกลุ่มน้อยระดับจังหวัด แล้วนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณา

(๓) แจ้งผลการพิจารณาของผู้ว่าราชการจังหวัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(๓.๑) แจ้งอำเภอเพื่อแจ้งผู้มีสัญชาติไทยทราบ และให้ผู้ขอไปดำเนินการ
ขอลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านและขอทำบัตรประจำตัวประชาชนต่อไป

(๓.๒) แจ้งสำนักบริหารการทะเบียน (ส่วนการทะเบียนราษฎร) พร้อมส่งคำขอ
มีสัญชาติไทยของผู้ขอที่ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติฯ จำนวน ๑ ชุดเพื่อกำหนดเลข
ประจำตัวประชาชนให้แก่ผู้ขอ

(๔) กรณีผู้มีสัญชาติไทยเป็นบุคคลที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศ ให้จังหวัดส่ง
คำขอฉบับจริงและพยานหลักฐาน พร้อมแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ จำนวน ๒ แผ่น และผลการตรวจสอบ ให้
กระทรวงมหาดไทยเพื่อดำเนินการนำเข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะกรรมการกลั่นกรองเกี่ยวกับสัญชาติ และ
เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย

ข้อ ๓ การขอมีสัญชาติไทยสำหรับผู้ขอที่มีชื่อในทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติในเขต
กรุงเทพมหานคร ให้ดำเนินการเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น โดยขั้นตอนใดที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของอำเภอ
ให้หมายถึงสำนักบริหารการทะเบียน จังหวัดให้หมายถึงกรมการปกครอง และผู้ว่าราชการจังหวัดให้หมายถึง
อธิบดีกรมการปกครอง

ข้อ ๔ คำขอมีสัญชาติไทยให้ใช้คำขอตามแบบท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการ
สั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทย
เป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ไปพลางก่อน
จนกว่าอธิบดีกรมการปกครองจะแจ้งเปลี่ยนแปลง

ข้อ ๕ บรรดาคำขอมีสัญชาติไทยและการปฏิบัติในการขอมีสัญชาติไทยที่ได้ดำเนินการ
ไว้แล้วก่อนวันที่ประกาศฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นคำขอและการปฏิบัติตามประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

(นายกฤษฎา บุญราช)

อธิบดีกรมการปกครอง

หลังจากที่ผู้มีอำนาจตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ดังกล่าว พิจารณาคุณสมบัติว่า ครบถ้วนตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดไว้แล้ว จะจัดทำประกาศเพื่อแจ้งต่อสาธารณชนและผู้ยื่นคำร้องให้ทราบ หลังจากนั้น จะทำการขอให้สำนักงานทะเบียนกลาง พิจารณากำหนดเลขประจำตัวประชาชนชุดใหม่ โดยเลขประจำตัวประชาชนจะขึ้นต้นด้วยเลข 8 ส่วนเลขกลุ่มจะยังคงเดิม ยกเว้น บุคคลบนพื้นที่สูง(กลุ่มเลข 50) กลุ่มบุคคลชุมชนบนพื้นที่สูง(กลุ่มเลข 71 และ 72) จะได้รับการกำหนดให้เปลี่ยนเลขกลุ่มเป็นกลุ่ม 76 จากนั้นจะแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องไปดำเนินการแก้ไขรายการทางทะเบียนราษฎร และจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนทราบ

➤ ผลในทางกฎหมาย มี 2 ช่วงของการใช้บังคับตามกฎหมาย คือ

1. ถ้าเป็นผู้ที่ได้รับอนุมัติมาก่อนหน้ามติคณะรัฐมนตรี 2 ครั้งนี้ ถือว่า มีสัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนตั้งแต่วันที่รัฐมนตรีก่อการกระทรวงมหาดไทยเห็นชอบ
2. ถ้าเป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณาของคณะกรรมการกลั่นกรองเกี่ยวกับสัญชาติตามประกาศลงวันที่ 26 กันยายน 2555 นี้ ถือว่า ได้สัญชาติไทยตั้งแต่วันที่รัฐมนตรีก่อการกระทรวงมหาดไทยประกาศ

“บุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 และหลักเกณฑ์ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2555 :ซึ่งผ่านกระบวนการพิจารณาแล้ว ถือว่าได้สัญชาติไทย โดยการเกิดตามหลักดินแดน ตั้งแต่วันที่ 26 กันยายน 2555 ซึ่งเป็นวันที่รัฐมนตรีก่อการกระทรวงมหาดไทยออกประกาศ”

ในกรณีที่ป็นบุคคลไร้รากเหง้าในสถานสงเคราะห์ของรัฐ หรือองค์กรเอกชนที่เป็นนิติบุคคล หากสนใจ กรุณาขอข้อมูลที่เป็นรายละเอียดไปได้ที่อีเมลล์ humanstatus@gmail.com โดยจะมีคำอธิบายรายละเอียดให้ศึกษา

“สิทธิการจดทะเบียนสมรส”

เกริ่นก่อนการสมรส

โดยหลักธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อทั้งสองเพศมามีความสัมพันธ์กันแล้ว ย่อมมีการสืบเผ่าพันธุ์เพื่อมีทายาทสืบตระกูลกัน และเมื่อมีรัฐ มีสมาชิกของสังคมเพิ่มมากขึ้น จึงต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ให้รัฐเข้ามามีส่วนในการมีนิติสัมพันธ์กัน เพื่อสามารถนำคำรับรองในการเป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย ที่เรียกว่า “การจดทะเบียนสมรส” ซึ่งหลักการนี้มีหลักการสากลของสังคมโลก ดังที่ปรากฏใน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(Universal declaration of Human Rights)

ข้อ 16

(1) บุรุษและหญิงที่มีอายุครบบริบูรณ์แล้ว มีสิทธิที่จะสมรสและก่อร่างสร้างครอบครัวโดยปราศจากการจำกัดใด อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา ต่างย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการสมรส ระหว่างการสมรส และในการขาดจากการสมรส

(2) การสมรสจะกระทำโดยความยินยอมอย่างอิสระและเต็มใจของผู้ที่จะเป็นคู่สมรสเท่านั้น

(3) ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคม และย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2491 (ค.ศ.1948)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR)

ข้อ 23

1. ครอบครัวเป็นหน่วยรวมของสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นธรรมชาติ และย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

2. สิทธิของชายและหญิงในวัยที่อาจสมรสได้ในการที่จะสมรสและมีครอบครัวย่อมได้รับการรับรอง

3. การสมรสจะกระทำโดยปราศจากความยินยอมอย่างเต็มใจของผู้ที่เจตนาจะสมรสกันมิได้

4. รัฐภาคีแห่งกติกานี้จะดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อประกันความเสมอภาคแห่งสิทธิและความรับผิดชอบของคู่สมรสในการที่จะสมรส ระหว่างการสมรสและเมื่อการสมรสสิ้นสุดลง ในกรณีการสิ้นสุดของการสมรส จะต้องมีการปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองที่จำเป็นแก่บุตร

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 มีผลใช้บังคับวันที่ 30 มกราคม 2540

จากประเด็นของการพิจารณาการรับจดทะเบียนสมรส เพื่อให้ได้คุณสมบัติครบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์(ป.พ.พ.)บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว โดยเฉพาะมาตรา 1452 มีหนังสือสั่งการล่าสุดของกระทรวงมหาดไทย และกรมการปกครองที่แจ้งเวียนไปในกรณีของหญิงสัญชาติไทยที่จะจดทะเบียนสมรสกับคู่สมรสชาวต่างชาติ ซึ่งในการสั่งการตามหนังสือฉบับดังกล่าวมีข้อสังเกตที่คิดว่า ยังมีบางข้อที่ต้องปรับปรุงโดยเฉพาะในเรื่องของสิทธิในการก่อตั้งครอบครัว และบางเรื่องที่เป็นข้อกำหนดโดยมิได้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนสิทธิการก่อตั้งครอบครัวสิทธิการจดทะเบียนสมรสที่มีพันธกรณีระหว่างประเทศเข้ามาพิจารณาเป็นหลักเกณฑ์เรื่องสิทธิเสรีภาพ

สิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากที่นายทะเบียนตรวจสอบคุณสมบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ครบทั้ง 9 มาตรา 8 ประการตามตัวอย่างของการตรวจสอบตามตารางการตรวจสอบคุณสมบัติของคู่สมรสที่จะจดทะเบียนสมรสกัน อาจเป็นไปได้ว่า ควรจะเป็นเรื่องที่อาจจะนำไปใช้ประกอบการรวบรวมความเห็นทางกฎหมายให้กับนายทะเบียนก่อนที่จะพิจารณาลงนาม หรือว่าอนุญาตในการจดทะเบียนสมรส หรือ ในนี้จะต้องตรวจสอบคุณสมบัติพบว่า จะมีคุณสมบัติที่บกพร่องหรือไม่ ครบตามกฎหมายจะได้อาศัยเหตุแห่งบทบัญญัติของกฎหมาย 9 มาตรา 8 หัวข้อในการที่จะปฏิเสธสิทธิในการรับจดทะเบียนสมรส ดีกว่าไม่ทราบเลยว่า นายทะเบียนพิจารณาด้วยเงื่อนไขใด หรือไม่มีเงื่อนไขใดในการพิจารณาซึ่งสามารถใช้ตารางวิเคราะห์ได้

เรื่องเล่าคลาสสิคสิทธิมนุษยชน...ว่าด้วย “แนวทางปฏิบัติในการกำหนดสถานะบุคคล”

ตรวจสอบคุณสมบัติของคู่สมรสที่ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์(ป.พ.พ.)

คำร้องที่...../..... ลงวันที่..... 2559 ระหว่าง..... กับ.....

ลำดับ	กฎหมาย	ชาย	ครบ	ไม่ครบ เพราะ	หญิง	ครบ	ไม่ครบ เพราะ
1.	ปพพ.1448	อายุ ปี			อายุ ปี		
2.	ปพพ.1449	ความสามารถ			ความสามารถ		
3.	ปพพ.1450	ไม่เป็นญาติ			ไม่เป็นญาติ		
4.	ปพพ.1451	ไม่เป็นบุตร			ไม่เป็นบุตร		
5.	ปพพ.1452	ไม่เป็นคู่สมรส			ไม่เป็นคู่สมรส		
6.	ปพพ.1453	-	-	-			
7.	ปพพ.1454	ผปค. ยินยอม			ผปค. ยินยอม		
8.	ปพพ.1455,8	ยินยอมสมรส			ยินยอมสมรส		

เงื่อนไขการสมรส เมื่อคู่สมรสมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด และไม่เข้าข้อห้าม นายทะเบียนไม่มีสิทธิปฏิเสธการรับคำร้องและปฏิเสธการอนุญาตให้จดทะเบียนสมรส เนื่องจากไม่มีกฎหมายให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจ การไม่อนุญาตต้องระบุเหตุผลและสิทธิการอุทธรณ์

1. ชายและหญิงต้องมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์แล้วทั้งสองคน และผู้เยาว์จะทำการสมรสได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง (ปพพ. มาตรา 1448 บัญญัติไว้ว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้” และมาตรา 1456 ยังได้บัญญัติไว้ว่า “ถ้าไม่มีผู้ที่มีอำนาจให้ความยินยอมตามมาตรา 1454 หรือมีแต่ไม่ให้ความยินยอมหรือไม่อยู่ในสภาพที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมได้ ผู้เยาว์อาจร้องขอต่อศาลเพื่ออนุญาตให้ทำการสมรส”)

2. ชายและหญิงต้องไม่เป็นคนวิกลจริต หรือเป็นบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ (ปพพ. มาตรา 1449 บัญญัติไว้ว่า “การสมรสจะทำได้ถ้าชายหรือหญิงเป็นบุคคลวิกลจริตหรือเป็นบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ”)

3. ชายและหญิงมิได้เป็นญาติสืบสายโลหิตต่อกัน หรือเป็นพี่น้องร่วมบิดา มารดา หรือร่วมแต่บิดา หรือมารดา (ปพพ. มาตรา 1450 บัญญัติไว้ว่า “ชายหญิงซึ่งเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมาก็ดี เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาก็ดี จะทำการสมรสกันไม่ได้ ความเป็นญาติดังกล่าวมานี้ให้ถือตามสายโลหิตโดยไม่คำนึงว่าเป็นญาติโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่”)

4. ผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรมจะสมรสกันไม่ได้ (ปพพ. มาตรา 1451 บัญญัติไว้ว่า “ผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมจะสมรสกันไม่ได้”)

5. ชายและหญิงมิได้เป็นมิได้เป็นคู่สมรสของบุคคลอื่นอยู่ (ปพพ. มาตรา 1452 บัญญัติไว้ว่า “ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้”)

6. ชายและหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากัน (ปพพ. มาตรา 1458 บัญญัติไว้ว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากัน และต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย”)

7. หญิงห้ามขายจะสมรสใหม่ได้ต่อเมื่อขาดจากการสมรสเดิมแล้วไม่น้อยกว่า 310 วัน(ปพพ. มาตรา 1453 บัญญัติไว้ว่า “หญิงที่สามีตายหรือที่การสมรสสิ้นสุดลงด้วยประการอื่น จะทำการสมรสใหม่ได้ต่อเมื่อการสิ้นสุดแห่งการสมรสได้ค่าพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าสามร้อยสิบวัน เว้นแต่ (1) คลอดบุตรแล้วในระหว่างนั้น (2) สมรสกับคู่สมรสเดิม(3) มีใบรับรองแพทย์ประกาศยับยั้งหรือประณายซึ่งเป็นผู้ประกอบการรักษาโรคในสาขาเวชกรรมได้ตามกฎหมายว่ามิได้มีครรภ์หรือ(4) มีคำสั่งของศาลให้สมรสได้ การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากัน และต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย”)

8. การยินยอมที่จะสมรส หรือให้ผู้เยาว์สมรสกันนั้น (ปพพ. มาตรา 1455 ว่า “ การให้ความยินยอมให้ทำการสมรสจะกระทำได้ แต่โดย (1) ลงลายมือชื่อในทะเบียนขอจดทะเบียนสมรส (2) ทำเป็นหนังสือแสดงความยินยอมโดยระบุชื่อผู้จะสมรสทั้งสองฝ่าย และลงลายมือชื่อของผู้ให้ความยินยอม (3) ถ้ามีเหตุจำเป็น จะให้ความยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนก็ได้ และความยินยอมนั้น เมื่อให้แล้วถอนไม่ได้”

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจสอบ.....ลงชื่อ.....นายทะเบียน
(.....)(.....)

กรมการปกครองเคยมีหนังสือเวียนไปยังสำนักทะเบียนต่างๆ อาจจะมีผลกระทบสิ่งที่น่าสนใจในเรื่องของการที่ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติ 9 มาตรา 8 หัวข้อจะได้ใช้เป็นประโยชน์ในการที่จะปฏิเสธในการไม่อนุญาตให้จดทะเบียนสมรสกันระหว่างคู่สมรสซึ่งเป็นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นบุคคลสัญชาติไทยหรือว่าจะเป็นบุคคลต่างด้าวทั้งคู่ มาขอให้นายทะเบียนพิจารณาคุณสมบัติที่เป็นไปตามกฎหมายและรับรองกันมีนิติสัมพันธ์ ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องไปถึงบุตรที่จะมีสัญชาติไทยโดยชอบด้วยกฎหมาย อันเกิดจากบิดาซึ่งเป็นผู้มีสัญชาติไทย หรือการที่คู่สมรสจะมีโอกาสใช้สิทธิของการที่เป็นคู่สมรสของบุคคลสัญชาติไทย โดยที่ฝ่ายชายเป็นผู้มีสัญชาติไทย แต่ฝ่ายหญิงยังไม่มีสัญชาติไทย ก็สามารถที่จะไปยื่นคำร้องขอถือสัญชาติไทยตามสามี โดยอาศัยมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 โดยมีแนวทางการใช้ดุลยพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งกำหนดไว้แล้ว สำหรับบุคคลที่เป็นผู้มีสัญชาติไทยทั่วไป และหญิงซึ่งเป็นคนต่างด้าวที่เป็นชนกลุ่มน้อย สามารถจดทะเบียนสมรส แล้วขอถือสัญชาติไทยตามสามีได้โดยอาศัยทั้งกฎกระทรวงและหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง นี่ก็คือ เรื่องของสิทธิการก่อตั้งครอบครัวที่ควรจะเป็นไปตามหลักการสากลของโลก ผู้ชายที่เป็นไทย ผู้หญิงเป็นคนต่างด้าว อาศัยมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 พร้อมด้วยกฎกระทรวงทั่วไปและกฎกระทรวงสำหรับชนกลุ่มน้อย กฎกระทรวงกำหนดแบบ วิธีการ และค่าธรรมเนียมในการยื่นคำขอเกี่ยวกับการได้สัญชาติไทย การแปลงสัญชาติ และการกลับคืนสัญชาติไทยสำหรับคนต่างด้าวซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย พ.ศ.2545 และ แก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ. 2555 เปิดโอกาสให้บุคคลต่างด้าวที่เป็นภริยาของผู้มีสัญชาติไทยที่เป็นผู้ชาย ยื่นคำร้องได้โดยอำนาจเป็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในกรณีนี้ผมในฐานะที่เป็นอนุกรรมการจากตัวแทนถาวรที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้รับมอบหมายให้ไปร่วมประชุมกับ คณะอนุกรรมการกลั่นกรองการขอแปลงสัญชาติ การขอถือสัญชาติตามสามี และการขอคืนสัญชาติ เป็นประจำทุกเดือนโดยมีรองอธิบดีกรมการปกครอง ฝ่ายบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นประธานอนุกรรมการฯ เป็นสิทธิ และโอกาสหลังจากที่บุคคลทั้งคู่จดทะเบียนสมรส ที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว

การยกเว้นกรณีที่ผ่านมากระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการมีหลักเกณฑ์และเรื่องราวที่มีแนวทางดูจะเอกราชจะได้ปฏิบัติตามกฎหมายถูกต้องครบถ้วนในกระบวนการนี้ ถ้าว่าผลสำเร็จจากการพิจารณาของผู้มีอำนาจ คือ อำนาจตามกฎหมายบัญญัติไว้ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็จะจัดทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทยและระบุถึงหญิงต่างด้าวที่มีสามีเป็นผู้มีสัญชาติไทย ได้สัญชาติไทยตามสิทธิที่กำหนด โดยกฎหมายกำหนดให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะได้ไปเปลี่ยนแปลงสถานะทางทะเบียนราษฎรพร้อมทั้งขอมีบัตรประจำตัวประชาชนเป็นแม่ของลูกไทยที่มีผลทางกฎหมายอย่างสมบูรณ์ นี่ก็คือ สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานขั้นแรกของครอบครัว

อีกเรื่องหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของผลของการจดทะเบียนสมรส นั่นก็คือ คู่สมรสฝ่ายหญิงที่เป็นผู้มีสัญชาติไทย หากมีนิติสัมพันธ์ผ่านการจดทะเบียนสมรสซึ่งเท่าที่รับรองโดยนายทะเบียนของแต่ละท้องที่แล้วว่า หญิงต่างด้าวที่เป็นผู้มีสัญชาติไทย มีคุณสมบัติพร้อมที่จะจดทะเบียนสมรสกับคู่สมรสที่มีคุณสมบัติพร้อมตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลระหว่างชายชาวต่างชาติ คนไร้สัญชาติหรือบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน ก็สามารถจดทะเบียนสมรสกับหญิงสัญชาติไทยได้ และผลที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนสมรส มีใบสำคัญสมรส หลังจากนั้นชายซึ่งยังไม่มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเป็ชายชาวต่างชาติทั่วไป หรือชายที่เป็นชนกลุ่มน้อย หรือชายที่เป็นบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ก็มีสิทธิที่จะขอแปลงสัญชาติโดยอาศัยมาตรา 11(4) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ.2551 ซึ่งบุคคลที่เป็นคนต่างด้าวจะได้รับการยกเว้นใน 2 เดือนนี้ก็คือไม่ต้องนับระยะเวลาการมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยต่อเนื่อง 5 ปีและไม่ต้องสอบ หรือว่าทดสอบเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไทยซึ่งปรากฏอยู่ในมาตรา 10(4) และ(5)ของพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แต่จะต้องพิจารณาคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์หรือแนวทางการใช้ดุลยพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ก่อนที่จะพิจารณาเห็นสมควรอนุญาต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะนำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ให้แปลงสัญชาติตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็จะจัดทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อจะประกาศให้สาธารณชนได้ทราบว่าบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการแปลงสัญชาติเป็นผู้มีสัญชาติไทย ซึ่งกรณีนี้ต้องสละสัญชาติเดิมด้วย ทั้งการแปลงสัญชาติของบุคคลต่างด้าวทั่วไป และการแปลงสัญชาติที่ได้รับผลจากการเป็นสามีของหญิงสัญชาติไทย หลังจากนั้นจะได้รับการกำหนดเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักใหม่และไปปรับเปลี่ยนสถานะในทะเบียนราษฎร และขอมีบัตรประจำตัวประชาชน

ถ้าหากจะดูจากหนังสือสั่งการของกรมการปกครองตามหนังสือที่มท 0309.3 /ว 14753 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2552 แล้วก็จะสรุปได้ว่าการที่บุคคลซึ่งเกิดและอยู่อาศัยในประเทศไทยแต่ยังไม่มีสัญชาติไทยและทางราชการไทยได้ทำทะเบียนประวัติไว้ ไม่ว่าจะเพื่อบุคคลบนพื้นที่สูงชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ หรือคนต่างด้าวบางกลุ่มที่ยังไม่ได้มีสัญชาติไทย ของประเทศอื่น ๆ ที่อ้างว่า ประเทศต้นทางมิได้บันทึกไว้ จึงทำให้มีการปฏิเสธการออกหนังสือรับรอง ตัวอย่างของเรื่องนี้เป็นเรื่องของการคำร้องขอจดทะเบียนสมรสในท้องที่อำเภอโพธิ์ชัย เมื่อครั้งยังอยู่ในเขตของจังหวัดหนองคาย ก่อนเปลี่ยนแปลงตั้งเป็นจังหวัดบึงกาฬในปัจจุบัน ดังคำพิพากษาศาลปกครองขอนแก่น ตามคดีหมายเลขดำที่ 434/2548 คดีหมายเลขแดงที่ 191/2550 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2550 ระหว่าง นางสาว อ. ผู้ฟ้องคดีที่ 1 และนาย ส. ผู้ฟ้องคดีที่ 2 กับนายอำเภอโพธิ์ชัย ผู้ถูกฟ้องคดี ผลของคดีศาลปกครองขอนแก่นมีคำพิพากษา สรุปได้ว่า “การที่ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ยอมรับจดทะเบียนสมรสให้แก่ผู้ฟ้องคดีทั้งสอง เป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ และมีคำบังคับสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีตรวจพิจารณาคำร้องขอจดทะเบียนสมรสให้แก่ผู้ฟ้องคดีทั้งสอง เมื่อตรวจพิจารณาแล้ว ได้ความว่า การได้เป็นไปตามที่หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดตามหนังสือกระทรวงมหาดไทยปกปิดด่วนมาก ที่ มท 0313/ว 99 ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2525 ข้อ 1 ครบถ้วนแล้ว ก็ให้รับจดทะเบียนสมรสให้แก่ผู้ฟ้องคดีทั้งสองต่อไป ทั้งนี้ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 60 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา” และจะตรวจสอบในลำดับต่อไปว่า นายอำเภอโพธิ์ชัยได้จดทะเบียนสมรสให้กับคู่สมรสทั้งสองหรือไม่ มาตามติดดู เพื่อให้ทราบว่า มีการอุทธรณ์ คำพิพากษาของศาลปกครองขอนแก่นหรือไม่ หรือมีคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดอย่างไร จะนำเรื่องของคู่สมรสรายนี้มาเรียนให้ทราบต่อไป

ส่วนคดีอื่นที่น่าสนใจ คือ คดีที่ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาคำอุทธรณ์ โดยประมวลเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งหมดแล้วมีความเห็นและมีคำพิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นบางส่วนโดยตั้งข้อสังเกตในท้ายคำพิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดี ก็คือนายอำเภอหนาแหว่พิจารณาดำเนินการจดทะเบียนสมรสให้กับผู้ฟ้องคดีทั้ง 5 ตามคำร้อง เหตุที่แก้ตรงนี้เพราะศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองไม่สามารถออกคำบังคับให้นายอำเภอหนาแหว่ ในฐานะนายทะเบียนจดทะเบียนสมรสให้กับผู้ฟ้องคดีได้ โดยเปลี่ยนถ้อยคำในเชิงการมีข้อสังเกตให้นายอำเภอหนาแหว่ ดำเนินการตามกฎหมาย นี่คือนี่สิ่งที่สำคัญสูงสุดในเรื่องของสิทธิเสรีภาพในการก่อตั้งครอบครัวตามหลักการสิทธิมนุษยชน ที่เริ่มต้นด้วยการมีนิติสัมพันธ์ที่รับรองโดยเจ้าหน้าที่รัฐ และจะมีผลผูกพันไปยังบุคคลภายนอก ถึงการเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนสิทธิประโยชน์ที่จะตามมาหลังการจดทะเบียนสมรสมีอีกมากมาย ขึ้นอยู่กับว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องบัญญัติไว้อย่างไร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพย์สินก่อนการสมรส สินสมรส สิทธิในการกำหนดสถานะบุคคลของคู่สมรส หรือสิทธิต่างๆ ของบุตร รวมไปถึงการเป็นทายาทโดยธรรม

จากกรณีการฟ้องคดีของบุคคลทั้ง 5 หลังจากให้นายอำเภอหนาแหว่ปฏิเสธการอนุญาตให้จดทะเบียนสมรส และคดีอยู่ในความรับผิดชอบของศาลปกครองขอนแก่น ส่วนหนึ่งที่เป็นประเด็นในการพิจารณาคือ ผู้ถูกฟ้องคดีมีหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นคู่สมรสที่เป็นคนต่างด้าว กลุ่มเราโพยกว่าแต่ละคนเคยเป็นผู้ที่จะทำทะเบียนทำบัตรประจำตัวโดยกรมการปกครอง ออกให้โดยสำนักทะเบียนกลาง ได้มีการหมุนเวียนไปยังจัดทำทะเบียนประวัติในสถานที่ต่าง ๆ และออกบัตรประจำตัวให้ สามารถนำสืบพิสูจน์รวมถึงกระบวนการว่าอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อเนื่อง มิได้มีคู่สมรสมาก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในประเทศไทย จากตรงนี้สามารถนำสืบ ซึ่ง ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษาให้นายอำเภอหนาแหว่ ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการจดทะเบียนสมรสให้กับผู้ฟ้องคดีทั้ง 5 คู่ตามคำร้องขอจดทะเบียนและบันทึกทะเบียนครอบครัวลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2550 ของผู้ฟ้องคดีกับคู่สมรสของผู้ฟ้องคดีทั้ง 5 ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา

แต่ในกรณีนี้ ผู้ถูกฟ้องคดี คือ นายอำเภอหนาแหว่ ได้ยื่นคำฟ้องอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดผ่านศาลปกครองขอนแก่นว่า คู่สมรสเป็นชนสัญชาติลาวเกิดและเติบโตในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยในลักษณะไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนกระบวนการพิสูจน์การที่ยังไม่เคยจดทะเบียนสมรสกับบุคคลอื่น หรืออยู่ระหว่างการสมรส บุคคลทั้ง 5 คู่ไม่สามารถจะบอกได้ว่า ผู้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสที่เป็นชาวลาวยอพยพ ไม่มีประจักษ์พยานที่บอกว่า ยังไม่เคยจดทะเบียนสมรสกันมาก่อน ทำให้นายทะเบียนยังไม่เชื่อและมีคำสั่งที่ไม่อนุญาตให้จดทะเบียนสมรส

จากเรื่องดังกล่าวถือเป็นประเด็นสิทธิมนุษยชน “การก่อตั้งครอบครัว” ซึ่งบูรณาการเป็นองค์รวม โดยพิจารณาจากผลของคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. 233/2557 โดยขอย้อนกลับไปศึกษาถึงกรณีทีุ่บุคคลทั้ง 5 ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองขอนแก่น ตามคดีหมายเลขดำที่ 331/2549 ศาลปกครองขอนแก่น พิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีนี้ มิใช่คดีปกครอง เป็นอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลปกครองไม่มีอำนาจพิจารณา ตามคำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ 325/2549 บุคคลทั้ง 5 ยื่นคำอุทธรณ์คำสั่งไม่รับไว้พิจารณา โดยฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุด ตามคำร้องที่ 829/2549 โดยศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งที่ 61/2550 วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2550 มีคำสั่งว่า กรณีนี้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง จึงมีคำสั่งกลับคำสั่งของศาลปกครองขอนแก่น ให้รับไว้พิจารณาต่อไปตามรูปคดี คำสั่งนี้มีนายดำริ วัฒนะสิงห์ ทะลาการ หัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด และเป็นตุลาการเจ้าของสำนวน องค์คณะตุลาการศาลปกครองสูงสุด ประกอบด้วย นายปรีชา ขวลิตรำรง, นายวิชัย ชื่นชมพูนุท, นายจรัสญ์ อินทจาร และนายวรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ซึ่งต้องขอชี้แจงผลการพิจารณาไว้ ณ ที่นี้

หลังจากที่ตุลาการศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งกลับให้ศาลปกครองขอนแก่น รับคดีไว้พิจารณาต่อไปตามรูปคดีแล้ว ตุลาการศาลปกครองขอนแก่น อันประกอบไปด้วย ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น ตุลาการเจ้าของสำนวน และมีเป็นตุลาการผู้แถลงคดี พิจารณาไต่สวนทวนความแล้วมีคำพิพากษาศาลปกครองขอนแก่น ตามคำพิพากษาที่ สรุปได้ว่า

จากการพิจารณาขององค์คณะตุลาการศาลปกครองสูงสุดประกอบด้วยนายเนพล เสงเจริญ เป็นตุลาการเจ้าของสำนวน ดร.ชาญชัย แสวงศักดิ์ ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด, นายสมรรถชัย วิศาลาภรณ์, นายประวิตร บุญเทียม และนายสมชัย วัฒนะกรูณ โดยมีนายวิจิตต์ รักถิ่น เป็นตุลาการผู้แถลงคดี ปรากฏตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขแดงที่ 233/2557 เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2557 สรุปได้ว่า ผู้ฟ้องคดีทั้ง 5 พร้อมด้วยคู่สมรสได้แสดงเจตนาสมรสที่จะจดทะเบียนสมรสกันด้วยการยื่นคำร้อง(คร.1)ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน 2549 ถึงวันที่ออกคำสั่งทางปกครองไม่อนุญาตให้จดทะเบียนสมรสเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2550 โดยเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2550 นายอำเภอหนองบัว มีหนังสือแจ้งให้ผู้ฟ้องคดีไปนำเอกสารจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และหรือสถานกงสุลมาประกอบการพิจารณา นั้น จะเป็นการผลักภาระให้กับผู้ฟ้องคดี หรือไม่ เพียงใด และการได้ผ่านกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครอง จนกระทั่ง มีการยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น/ศาลปกครองขอนแก่น ซึ่งศาลปกครองขอนแก่นมีคำพิพากษาสรุปได้ว่า “ให้ผู้ถูกฟ้องคดี(นายอำเภอหนองบัว)ดำเนินการจดทะเบียนสมรสให้กับผู้ฟ้องคดีทั้ง 5 ตามคำร้องขอจดทะเบียนและบันทึกทะเบียนครอบครัวลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2550ของผู้ฟ้องคดีทั้งห้ากับคู่สมรสของผู้ฟ้องคดีภายใน 30 วันนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา” แต่ผู้ถูกฟ้องคดี(นายอำเภอหนองบัว)ได้ยื่นคำอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด ตามคดีหมายเลขดำที่ อ.762/2554 ต่อมาศาลปกครองสูงสุดได้พิจารณาและมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2557 สำนักทะเบียนอำเภอหนองบัวดำเนินการจดทะเบียนสมรสให้กับบุคคลทั้ง 5 คู่ในวันที่ 26-27 สิงหาคม 2557 ทอดระยะเวลาหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาเป็นข้อสังเกตให้นายทะเบียนอำเภอหนองบัวดำเนินการจดทะเบียนสมรสให้กับบุคคลทั้ง 5 คู่ เป็นเวลาเกินกว่า 2 เดือน

ท่านคิดว่าสิทธิการก่อตั้งครอบครัว ชายและหญิง ที่มีคุณสมบัติครบตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้ จะสามารถช่วยให้การกำหนดสถานะบุคคลได้อย่างไรบ้าง

อยู่กินฉันสามีภรรยากับคนต่างด้าวมาหลายปี ... จดทะเบียนสมรสให้ด้วย !

(หนังสือพิมพ์บ้านเมือง คอลัมน์คดีปกครอง ฉบับวันเสาร์ที่ 20 กันยายน 2557) โดย นายปกครอง

“คดีปกครองที่จะนำมาเล่าสู่กันฟังฉบับนี้เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการสมรส ซึ่งการจัดพิธีแต่งงานเพียงอย่างเดียว มิได้ทำให้การสมรสมีผลในทางกฎหมาย แต่ต้องมีการจดทะเบียนต่อนายทะเบียนและต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย เช่น ชายหญิงจะต้องมีอายุ 17 ปี บริบูรณ์ การไม่เป็นพี่น้องหรือเครือญาติกัน หรือไม่มีคู่สมรสอยู่แล้ว ฯลฯ สำหรับในกรณีที่ชายหรือหญิงที่จะสมรสนั้นเป็นบุคคลต่างด้าว กรมการปกครองได้มีหนังสือ ที่ มท 0310.2/ว 1170 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2543 ชักซ้อมแนวทางปฏิบัติไว้ว่า

(1) กรณีบุคคลต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยโดยชอบด้วยกฎหมายได้ร้องขอจดทะเบียนสมรสกับบุคคลสัญชาติไทย

(1.3) ให้ตรวจสอบว่าผู้ร้องขอมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ และ

(1.4) ให้ตรวจสอบหนังสือรับรองของสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลของผู้ร้องในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม หากคู่สมรสที่เป็นบุคคลต่างด้าวได้อยู่กินฉันสามีภรรยากับคนสัญชาติไทยมานานและกำหนดให้การรับรองสถานภาพการสมรสดังกล่าว แต่ไม่มีหลักฐานอื่นใดรับรองคุณสมบัติของคู่สมรสดังกล่าวข้างต้นแล้ว นายทะเบียนมีอำนาจที่จะจดทะเบียนสมรสได้หรือไม่

เรื่องราวในคดีนี้เกิดจากผู้ฟ้องคดีทั้งห้าซึ่งเป็นคนไทยที่ได้อยู่กินฉันสามีภรรยากับบุคคลต่างด้าว(ลาวอพยพ)(รวมห้าคู่)มานานกว่า 30 ปี จนบุตรคนแรกของแต่ละคนมีอายุระหว่าง 29-36 ปี ได้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสต่อนายอำเภอ(ผู้ถูกฟ้องคดี) แต่ถูกปฏิเสธ โดยอ้างว่า คู่สมรสของผู้ฟ้องคดีทั้งห้าเป็นบุคคลต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบคุณสมบัติได้ว่าเป็นญาติสืบสายโลหิตกับผู้ฟ้องคดีทั้งห้า หรือมีคู่สมรสอยู่แล้วหรือไม่ จากนั้นผู้ถูกฟ้องคดีได้มีหนังสือแจ้งให้คู่สมรสของผู้ฟ้องคดีทั้งห้าไปขอหนังสือรับรองจากสถานกงสุล แต่เจ้าหน้าที่แจ้งว่า ไม่มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องดังกล่าว โดยเป็นหน้าที่ของนายทะเบียนท้องที่ที่ออกบัตรประจำตัวแก่คนต่างด้าวนั้น

ต่อมา ผู้ฟ้องคดีทั้งห้าได้ยื่นคำขอจดทะเบียนสมรสอีกครั้งหนึ่ง โดยแนบหนังสือรับรองของกำหนดไปด้วย แต่ผู้ถูกฟ้องคดีแจ้งว่าการรับรองดังกล่าวไม่ได้รับซื้อผู้ให้การรับรองและไม่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ผู้ฟ้องคดีทั้งห้าเห็นว่า การที่นายอำเภอไม่จดทะเบียนสมรสให้เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การที่ผู้ถูกฟ้องคดีปฏิเสธการจดทะเบียนสมรสให้ผู้ฟ้องคดีทั้งห้าเป็นคำสั่งที่ขัดแย้งกฎหมายหรือไม่ ?

ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า เมื่อผู้ฟ้องคดีทั้งห้าและบุคคลต่างด้าวได้อยู่กินฉันสามีภรรยาในประเทศไทย ก่อนการยื่นคำขอจดทะเบียนสมรสมาเป็นเวลาหลายสิบปี จึงเป็นเรื่องยากที่จะตรวจสอบหรือนำหลักฐานทางทะเบียนของบุคคลต่างด้าว มาแสดงให้เห็นว่าไม่เคยสมรสมาก่อน อีกทั้งผู้ฟ้องคดีทั้งห้าได้รับรองว่า ยังไม่มีคู่สมรสมาก่อน และกำหนดมีหนังสือรับรองสถานภาพการสมรสของบุคคลต่างด้าวว่า บุคคลทั้งห้าได้มาอยู่กินฉันสามีภรรยาในเขตปกครองของข้าพเจ้ามานานกว่า 30 ปี กรณีจึงมีน้ำหนักเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าคู่สมรสของผู้ฟ้องคดีทั้งห้าไม่มีคู่สมรส ประกอบกับผู้ถูกฟ้องคดีมีหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ ของคู่สมรสที่เป็นคนต่างด้าวอยู่ในความครอบครอง ทั้งบัตรประจำตัวและข้อมูลทะเบียนประวัติ ซึ่งเป็นเอกสารที่ทางราชการจัดทำขึ้น ผู้ฟ้องคดีทั้งห้าจึงไม่อยู่ในเงื่อนไขต้องห้ามมิให้จดทะเบียนสมรส เนื่องจากเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรง หรือมีคู่สมรสอยู่แล้วตามมาตรา 1450 และมาตรา 1452 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และแม้ว่าบุคคลต่างด้าวจะเคยมีคู่สมรสมาก่อนในประเทศลาวก็ตาม แต่การเข้ามาอยู่ในประเทศไทยและอยู่กินฉันสามีภรรยากับคนไทยเป็นเวลายาวนานหลายสิบปี จนมีบุตรด้วยกัน และบุตรคนแรกมีอายุระหว่าง 29-36 ปี ย่อมถือได้ว่าบุคคลต่างด้าวเหล่านั้นจงใจทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่ง

นอกจากนี้ หนังสือกรรมการปกครองก็เป็นเพียงหนังสือสั่งการภายในของหน่วยงานที่กำหนดขั้นตอนและแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น และไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบเงื่อนไขและการจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลต่างด้าวกับบุคคลสัญชาติไทยแต่อย่างใด และการเป็นญาติสืบสายโลหิตหรือการมีคู่สมรสอยู่แล้ว ผู้ถูกฟ้องคดีสามารถตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมายได้ การผลักรถให้ผู้ฟ้องคดีทั้งห้านำหนังสือรับรองของสถานกงสุลมาพิสูจน์คุณสมบัติตามเงื่อนไขการสมรส จึงเป็นการสร้างภาระเกินสมควรให้แก่ประชาชน การที่ผู้ถูกฟ้องคดีปฏิเสธการจดทะเบียนสมรสให้กับผู้ฟ้องคดีทั้งห้า จึงเป็นการกระทำ และคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 233/2557)

คดีนี้ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยไว้ด้วยว่า แม้ว่าการสมรสจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่งที่ไม่อาจถูกจำกัดสิทธิเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา ฐานะ การศึกษา ฯลฯ แต่การสมรสก็มีอาจกระทำได้อย่างเสรีโดยปราศจากหลักเกณฑ์หรือการควบคุม และขณะเดียวกันฝ่ายปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการที่รัฐมุ่งเสริมสร้างให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งและมั่นคง ซึ่งคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดในคดีนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดแล้ว ยังเป็นบรรทัดฐานการปฏิบัติราชการที่ดีสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องใช้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนด้วยครับ !”

http://www.admincourt.go.th/.../09_academic/document/05_case/

นำเสนอบนFacebookโดย Phachern Tham การทะเบียนราษฎรและงานทะเบียนกรมการปกครอง <https://www.facebook.com/groups/326473924224367/permalink/419990768206015/>

เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2558

นอกจากนี้ บนหน้าเว็บไซต์ของศาลปกครอง ได้มีการนำเสนอกรณีนี้ด้วยถ้อยคำที่ปรากฏว่า **“ศาลปกครองสูงสุดพิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น เป็นพิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ปฏิเสธที่จะดำเนินการจดทะเบียนสมรสให้กับผู้ฟ้องคดีทั้งห้า โดยมีข้อสังเกตให้ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการจดทะเบียนสมรสให้กับผู้ฟ้องคดีทั้งห้าตามคำร้องขอดังกล่าว** ก่อนที่คู่สมรสของผู้ฟ้องคดีทั้งห้าจะยื่นคำขอจดทะเบียนสมรสต่อผู้ถูกฟ้องคดี แต่ละคนได้เข้ามาอยู่กินฉันสามีภรรยากับคู่สมรสของตนในประเทศไทยเป็นเวลาหลายสิบปี จึงเป็นเรื่องยากที่จะตรวจสอบหรือยากที่จะนำหลักฐานทางทะเบียนของบุคคลต่างด้าวเหล่านี้ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาแสดงให้ผู้ถูกฟ้องคดีเห็นว่าไม่เคยสมรสมาก่อน รวมทั้งกำหนด ต้นฉบับแล้ว ได้มีหนังสือรับรองว่า ได้มาอยู่กินฉันสามีภรรยา ในเขตปกครองของข้าพเจ้ามานานกว่า 30 ปี ก็ย่อมมีน้ำหนักเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่า คู่สมรสของผู้ฟ้องคดีทั้งห้าไม่มีคู่สมรส และข้อมูลทะเบียนประวัติคนต่างด้าวซึ่งเป็นเอกสารที่ทางราชการ พบว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งห้าไม่อยู่ในเงื่อนไขต้องห้ามมิให้จดทะเบียนสมรส ดังนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีปฏิเสธที่จะดำเนินการจดทะเบียนสมรสให้กับผู้ฟ้องคดีทั้งห้าตามคำร้องขอจดทะเบียน จึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

http://court.admincourt.go.th/ordered/NA_Result.aspx เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2558

นี่คือ หนึ่งในหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการก่อตั้งครอบครัว อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่เรียกว่า “สิทธิมนุษยชน”

จากหลายๆ กรณีที่มีประเด็นร้องเรียนเกี่ยวกับการจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยกับบุคคลต่างด้าว ทำให้กรมการปกครองต้องมีหนังสือชักชวนความเข้าใจเรียนแจ้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดและปลัดกรุงเทพมหานคร ตามหนังสือที่ มท 0309.3./ว 9609 ลงวันที่ 2 มิถุนายน 2558 ชักชวนจดทะเบียนสมรสของหญิงไทยกับชายบุคคลต่างด้าว โดยมีเนื้อความ ดังนี้

ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๙๖๐๙

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๒ มิถุนายน ๒๕๕๘

เรื่อง แนวทางปฏิบัติการรับจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยกับบุคคลต่างด้าว

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด และปลัดกรุงเทพมหานคร

อ้างถึง ๑. หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๑๐.๒/ว ๑๑๗๐ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓

๒. หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๓๖๖๐ ลงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางปฏิบัติการรับจดทะเบียนสมรส จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกรมการปกครองได้ตรวจพบการรับจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายหญิงกับบุคคลต่างด้าวซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายชายเป็นจำนวนมาก ณ สำนักทะเบียนอำเภอต่าง ๆ ซึ่งเป็นการรับจดทะเบียนสมรสโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด

กรมการปกครอง พิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำทุจริตในการรับจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทย ซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายหญิงกับบุคคลต่างด้าวซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายชายจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงภายในของประเทศ ทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยบุคคลต่างด้าวจะใช้เอกสารจดทะเบียนสมรสโดยทุจริตเป็นหลักฐานในการขอตรวจลงตรา (วีซ่า) อยู่ในประเทศไทยได้เป็นเวลานานขึ้น และเข้ามาประกอบอาชีพโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือกระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ

ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำทุจริตการรับจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยกับบุคคลต่างด้าว กรมการปกครองจึงได้กำหนดแนวทางปฏิบัติการรับจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทย ซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายหญิงกับบุคคลต่างด้าว รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วยพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดแจ้งสำนักทะเบียนอำเภอ/เขต ในพื้นที่ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายคณเดช วัฒนรัฐ)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการทะเบียน

ส่วนการทะเบียนทั่วไป

โทร. ๐ ๒๗๔๑ ๗๐๑๗-๔

โทรสาร ๐ ๒๗๔๑ ๗๐๑๔

แนวทางปฏิบัติในการรับจดทะเบียนสมรส
ระหว่างบุคคลสัญชาติไทยซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายหญิงกับบุคคลต่างด้าว
(แบบทำหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๙๖๐๙ ลงวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๘)

๑. กรณีการรับจดทะเบียนสมรส ระหว่างบุคคลสัญชาติไทย กับบุคคลต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย

๑.๑ ให้ตรวจสอบคำร้องขอจดทะเบียนสมรส (คร.๑) ว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ และให้ตรวจสอบบัตรประจำตัวประชาชนหรือหนังสือเดินทางของผู้ร้อง

๑.๒ ให้ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ร้องขอจดทะเบียนสมรสทั้งสองฝ่ายว่า มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ครอบครัว หมวด ๒ เงื่อนไขการสมรส มาตรา ๑๔๔๘ - มาตรา ๑๔๕๘ หรือไม่

๑.๓ สอบสวนปากคำผู้ร้องขอจดทะเบียนสมรสโดยละเอียดตามแบบ ปค.๑๔ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงว่า ผู้ร้องขอจดทะเบียนเป็นใคร ภูมิลำเนาประเทศอะไร สัญชาติอะไร อาชีพอะไร มีรายได้เท่าใด และเข้ามาอยู่เมืองไทยนานเท่าใดแล้ว เมื่อจดทะเบียนสมรสแล้ว จะพักอาศัยหรือเดินทางไปอยู่ที่ไหน

๑.๔ ให้ตรวจสอบหนังสือรับรองของสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลของผู้ร้องซึ่งเป็นบุคคลต่างด้าว ในประเทศไทย หรือจากองค์การที่รัฐบาลประเทศนั้นมอบหมาย ซึ่งหนังสือรับรองนั้นต้องระบุในเรื่องต่อไปนี้

- ผู้ร้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายไทย และเหมาะสมที่จะทำการสมรสกัน
- ผู้ร้องประกอบอาชีพอะไร และมีรายได้เท่าใด
- ภาวะทางการสมรสของผู้ร้อง เป็นโสดหรือสมรสแล้ว หากสมรสแล้ว มีการะผูกพัน

ที่ต้องรับผิดชอบในเรื่องอะไรบ้าง

- ระบุชื่อบุคคลที่ราชการสามารถติดต่อและขอทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ จำนวน ๒ คน ซึ่งมีถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาเดียวกับผู้ร้อง

ในกรณีที่หนังสือรับรองโดยองค์การที่รัฐบาลต่างประเทศมอบหมาย หนังสือรับรองนั้นจะต้องผ่านการรับรองจากสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยในประเทศนั้นรับรองว่าเป็นเอกสารที่ถูกต้อง

๑.๕ ให้นายอำเภอและผู้ช่วยการเขตปฏิบัติหน้าที่นายทะเบียนอำเภอและนายทะเบียนเขตแล้วแต่กรณี ปฏิบัติหน้าที่นายทะเบียนในการรับจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยกับบุคคลต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายด้วยตนเอง แต่หากไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่นายทะเบียนได้ให้มอบหมาย ปลัดอำเภอ หัวหน้ากลุ่มบริหารงานปกครอง หรือปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายทะเบียนและบัตร และผู้ช่วยผู้ว่าการเขต หรือหัวหน้าฝ่ายทะเบียน แล้วแต่กรณี เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน โดยมีกำหนดระยะเวลาแน่นอน

๗๒. กรณีบุคคล...

**นอกเหนือจากหนังสือสั่งการฉบับนี้ ยังมีหนังสืออีก
หลายฉบับที่อาจจะละเมิดกฎหมายที่ควรปรับแก้ด้วย**

๒. กรณีบุคคลไม่มีสถานะทางการทะเบียนหรือแรงงานต่างด้าวร้องขอจดทะเบียนสมรสกับบุคคลสัญชาติไทย

๒.๑ ให้ดำเนินการเหมือนกับข้อ ๑.๑ - ๑.๓

๒.๒ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้ร้องขอจดทะเบียนสมรส จะขาดคุณสมบัติตามเงื่อนไขแห่งการสมรส ก็ให้นายทะเบียนยับยั้งการจดทะเบียนสมรสไว้ก่อน โดยอ้างข้อกฎหมาย เช่น มาตรา ๑๔๕๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่านายทะเบียนไม่อาจตรวจสอบหลักฐานได้ว่าขณะที่ผู้ร้องขอจดทะเบียนสมรส มีคู่สมรสอยู่หรือไม่ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ร้องหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ปรากฏต่อนายทะเบียนว่า มีคุณสมบัติถูกต้องครบถ้วนตามเงื่อนไขแห่งการสมรส

๒.๓ ในการรับจดทะเบียนสมรสดังกล่าว ให้รับคำร้องไว้ก่อนทุกครั้ง และในการตรวจสอบเงื่อนไขการสมรสก่อนจดทะเบียน หรือตรวจสอบเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้ชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ร้องเช่นกัน และพึงระมัดระวังมิให้เป็นการหน่วงเหนี่ยวหรือกลั่นแกล้ง หรือเรียกร้องผลประโยชน์จากผู้ร้องเป็นอันขาด

๒.๔ ให้นายอำเภอและผู้อำนวยการเขตปฏิบัติหน้าที่นายทะเบียนอำเภอและนายทะเบียนเขต แล้วแต่กรณี ปฏิบัติหน้าที่นายทะเบียนในการรับจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยกับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางการทะเบียน หรือแรงงานต่างด้าว แต่หากไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่นายทะเบียนได้ให้มอบหมาย ปลัดอำเภอ หัวหน้ากลุ่มบริหารงานปกครอง หรือปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายทะเบียนและบัตร และผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต หรือหัวหน้าฝ่ายทะเบียน แล้วแต่กรณี เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน โดยมีกำหนดระยะเวลาแน่นอน

๓. กรณีนายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนสมรส

นายทะเบียนอำเภอ/เขต ได้รับคำร้องขอจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยกับบุคคลต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และระหว่างบุคคลสัญชาติไทย กับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางการทะเบียนหรือแรงงานต่างด้าวแล้ว โดยให้พิจารณาข้อเท็จจริงที่ผู้ร้องนำมาแสดง ประกอบข้อกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการแล้ว หากพิจารณาเห็นว่า การร้องขอจดทะเบียนสมรสไม่เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือการร้องขอจดทะเบียนสมรสนั้น จะขัดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือการร้องขอจดทะเบียนสมรสนั้น มีเจตนาฟุ้งเฟ้อหรือฟุ้งเฟ้อ ก็ให้ใช้ดุลพินิจในการไม่รับจดทะเบียนสมรสดังกล่าว โดยชี้แจงเหตุผลในการใช้ดุลพินิจให้ผู้ร้องทราบ และแจ้งให้ผู้ร้องทราบว่าสามารถยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสต่อศาลได้ ตามนัยมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ (ฉบับ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๒ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๓

ข้อคิดเตือนใจ

นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว ควรเรียนรู้และทำความเข้าใจกฎหมายอย่างละเอียดรอบคอบ อีกทั้งต้องปฏิบัติตามการสั่งการของผู้บังคับบัญชาที่สั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยมีการให้คำแนะนำและรับคำร้อง พร้อมทั้งระบุพยานหลักฐานที่ครบตามกฎหมาย ไม่ควรปฏิเสธการรับคำร้อง ซึ่งอาจเข้าข่ายการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ อาจถูกฟ้องเป็นคดีอาญาต่อศาลยุติธรรมได้

อย่างไรก็ตาม หนังสือสั่งการชักชวนความเข้าใจดังกล่าว ยังมีจุดที่ควรปรับปรุง ซึ่งผู้แทนกรมการปกครอง คือ นายวีระชาติ ดาริชาติ ผู้อำนวยการส่วนการทะเบียนทั่วไป กรมการปกครองพร้อมเจ้าหน้าที่ ได้เข้าชี้แจงต่อคณะอนุกรรมการด้านสิทธิ สถานะกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 21 มกราคม 2559 ในเรื่องการจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยกับบุคคลต่างด้าว ที่มีการปฏิเสธการรับคำร้องในหลายท้องที่ ซึ่งผลของการประชุมคราวนั้น สรุปได้ว่า ผู้แทนกรมการปกครองจะนำเสนอแนะจากการประชุมชี้แจงและหารือไปเสนอต่ออธิบดีกรมการปกครอง พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยกับบุคคลต่างด้าว เสนอต่อปลัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อปรับปรุงและชักชวนความเข้าใจที่จะแก้ไขข้อขัดข้องที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนและเจ้าหน้าที่ให้คำนึงถึงสิทธิการก่อตั้งครอบครัว อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ที่เรียกว่า “สิทธิมนุษยชน” โดยอาศัยการพิจารณาคุณสมบัติของคู่สมรสให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว

สำหรับหญิงต่างด้าวที่มีสามีเป็นบุคคลสัญชาติไทยที่จดทะเบียนสมรสแล้ว สนใจจะยื่นคำร้องขอถือสัญชาติตามสามี ควรศึกษาหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ประกอบกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมี 2 ส่วน คือ หญิงต่างด้าวบุคคลทั่วไป กับหญิงต่างด้าวที่เป็นชนกลุ่มน้อย

ส่วนชายที่เป็นบุคคลต่างด้าวที่มีภริยาที่จดทะเบียนสมรสแล้ว เป็นบุคคลสัญชาติไทย สนใจจะยื่นคำร้องขอแปลงสัญชาติเป็นไทย โดยใช้สิทธิของการเป็นสามีของหญิงสัญชาติไทย ควรศึกษาหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อนนำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551 ประกอบกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมี 2 ส่วน คือ ชายต่างด้าวบุคคลทั่วไป กับหญิงต่างด้าวที่เป็นชนกลุ่มน้อย หากสนใจสามารถขอข้อมูลไปที่อีเมลล์ humanstatus@gmail.com

สำหรับบุคคลที่ได้รับทราบคำสั่งทางปกครองไม่อนุญาตให้จดทะเบียนสมรส แล้วคิดว่า จะขอสืบกระบวนการที่จะหมดสิทธิในการจดทะเบียนสมรส ขอเรียนว่า ในเรื่องนี้ ยังมีขั้นตอนของการยื่นคำอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครอง ซึ่งกระผมได้เคยเรียบเรียงให้กับคู่สมรสที่ฝ่ายหญิงเป็นบุคคลสัญชาติไทย มีภูมิลำเนาในเขตจังหวัดอำนาจเจริญ ส่วนฝ่ายชายเป็นบุคคลสัญชาติเสียนมา ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่กรุงเทพมหานคร ทั้งสองมีบุตรด้วยกันแล้ว บุตรมีสัญชาติไทยตามมารดา โดยปรากฏรายการชื่อบิดาที่ถูกต้องในสูติบัตรด้วยแล้ว มีความประสงค์จะจดทะเบียนสมรส ได้ไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่หลายแห่ง แต่ถูกปฏิเสธ จนกระทั่งต้องเดินทางกลับไปยังจังหวัดอำนาจเจริญ ไปติดต่อปลัดอำเภอแรก ก็ได้รับการปฏิเสธ และแนะนำให้ไปติดต่อกับนายอำเภอตามภูมิลำเนา ซึ่งนางสาว ... ก็ไปติดต่อขอจดทะเบียนสมรสกับปลัดอำเภอ ณ อำเภอที่มีภูมิลำเนา แต่กว่าจะมีการรับคำร้องก็ต้องอธิบายกันพอสมควร และปลัดอำเภอ ณ อำเภอ นั้น ก็รับคำร้องเพราะจำแนกต่อคำกล่าวอ้างที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย โดยไม่ก่อล่วงการใช้อำนาจในการพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองในที่สุด ปลัดอำเภอ ณ อำเภอ นั้น ก็ได้ออกคำสั่งทางปกครองในคำร้องขอจดทะเบียนสมรส(ค.ร.1)ว่า “ไม่อนุญาตให้จดทะเบียนสมรส เพราะไม่มีคุณสมบัติ” สั้นๆ เพียงเท่านี้

หลังจากที่คู่สมรส ซึ่งได้รับการอธิบายมามากพอที่จะเข้าใจสถานการณ์และกระบวนการในลำดับถัดไป หลังจากที่ได้รับทราบคำสั่งทางปกครองในคำร้องขอจดทะเบียนสมรส(ค.ร.1)ว่า “ไม่อนุญาตให้จดทะเบียนสมรส เพราะไม่มีคุณสมบัติ” แล้ว ได้ส่งข้อมูลให้กระผมพิจารณาจัดทำคำอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครอง โดยมีข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ประกอบการเรียบเรียงจำนวน 15 หน้า หากท่านที่สนใจในเรื่องนี้ แสดงความจำนงขอไปได้ทางอีเมลล์ humanstatus@gmail.com

หลังจากที่คู่สมรสทั้งสอง ในฐานะคู่กรณีได้ยื่นคำอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครอง ในกรณีการปฏิเสธไม่อนุญาตให้จดทะเบียนสมรสต่อนายอำเภอ...และสำเนาคำอุทธรณ์ฯ ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดอำนาจเจริญ ในฐานะผู้พิจารณาอุทธรณ์ในชั้นถัดไปได้ทราบ ภายในระยะเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ ภายใน 15 วันนับจากวันที่รับทราบคำสั่งทางปกครองเป็นทางการ เมื่อนายอำเภอ...ได้รับคำอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครองแล้ว โดยบทบัญญัติของกฎหมาย คือ มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่ต้องพิจารณาโดยไม่ชักช้า มีระยะเวลาที่กำหนดไว้ไม่เกิน 30 วัน

ต่อมาอีกไม่นานนัก(ก่อนระยะเวลา 30 วันนับจากการยื่นคำอุทธรณ์) คู่สมรสทั้งสอง ในฐานะคู่กรณีที่ได้รับการติดต่อจากนายอำเภอ...ว่า ได้พิจารณาพบบทวนข้อมูลต่างๆ ตามที่ปรากฏในคำอุทธรณ์ได้แย้งคำสั่งทางปกครอง ในกรณีการปฏิเสธไม่อนุญาตให้จดทะเบียนสมรสแล้ว ได้มีการเปลี่ยนแปลงคำสั่งทางปกครองใหม่ เป็น “อนุญาตให้จดทะเบียนสมรสได้แล้ว” ขอให้ไปติดต่อขอรับใบสำคัญการสมรส และสำเนาทะเบียนสมรสจากปลัดอำเภอ ฝ่ายทะเบียนฯ

การจึงเป็นว่า คู่สมรสทั้งสองได้ รับการรับรองสิทธิการเป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายจากการตรวจสอบคุณสมบัติจากผู้มีอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในกรณีนี้เอาด้วยหลักการตามหลักกฎหมายมหาชนที่ว่า **“หลักการอำนาจผูกพัน (Mandatory Power)”** หมายถึง “การพิจารณาทางปกครองด้วยการใช้อำนาจที่กฎหมายกำหนดให้ฝ่ายปกครองหรือหน่วยงานของฝ่ายปกครองต้องตัดสินใจออกคำสั่ง **เมื่อมีข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนด** จะใช้ดุลพินิจเป็นอย่างอื่นไม่ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ **ฝ่ายปกครองมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด**” นั่นเอง

✓ การขอถือสัญชาติตามสามี

หากชายสัญชาติไทยที่มีภริยาเป็นบุคคลต่างด้าว จะสามารถใช้โอกาสตามหลักสิทธิการก่อตั้งครอบครัวและหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ภริยาถือสัญชาติไทยตามสามี โดยต้องจดทะเบียนสมรสกันก่อน แล้วจึงจะใช้สิทธิตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“หญิงซึ่งเป็นคนต่างด้าวและได้สมรสกับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทย ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ได้สัญชาติไทยให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี”

จากตัวบทกฎหมายจะเห็นได้ว่า เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่จะใช้ดุลพินิจให้การออกคำสั่งทางปกครอง โดยแบ่งภารกิจออกเป็น 2 ลักษณะตามประเภทกลุ่มบุคคลที่จะยื่นคำร้องให้เจ้าหน้าที่พิจารณาคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์แห่งดุลพินิจตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นชอบ ได้แก่

1. **หญิงต่างด้าวทั่วไป** หากมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ยื่นคำร้องที่กองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ถ้ามีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด ยื่นคำร้องที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2. **หญิงต่างด้าวที่เป็นชนกลุ่มชาติพันธุ์** ที่รัฐบาลมีนโยบายให้อาศัยอยู่ในประเทศได้ หากมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ยื่นคำร้องที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ถ้ามีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด ยื่นคำร้องที่ทำการปกครองอำเภอทุกแห่งทั่วประเทศ

ค่าธรรมเนียม การยื่นคำร้องขอถือสัญชาติตามสามี ไม่มีกฎหมายให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียม

กระบวนการพิจารณา หลังจากยื่นคำร้องแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จะตรวจสอบคุณสมบัติ แล้วเสนอไปตามลำดับขั้นการบังคับบัญชา โดยมีกรมการปกครองเป็นผู้รวบรวมเรื่องเสนอเข้าสู่คณะอนุกรรมการและคณะกรรมการการกลั่นกรองเกี่ยวกับสัญชาติที่มีปลัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อนำเสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยใช้ดุลพินิจให้การออกคำสั่งทางปกครอง หลังจากนั้น ก็มีการแจ้งให้ผู้ได้รับอนุญาตทราบ พร้อมทั้งจัดทำประกาศกระทรวงมหาดไทย นำประกาศในราชกิจจานุเบกษา และดำเนินการตามกระบวนการของการทะเบียนราษฎร ทำบัตรประจำตัวประชาชน

➤ ผลในทางกฎหมาย

หญิงที่ได้รับอนุมัติ ถือว่า มีสัญชาติไทยภายหลังการเกิดตั้งแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งทางปกครอง “อนุญาต”

“บุคคลที่ขอถือสัญชาติไทยตามสามี(มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508) และหลักเกณฑ์ตามที่รัฐมนตรีกำหนด ซึ่งผ่านกระบวนการพิจารณาแล้ว ถือว่า ได้สัญชาติไทย ภายหลังการเกิด ตั้งแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาอนุญาต”

✓ การขอแปลงสัญชาติ

บุคคลต่างด้าว จะสามารถใช้โอกาสตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “คนต่างด้าวซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนดังต่อไปนี้ อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยได้

- (1) บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมายไทยและกฎหมายที่บุคคลนั้นมีสัญชาติ
- (2) มีความประพฤติดี
- (3) มีอาชีพเป็นหลักฐาน
- (4) มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่องมาจนถึงวันที่ยื่นคำขอแปลงสัญชาติเป็นไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี
- (5) มีความรู้ภาษาไทยตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

โดยมีกระบวนการดำเนินการตามมาตรา 12 ที่บัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใดประสงค์จะขอแปลงสัญชาติเป็นไทย ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ถ้าผู้ประสงค์จะขอแปลงสัญชาติเป็นไทยตามวรรคหนึ่งมีบุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายไทยและบุตรนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทย ให้แก่บุตรพร้อมกับตนได้ โดยบุตรนั้นได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 10 (1) (3) (4) และ (5)

การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทย ให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรอนุญาตให้นำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชาอนุญาต เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชาอนุญาตแล้ว ให้ผู้ขอแปลงสัญชาติเป็นไทยปฏิบัติตามว่าจะมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศไทย

เมื่อมีประกาศตามมาตรา 5 แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกหนังสือสำคัญการแปลงสัญชาติเป็นไทยให้ไว้แก่ผู้นั้นเป็นหลักฐาน² ”

จากตัวบทกฎหมายจะเห็นได้ว่า การดำเนินการในระดับปฏิบัติจะเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด จากนั้นจะเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่จะใช้ดุลพินิจให้การออกคำสั่งทางปกครอง “อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทย” ให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรอนุญาตให้นำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชาอนุญาตโดยแบ่งภารกิจออกเป็น 4 ลักษณะตามประเภทกลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่

1. บุคคลต่างด้าวทั่วไป หากมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ยื่นคำร้องที่กองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ถ้ามีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด ยื่นคำร้องที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2. บุคคลต่างด้าวที่เป็นชนกลุ่มชาติพันธุ์ ที่รัฐบาลมีนโยบายให้อาศัยอยู่ในประเทศไทย หากมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ยื่นคำร้องที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ถ้ามีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด ยื่นคำร้องที่ทำการปกครองอำเภอทุกแห่งทั่วประเทศ

3. บุคคลต่างด้าวที่เป็นสามี/คู่สมรสของหญิงสัญชาติไทย ตามหลักสิทธิการก่อตั้งครอบครัวและหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เพื่อให้สามีแปลงสัญชาติเป็นไทยโดยต้องจดทะเบียนสมรสกันก่อนแล้วจึงจะใช้สิทธิตามมาตรา 11(4) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ.2551 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

² ยกเลิกความเดิมในมาตรา 12 วรรคสี่ แล้วให้ความนี้แทน ตามมาตรา 10 โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551

“มาตรา 11 บทบัญญัติในมาตรา 10 (4) และ (5) มิให้นำมาใช้บังคับกับผู้ขอแปลงสัญชาติเป็นไทย

(1) ได้กระทำความดีความชอบเป็นพิเศษต่อประเทศไทย หรือได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ทางราชการซึ่งรัฐมนตรียินยอมเห็นสมควร

(2) เป็นบุตรหรือภริยาหรือสามี ของผู้ซึ่งได้แปลงสัญชาติเป็นไทย หรือของผู้ได้กลับคืนสัญชาติไทย³

(3) เป็นผู้ได้เคยมีสัญชาติไทยมาก่อน⁴

(4) เป็นสามีของผู้มีสัญชาติไทย⁵

4. เด็ก 3 กลุ่มที่มีภูมิฐานะในประเทศไทย แต่ไม่อาจระบุได้ว่าเป็นบุคคลสัญชาติใด มีสิทธิยื่นขอแปลงสัญชาติตามมาตรา 12/1⁵ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 แก้ไขฉบับที่ 4 พ.ศ.2551 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

“มาตรา 12/1 ในการขอแปลงสัญชาติเป็นไทยตามมาตรา 12 นั้น บุคคลอื่นอาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่มีภูมิฐานะอยู่ในประเทศไทยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ผู้อนุบาลตามคำสั่งของศาลอาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่คนไร้ความสามารถซึ่งมีหลักฐานแสดงให้เห็นเชื่อได้ว่าเป็นผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 10 (3) และ (5) และรัฐมนตรียกเว้นให้ไม่ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ได้

(2) ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ของรัฐตามที่รัฐมนตรีกำหนด เมื่อได้รับความยินยอมของผู้เยาว์แล้วอาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่ผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์มาไม่น้อยกว่าสิบปี โดยให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 10 (1) และ (3)

(3) ผู้รับบุตรบุญธรรมซึ่งเป็นผู้มีสัญชาติไทยอาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่บุตรบุญธรรมที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะซึ่งได้จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีและมีหลักฐานแสดงให้เห็นเชื่อได้ว่าเป็นผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 10 (1) และ (3)

การขอแปลงสัญชาติเป็นไทยแทนบุคคลอื่นตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

ค่าธรรมเนียม การยื่นคำร้องขอแปลงสัญชาติ กฎหมายกำหนดให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียม ดังนี้

1. กรณีบุคคลต่างด้าวทั่วไป ยื่นต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เก็บค่าธรรมเนียมเมื่อยื่นคำร้องทันที ร้อยละ 5,000 บาท(ห้าพันบาทถ้วน)

2. กรณีบุคคลต่างด้าวที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ยื่นต่อเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทย เก็บค่าธรรมเนียมเมื่อยื่นคำร้องทันที ร้อยละ 1,000 บาท(หนึ่งพันบาทถ้วน)

3. สำหรับเด็ก 3 กลุ่ม ขณะนี้(ต้นวาคม 2558)อยู่ระหว่างการร่างกฎกระทรวง จึงยังไม่สามารถระบุอัตราค่าธรรมเนียมได้

³ยกเลิกความเดิมในมาตรา 8 แล้วใช้ความนี้แทน โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551

⁴ความที่ปรากฏ เพิ่มตามมาตรา 9 โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551

⁵ความที่ปรากฏ เพิ่มตามมาตรา 11 โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551

กระบวนการพิจารณา

หลังจากยื่นคำร้องแล้ว เจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมีทั้งตำรวจและกรมการปกครอง ผู้มีอำนาจหน้าที่ จะตรวจสอบคุณสมบัติ สอบสวนปากคำ ทดสอบ สัมภาษณ์ แล้วนำผลเสนอไปตามลำดับขั้นตอนการบังคับบัญชา โดยมี กรมการปกครองเป็นผู้รวบรวมเรื่องเสนอเข้าสู่การประชุมพิจารณา ของคณะอนุกรรมการกลั่นกรองการขอแปลงสัญชาติ ที่ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน เพื่อนำเสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยใช้ดุลพินิจให้การออกคำสั่งทาง ปกครอง “อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทย” ให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี

เมื่อรัฐมนตรีให้สมควรอนุญาตให้เข้าความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชาอนุญาต เมื่อได้รับพระบรมราชา อนุญาตแล้ว จะมีการแจ้งให้ผู้ได้รับอนุญาตทราบ พร้อมทั้งจัดทำประกาศกระทรวงมหาดไทย นำประกาศในราชกิจจานุเบกษา และดำเนินการตามกระบวนการของการทะเบียนราษฎร แล้วขอมีบัตรประจำตัวประชาชนต่อไป

➤ ผลในทางกฎหมาย

ถือว่า มีสัญชาติไทยภายหลังการเกิดตั้งแต่วันที่ได้รับพระบรมราชาอนุญาต

“บุคคลที่ขอแปลงสัญชาติไทย(มาตรา 10 และมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไข ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551) และหลักเกณฑ์ตามที่รัฐมนตรีกำหนด ซึ่งผ่านกระบวนการพิจารณาแล้ว ถือว่า ได้สัญชาติไทย ภายหลังการเกิด ตั้งแต่วันที่ได้รับพระบรมราชาอนุญาตจากพระมหากษัตริย์”

✓ ขออนุญาตเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายมีถิ่นที่อยู่ถาวร

ตามมาตรา 17 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ประกอบมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2553 และวันที่ 24 เมษายน 2555 ได้มีการประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง ให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบ ด้วยกฎหมายแก่บุคคลที่อพยพเข้ามาในราชอาณาจักรไทย และอาศัยอยู่มาตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 บุคคลที่อพยพเข้ามาในราชอาณาจักรไทยและอาศัยอยู่เป็นเวลานานที่มีได้มีเชื้อสายไทย และมีได้เกิดใน ราชอาณาจักรไทย กลุ่มเป้าหมายเฉพาะชนกลุ่มน้อย และกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ ถาวรในราชอาณาจักรไทยไว้แล้ว กลุ่มชาวเขา 9 เผ่า

- (1) กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูงและชุมชนพื้นที่สูงที่อพยพเข้ามาก่อน และหลังวันที่ 3 ตุลาคม 2528
- (2) กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ
- (3) กลุ่มจีนฮ่ออพยพพลเรือน
- (4) กลุ่มจีนฮ่ออิสระ
- (5) กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า
- (6) กลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า
- (7) กลุ่มชาวเวียตนามอพยพ
- (8) กลุ่มชาวลาวอพยพ
- (9) กลุ่มเนปาลอพยพ
- (10) กลุ่มอดีตโจรจีนคอมมิวนิสต์มาลาয়া
- (11) กลุ่มไทยลื้อ
- (12) กลุ่มม้งถ้ำกระบอกที่ทำประโยชน์ และ
- (13) กลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวกัมพูชา

ทั้งนี้ เฉพาะผู้ที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและมีเอกสารแสดงตน (เข้ามาถึงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2538) โดยสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ให้ได้รับสถานะเป็นบุคคลต่างด้าว เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายนอก กำหนดจำนวนคนต่างด้าวและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร (หลักเกณฑ์นี้ ไม่ครอบคลุมกลุ่มบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน ประเภทที่อาศัยอยู่มาตามซึ่งสำรวจภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ในระหว่างปี พ.ศ. 2549 ถึงปี พ.ศ. 2552) ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

(1) ไม่สามารถกลับประเทศต้นทางหรือไม่มีจุดเกาะเกี่ยวใด ๆ กับประเทศต้นทาง ทั้งนี้หลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำหนด สำหรับการตรวจสอบหลักฐานหรือวิธีการสอบสวนอื่น ๆ ทั้งนี้ ให้

ยกเว้นไม่ต้องตรวจสอบผู้ที่ยื่นคำร้องแล้ว และอยู่ระหว่างกระบวนการขอรับการกำหนดสถานะตามมติคณะรัฐมนตรีเดิม

(2) มีภูมิฐานะและอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบปีนับถึงวันที่ คณะรัฐมนตรีอนุมัติยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 ซึ่งอพยพเข้ามาอยู่อาศัยถึงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2538 โดยต้องมีชื่ออยู่ในเอกสารทะเบียนราษฎร

(3) สามารถพูดและฟังภาษาไทยเข้าใจ

(4) ต้องมีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

(5) มีความประพฤติดีและไม่เคยรับโทษคดีอาญา เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ กรณี ได้รับโทษในคดีอาญาต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี นับถึงวันที่ยื่นคำร้อง

(6) ไม่มีพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ

(7) ประกอบอาชีพสุจริต ยกเว้นพระภิกษุ สามเณร และนักบวชในศาสนาอื่น ๆ ซึ่งต้องปฏิบัติกิจมาไม่น้อย กว่าห้าปี และ

(8) ต้องไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิที่อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ทั้งนี้ ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้มีสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จะต้องชำระค่าธรรมเนียม (ได้รับการลดหย่อนค่าธรรมเนียม) ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

ข้อ 2 กลุ่มเด็กและบุคคลทั้งที่กำลังเรียนอยู่ในสถานศึกษาและจบการศึกษาแล้วแต่ไม่มีสถานะที่ต้องตามกฎหมาย กรณีที่มีได้เกิดในราชอาณาจักรไทย และจบการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เฉพาะผู้ที่ได้รับการ สืบรวจจัดทำทะเบียนชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ 14 กลุ่มที่ได้สำรวจจัดทำทะเบียนประวัติไว้ ถึงปี พ.ศ.2542 และ ที่สำรวจเพิ่มเติมตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 สำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน กลุ่มเด็กนักเรียนในสถานศึกษา ซึ่งได้รับการสำรวจในระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึงปี พ.ศ.2552 โดย สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ให้ได้รับสถานะเป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดย ชอบด้วยกฎหมาย นอกกำหนดจำนวนคนต่างด้าว และมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ภายในเดือนกันยายน ปีนี้

(1) มีชื่ออยู่ในเอกสารทะเบียนราษฎร ซึ่งครอบคลุมทั้งชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการสำรวจจัดทำทะเบียน ประวัติไว้ถึงปี พ.ศ.2542 และกลุ่มที่สำรวจเพิ่มเติมภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติ คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 ในระหว่างปี พ.ศ.2548 ถึงปี พ.ศ.2552

(2) มีภูมิฐานะและอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบปีนับถึงวันที่ คณะรัฐมนตรีอนุมัติยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 ซึ่งอพยพเข้ามาอยู่อาศัยถึงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2538

(3) สำเร็จการศึกษาขั้นต่าระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยถึงวันที่คณะ รัฐมนตรีอนุมัติยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2548 โดยมีปริญญาบัตรหรือหนังสือรับรองการจบการศึกษา ซึ่งออกโดยสถาบันอุดมศึกษาที่ทางราชการให้การรับรอง

(4) ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและการใช้สัญชาติอื่น

(5) มีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

(6) มีความประพฤติดีและไม่เคยได้รับโทษคดีอาญา เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ กรณีได้รับโทษในคดีอาญาต้องพ้นโทษมาแล้วอย่างน้อยห้าปี นับถึงวันที่ยื่นคำร้อง

(7) ไม่มีพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ

(8) ประกอบอาชีพสุจริต และ

(9) ต้องไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิที่อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ทั้งนี้ ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้มีสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมตามกฎหมายสำหรับกรณียังไม่จบการศึกษาระดับ อุดมศึกษา ให้นำเข้าสู่กระบวนการพิจารณากำหนดสถานะภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 ตามสถานะของบิดาและมารดา

ข้อ 3 คนต่างด้าวที่ถูกบุกรุกหรือทอดทิ้งหรือไม่ปรากฏบิดาและมารดา กรณีที่มีได้เกิดในราชอาณาจักรไทย (คน

ไร้รากเหง้า) ครอบคลุมเฉพาะผู้ที่ได้รับการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตนตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 สำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน กลุ่มคนไร้รากเหง้าซึ่งได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติไว้ในระหว่างปี พ.ศ.2550 ถึงปี พ.ศ.2552 ให้ได้รับสถานะเป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย นอกกำหนดจำนวนคนต่างด้าวและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

(1) มีหลักฐานว่าอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันมีระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบปีนับถึงวันที่คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 ซึ่งคนต่างด้าวดังกล่าวอพยพเข้ามาจนถึงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2538

(2) มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรหรือเอกสารที่ทางราชการกำหนด เฉพาะที่ได้รับการสำรวจจัดทำ ทะเบียนประวัติภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 ในระหว่างปี พ.ศ.2550 ถึงปี พ.ศ. 2552

(3) มีความประพฤติดีและไม่เคยได้รับโทษคดีอาญา เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ

(4) มีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าจากหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชนที่จดทะเบียนตามกฎหมาย หรือสถานสงเคราะห์ที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(5) ต้องไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522

(6) ประกอบอาชีพสุจริต และ

(7) ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรที่ทางราชการไทยกำหนดหรือสามารถพูดและฟังภาษาไทยเข้าใจ ยกเว้นกรณีเด็กที่อายุต่ำกว่าเจ็ดปี

สำหรับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้มีสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย

ข้อ 4 บุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศ กรณีที่มีได้เกิดในราชอาณาจักรไทย ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายซึ่งได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตนไว้แล้ว จนถึงการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติเมื่อปี พ.ศ.2542 และที่ได้รับการสำรวจเพิ่มเติมตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 โดยบุคคลที่ทำคุณประโยชน์ต้องมาแสดงตัวให้ทางราชการพิจารณาพร้อมหลักฐานการทำคุณประโยชน์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้สถานะเป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย นอกกำหนดจำนวนคนต่างด้าวและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

(1) มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่องมีระยะเวลา ไม่น้อยกว่าสิบปีนับถึงวันที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 ซึ่งอพยพเข้ามาอยู่อาศัยจนถึงวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2538

(2) มีชื่ออยู่ในเอกสารทะเบียนราษฎรภายใต้กรอบการแก้ปัญหาตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล

(3) ต้องไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522

(4) มีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(5) มีความประพฤติดีและไม่เคยได้รับโทษคดีอาญา เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ กรณีได้รับโทษในคดีอาญาต้องพ้นโทษมาแล้วอย่างน้อยห้าปี นับถึงวันที่ยื่นคำร้อง

(6) ประกอบอาชีพสุจริต

(7) ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ และ

(8) เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศ โดยมีผลงานหรือความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นที่ประจักษ์และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยมีหน่วยงานราชการระดับกรมหรือเทียบเท่ากรมที่เกี่ยวข้องรับรองคุณประโยชน์และผลงานในสาขาต่าง ๆ ดังนี้

- (ก) การศึกษา
- (ข) ศิลปวัฒนธรรม
- (ค) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- (ง) การกีฬา
- (จ) สาขาที่ขาดแคลน และสาขาอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร

สำหรับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้มีสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จะต้องชำระค่าธรรมเนียม (ได้รับการลดหย่อนค่าธรรมเนียม) ตามที่บัญญัติไว้ในกฎกระทรวง

ให้ผู้ที่มีความประสงค์จะขอมีสถานะเป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายนอกกำหนดจำนวนคนต่างด้าว และมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรดังกล่าวไปขอรับการดำเนินการตามขั้นตอน และแบบคำร้องที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ตามเอกสารแนบท้ายประกาศนี้

ข้อ 5 เมื่อคนต่างด้าวผู้ใดได้รับใบอนุญาตให้มีสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และได้รับอนุญาตให้เข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามประกาศนี้ หากภายหลังคนต่างด้าวดังกล่าวมีพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อประโยชน์ของรัฐ หรือเป็นการเหยียดหยามประเทศชาติ ให้หน่วยงานรับผิดชอบเพิกถอนการอนุญาตนั้นตามกฎหมาย

ค่าธรรมเนียม การยื่นคำร้องขออยู่ถาวรยังไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใดๆ ให้กับทางราชการทั้งสิ้น จนกว่า จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แล้ว กระบวนการจะเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน 2 หน่วยที่จะดำเนินการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ได้แก่

1. สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง(ตม.) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

- กรณีบุคคลต่างด้าวทั่วไป เสีย ค่าธรรมเนียม ตามกฎหมายกำหนดไว้เกิน 200,000 บาท(สองแสนบาทถ้วน)

- กรณีบุคคลต่างด้าวที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ อาจได้รับการยกเว้น ไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียม สำหรับเด็กนักเรียน และเด็กไร้รากเหง้า หรือได้รับการลดหย่อนค่าธรรมเนียม เหลือรายละเอียด 500 บาท(ห้าร้อยบาทถ้วน) โดยมีประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2556 เรื่อง การยกเว้นและการลดหย่อนค่าธรรมเนียมให้แก่คนต่างด้าวที่ได้รับการกำหนดสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลที่อพยพเข้ามาในราชอาณาจักรไทย

2. สถานีตำรวจทุกแห่งในฐานะนายทะเบียนคนต่างด้าว ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 โดยลดหย่อนอัตราค่าธรรมเนียมเหลือเพียงปีละ 100 บาท(หนึ่งร้อยบาทถ้วน)

กระบวนการพิจารณา

หลังจากยื่นคำร้องแล้ว เจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมีทั้งตำรวจและกรมการปกครอง ผู้มีอำนาจหน้าที่จะตรวจสอบคุณสมบัติ สอบสวนปากคำ ทดสอบ สัมภาษณ์ แล้วนำผลเสนอไปตามลำดับขั้นการบังคับบัญชา โดยมีกรมการปกครองเป็นผู้รวบรวมเรื่องเสนอผ่านปลัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อนำเสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยใช้ดุลพินิจให้การออกคำสั่งทางปกครอง “อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่แบบถาวร” หลังจากนั้นจะเป็นการดำเนินการตามกระบวนการของการทะเบียนราษฎร เมื่อได้รับอนุญาตจะได้รับการเปลี่ยนแปลงสถานะให้มีเลขประจำตัวประชาชนชุดใหม่ (8-XXXX-XXXX-XX-X) มีชื่อในทะเบียนบ้าน(ท.ร.14) แต่ยังไม่สามารถขอมีบัตรประจำตัวประชาชน จะขอได้เพียงบัตรประจำตัวคนไม่มีสัญชาติไทย(สีชมพูทั้งสองด้าน)

▶ ผลในทางกฎหมาย

บุคคลที่ได้รับอนุมัติ/อนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแล้ว ถือว่า มีสิทธิอยู่ในประเทศไทยแบบมีถิ่นที่อยู่ถาวรเดินทางได้ทั้งประเทศไทย ไม่ต้องขออนุญาตนอกเขต และหากมีความจำเป็นที่จะต้องเดินทางออกนอกประเทศ สามารถขออนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผ่านปลัดกระทรวงมหาดไทย โดยจะมาสารถทำเอกสารเดินทางของคนต่างด้าว(เล่มสีเหลือง) และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง(ตม.) จะได้รับหนังสือแจ้งการออกนอกประเทศและกลับเข้ามาจากกระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะได้รับสิทธิการอาศัยอยู่ในประเทศแบบมีถิ่นที่อยู่ถาวร หากเดินทางออกนอกประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต ในทางกฎหมายจะถือว่าสิ้นสุดการอนุญาตเดิม จะต้องไปดำเนินการขออนุญาตใหม่ ซึ่งอาจจะไม่สามารถใช้หลักเกณฑ์เดิมที่เคยอนุญาตได้ จึงขอแนะนำว่า เมื่อจำเป็นจะต้องเดินทางไปต่างประเทศ และควรดำเนินการขออนุญาตออกนอกประเทศ และกลับเข้ามาในประเทศไทยอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

⁶ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนพิเศษ 31 ง วันที่ 8 มีนาคม 2556

การติดตามผลการยื่นคำร้อง

การยื่นคำร้องขออนุญาตต่างๆ ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีการเปลี่ยนแปลงไปจากแต่เดิมมากมาย เพราะมีการกำหนดโดยทั้งกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และหนังสือสั่งการ เพราะมีหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อให้การปฏิบัติราชการมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์ของทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งเราสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นการยื่นคำร้อง เพื่อกำหนดสถานะบุคคลแบบใด เช่น

- ✓ ขอหนังสือรับรองการเกิด(ท.ร.20/1)
- ✓ ขอเพิ่มชื่อในหลายลักษณะ ทั้งของบุคคลสัญชาติไทยและไม่มีสัญชาติไทย
- ✓ ขอแจ้งการเกิดเกินกำหนด ทั้งของบุคคลสัญชาติไทยและไม่มีสัญชาติไทย
- ✓ ขอลงรายการสัญชาติไทย ตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางฯ 2543 หรือมาตรา 23 ของกฎหมายว่าด้วย

สัญชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551

- ✓ การขอสัญชาติไทย ตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง ของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551
- ✓ การขอถือสัญชาติไทยตามสามี ตามมาตรา 9 ของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ พ.ศ.2508
- ✓ การขอแปลงสัญชาติเป็นไทย ตามมาตรา 10 และ มาตรา 11 ของกฎหมายสัญชาติ พ.ศ.2508 และแก้ไข

ฉบับที่ 4 พ.ศ.2551

- ✓ ขออนุญาตมีถิ่นที่อยู่ถาวรโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 17 ของกฎหมายคนเข้าเมือง 2522 ฯลฯ

หลังจากการยื่นคำร้องแล้ว เจ้าหน้าที่ที่จะต้องออกไปรับเรื่อง หรือไปรับคำร้อง หรือสำเนาคำร้อง ให้กับผู้นั้น คำร้องไว้เพื่อใช้ในการติดต่อสอบถาม หรือ ขอทราบความคืบหน้าในการพิจารณา ซึ่งมีทั้งในส่วนของกรมการพิจารณาในอำนาจหน้าที่ของ นายทะเบียน(อำเภอ/ท้องถิ่น) นายอำเภอ หรือ ระดับที่สูงกว่า นั่นคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยผ่านคณะกรรมการระดับอำเภอ คณะกรรมการระดับจังหวัด หรือคณะกรรมการระดับกระทรวง

หากผู้นั้นคำร้องได้รับเอกสารจากเจ้าหน้าที่แล้ว เมื่อระยะเวลาผ่านไปสักระยะ โดยหลักที่มีพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 แก้ไข พ.ศ.2557 มาตรา 39/1 บัญญัติไว้ คือ ไม่เกิน 30 วัน ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ที่จะต้องติดตามว่า ในการยื่นคำร้องที่มีระดับการพิจารณาหลายชั้น จะถือระยะเวลาใดเป็นตัวกำหนด

มีกฎหมายอะไรบ้างที่ใช้สำหรับการติดตาม

เมื่อได้ยื่นคำร้องขอแล้ว โดยหลักการของกฎหมายและการสั่งการของผู้บังคับบัญชา เจ้าหน้าที่ผู้รับเรื่องจะต้องออกไปรับเรื่องรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ผู้นั้นคำร้องได้ทราบข้อมูล จะได้มีเอกสารไว้ติดตามผลและแสดงสิทธิในบางประการ เมื่อจะต้องอ้างกฎหมาย ก็มีหลายฉบับ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 และแก้ไขฉบับที่ 2 พ.ศ.2557 ในมาตรา 39/1 กำหนดว่าพิจารณาได้ไม่เกิน 30 วัน ผู้นั้นคำร้องสามารถติดตามผลการพิจารณาได้ เพราะเป็นสิทธิในฐานะคู่กรณี และถ้าเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดแล้วไม่มีผลการพิจารณา ก็สามารถฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองได้อีกด้วย ส่วนกระบวนการฟ้องไม่ต้องเดินทางไปศาล หรือเสียค่าทนายความ แต่ต้องหารือกับผู้มีความรู้ในการเขียนคำฟ้องและกระบวนการที่ไม่ยุ่งยาก

2. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 สามารถติดตามผลการพิจารณาได้ เพราะเป็นสิทธิในฐานะเจ้าของข้อมูลข่าวสาร

3. พระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 โดยเฉพาะมาตรา 38 ให้มีหนังสือสอบถามผู้รับเรื่องไว้พิจารณา และมีบทบังคับว่า ต้องตอบให้ผู้ถามทราบภายใน 15 วัน

ตัวอย่าง ที่ท่านสามารถประยุกต์ ให้เหมาะสมกับ
กรณีของท่านได้อย่างอิสระ แต่ควรมีใจความสำคัญ

เงินที่บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....
 ถนน..... ตำบล.....
 อำเภอ..... จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.256.....

เรื่อง ขอความกรุณาตรวจสอบความคืบหน้าในการกำหนดสถานะบุคคล

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และ/หรือ อธิบดีกรมการปกครอง และ/หรือ ผู้ว่าราชการจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ○ สำเนาบัตรประจำตัวผู้ไม่มี ○ สัญชาติไทย ○ สถานะทางทะเบียน

๐. สำเนาใบรับคำร้องการยื่นเรื่องขอกำหนดสถานะบุคคล

ตามที่ ○นาย ○นาง ○นางสาว ○เด็กชาย ○เด็กหญิง.....

[illegible]

หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด ได้ยื่นคำร้องเพื่อ

○ ขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านกรณีคนสัญชาติไทย ○ ขออนุญาตอยู่ถาวร(คนต่างด้าว) ○ ขอสัญชาติไทย(มาตรา 7 ทวิ)

○ขอลงรายการสัญญาซื้อขาย(มาตรา 23) ○ขอลงรายการสัญญาซื้อขาย(ระเบียบสำนักทะเบียนกลางฯ พ.ศ.2543) ○ขอ

จดทะเบียนสมรสของ ○ ข้าพเจ้า ○ และ/หรือบุคคลในครอบครัว ○ ขอเรื่องอื่นๆ คือ

ผ่านสำนักทะเบียน ☐ อำเภอ...../และหรือ ☐ ท้องถิ่น ☐ เทศบาล ☐ เมือง ☐ ตำบล ☐

รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย นั้น

บัดนี้ เวลาล่วงเลยมาพอสมควรแล้ว แต่ข้าพเจ้ายังมิได้รับข้อมูลข่าวสารใดๆ ในระหว่าง
การพิจารณา ซึ่งไม่ทราบว่ายู่ในกระบวนการ หรือขั้นตอนใด อีกทั้งยังไม่ทราบว่า มีข้อขัดข้องประการใด
หรือไม่ เนื่องจากมีผู้ที่ยื่นคำร้องในลำดับใกล้เคียงกัน มีการติดต่อจากทางราชการว่า ได้รับอนุญาตตามที่
ขอให้มีการกำหนดสถานะบุคคลตามประเภทต่างๆ ข้างต้นแล้ว

เพื่อให้มีการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับความคืบหน้าของการพิจารณาคำร้องในการกำหนดสถานะบุคคล ข้าพเจ้าจึงขอความกรุณาท่านได้ตรวจสอบว่า คำร้องของ ○ ข้าพเจ้า ○ พร้อมด้วยครอบครัวที่ยื่นคำร้องไปนั้น อยู่ในกระบวนการ หรือขั้นตอนใด อีกทั้งยังไม่ทราบว่า มีข้อขัดข้องประการใดหรือไม่ และขอท่านได้โปรดแจ้งให้ทราบด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

อนึ่ง จากการที่ข้าฯ มีหนังสือสอบถามถึงความคืบหน้าของการพิจารณานี้ ก็ใช้สิทธิใน
ฐานะของการเป็นคู่กรณีตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มาตรา 5 มาตรา 21
มาตรา 27 และกรอบระยะเวลาการพิจารณาตามมาตรา 33 และมาตรา 37 ให้พิจารณาออกคำสั่งทางปกครอง
ภายในระยะเวลาที่กำหนด ประกอบพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540
มาตรา 25 ที่ให้ข้าฯ มีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับข้าฯ อีกทั้งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย

หลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 มาตรา 38 บัญญัติไว้ว่า

“เมื่อส่วนราชการใดได้รับการติดต่อสอบถามเป็นหนังสือจากประชาชน หรือจากส่วนราชการด้วยกัน
เกี่ยวกับงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการนั้น ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้นที่จะต้องตอบคำถาม
หรือแจ้งการดำเนินการให้ทราบภายใน สิบห้าวันหรือภายในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ตาม มาตรา 37”

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติของมาตรา 39/1 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทาง
ปกครอง(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2557 บัญญัติไว้ว่า

“การออกคำสั่งทางปกครองเป็นหนังสือในเรื่องใด หากมิได้มีกฎหมายหรือ กฎกำหนดระยะเวลา
ในการออกคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้นไว้เป็นประการอื่น ให้เจ้าหน้าที่ออกคำสั่ง ทางปกครองนั้นให้แล้ว
เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เจ้าหน้าที่ได้รับคำขอและเอกสารถูกต้องครบถ้วน

ให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปของเจ้าหน้าที่ ที่จะกำกับดูแลให้เจ้าหน้าที่
ดำเนินการให้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง”

จากบทบัญญัติของกฎหมายหลายฉบับข้างต้น ทำให้ข้าฯ ทราบถึงกระบวนการที่ข้าฯ จะขอ
สอบถามข้อมูลและความคืบหน้าในการกำหนดสถานะบุคคลของข้าฯ โดยข้าฯ ได้ขอให้ผู้ที่ข้าฯ ไว้วางใจได้
จัดทำหนังสือฉบับนี้ และ อ่านให้ฟัง ซึ่งข้าฯ เข้าใจเป็นอย่างดี ข้าฯ จึงหวังว่า ท่านจะพิจารณาเรื่องราวตาม
คำร้องของข้าฯ และแจ้งผลให้ข้าฯ ทราบภายใน 15 วันนับจากที่ได้รับหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาตรวจสอบ และกรุณาตอบให้ทราบเป็นหนังสือตามที่อยู่
ข้างต้น โดยสามารถติดต่อทางโทรศัพท์ได้ที่หมายเลข 08-.....-..... ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ลายพิมพ์นิ้วหัวแม่มือขวาของ

(นา.....)

ลงชื่อ.....และ..... พยานการพิมพ์ลายนิ้วมือ

(.....) (.....)

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้กรอกข้อความและอ่านให้ผู้ต้องการติดตามผล/สอบถามความคืบหน้าได้ฟัง

เรื่องเล่าเคล้าสิทธิมนุษยชน...ว่าด้วย “แนวทางปฏิบัติในการกำหนดสถานะบุคคล”

แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 10310

วิไล สีสู่ นายอำเภอรามไศล จังหวัดศรีสะเกษ ช่วยราชการกรมการปกครอง

- **อนุกรรมการ** ในคณะอนุกรรมการด้านสิทธิและสถานะบุคคลฯ ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ(กสม.)
- **อนุกรรมการ** ในคณะอนุกรรมการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ในคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
ลงนามแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(รมว.พม.)
- **อนุกรรมการ** ในคณะอนุกรรมการประเมินและติดตามผลการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ลงนาม
แต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(รมว.พม.)
- **อนุกรรมการ** ที่เกี่ยวกับการกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคลหลายคณะ

อดีต - ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารการทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

- **ผู้อำนวยการส่วนการทะเบียนราษฎร(ผอ.สทร.)** สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง
- **นายอำเภอจะนะ** จังหวัดนราธิวาส / **นายอำเภอหนองฮี** จังหวัดร้อยเอ็ด
- **ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาวิชาชีพการทะเบียน** วิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง
- **กรรมการการวิจัยร่วมร่างกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และการทะเบียนราษฎร** วุฒิสภา/สภานิติบัญญัติแห่งชาติ(สนช.)

ยินดี ห้วยหงษ์ทอง ผู้จัดการสถานีสัญชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

- **อนุกรรมการ** ในคณะอนุกรรมการด้านสิทธิและสถานะบุคคลฯ ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ(กสม.)
- **อนุกรรมการ** ในคณะอนุกรรมการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ในคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
ลงนามแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(รมว.พม.)
- **อนุกรรมการ** ในคณะอนุกรรมการประเมินและติดตามผลการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
- **รางวัลพระประชาบดี** กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

อดีต : - **เลขานุการคณะกรรมการการวิจัยร่วมร่างกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และการทะเบียนราษฎร** วุฒิสภา/สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

มานะ งามเนตร ผู้อำนวยการกลุ่มงานประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

- **อนุกรรมการ** ในคณะอนุกรรมการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ในคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
ลงนามแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(รมว.พม.)
- **อนุกรรมการ** ในคณะอนุกรรมการประเมินและติดตามผลการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ในคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ลงนาม
แต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(รมว.พม.)
- **อนุกรรมการ** ที่เกี่ยวกับการกำหนดสถานะและสิทธิของบุคคลหลายคณะ / รางวัล **"คนจิตอาสาตามรอยพ่อของแผ่นดิน"** จาก สนช.

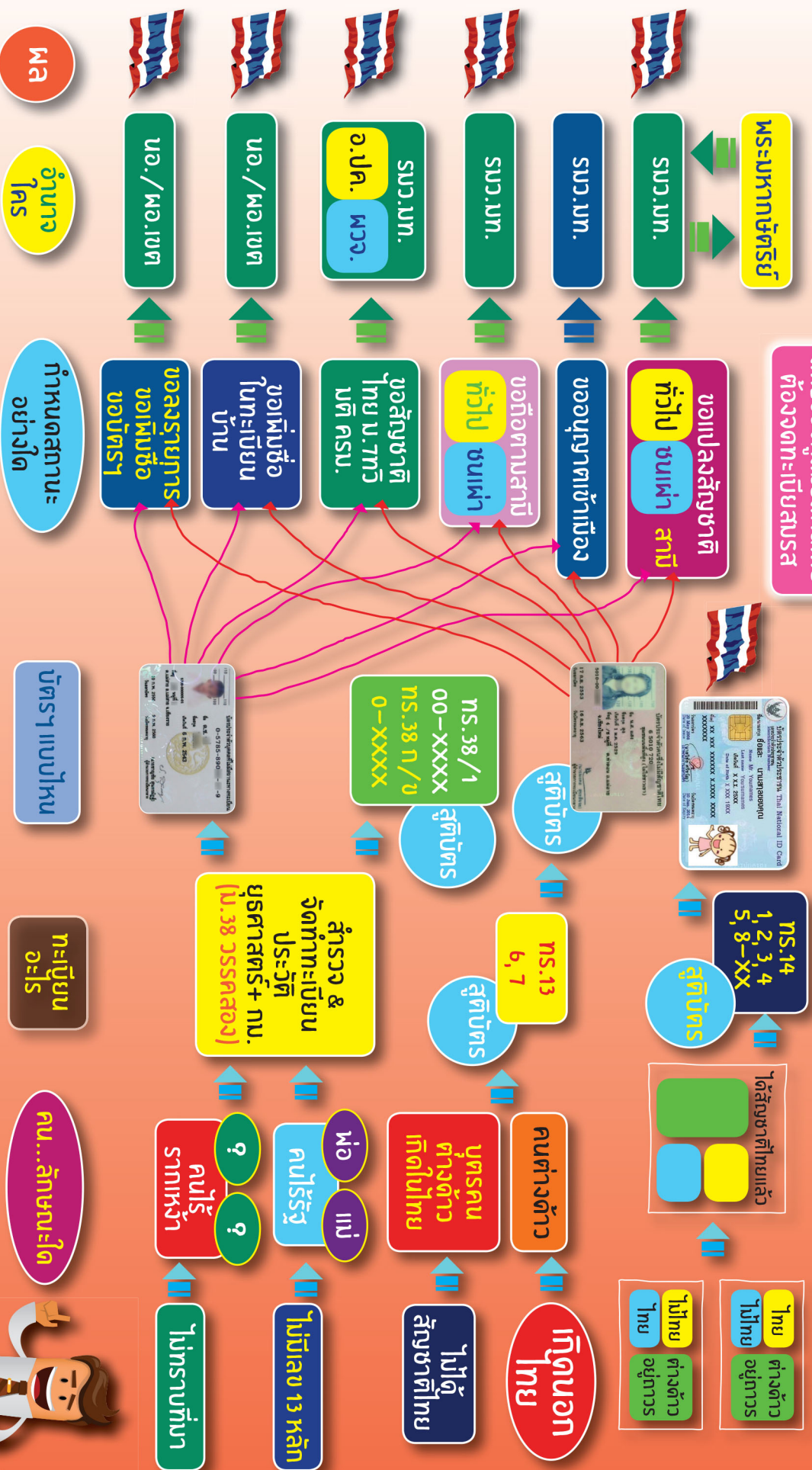
อดีต : - **อนุกรรมการและเลขานุการคณะอนุกรรมการด้านสิทธิและสถานะบุคคลฯ** ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ(กสม.)

- หัวหน้างานกฎหมายและระเบียบชนกลุ่มน้อย ส่วนการทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง
- ปลัดอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย (พ.ศ.2531-2535) / ผู้รับผิดชอบการเสนอขอนโยบายรัฐบาลหลายมติดคณะรัฐมนตรี

(ระหว่าง พ.ศ.2535-2543 / ผู้ร่วมยกย่องระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยฯ 2543 /
อนุกรรมการศึกษาข้อเท็จจริง(ก่อนยกย่อง กม.ว่าด้วยสัญชาติ และ กม.ว่าด้วยการทะเบียนราษฎร) สภานิติบัญญัติแห่งชาติ(สนช.)

ငါတို့အတွက်

MS=UKAUKU=SM

ຕາມກຼາມາຍວ່າດ້ວຍສິດທິ, ກຼາມາຍວ່າດ້ວຍການກະເບີຍນຮາຊຽຽ, ກຼາມາຍວ່າດ້ວຍຄຸນນະພາບຊາວຊາວ ແລະ ມັດຕະຖານ ເມື່ອປີ 7 ຄົນລາຍ 2553 ວັນທີ 24 ເມສາ 2555 ແລະວັນທີ 7 ຄົນລາຍ 2559

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ